

Utbildningsutskottets betänkande

1978/79: 45

med anledning av propositionen 1978/79: 180 om läroplan för grundskolan jämte motioner

I betänkandet behandlas förslag som regeringen (utbildningsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Rodhe förelagt riksdagen i propositionen 1978/79: 180 om läroplan för grundskolan jämte med anledning av propositionen väckta motioner. Vidare behandlas ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

1 Propositionen

1.1 Propositionens hemställan

Regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i skollagen (1962: 319),
2. godkänna att läroplanen för grundskolan får i sina huvuddrag den utformning och det innehåll som förordats i propositionen,
3. godkänna att den nya läroplanen införs läsåret 1982/83 med början i samtliga årskurser,
4. godkänna vad som i propositionen förordats om hemuppgifter för elever i grundskolan,
5. godkänna vad som i propositionen förordats om läromedel i grundskolan,
6. godkänna vad som i propositionen förordats om betyg i grundskolan,
7. godkänna vad som i propositionen föreslagits om vissa slutbetyg,
8. godkänna vad som i övrigt i propositionen förordats om bedömning av elever i grundskolan,
9. godkänna vad som i propositionen förordats om ändrade riktlinjer för behörighet till intagning på vissa linjer i gymnasieskolan,
10. godkänna vad som i propositionen förordats om intagning av elever i gymnasieskolan och om intagningsnämndens sammansättning,
11. godkänna vad som i propositionen förordats om skolstyrelsernas övergripande uppföljningsansvar för ungdomar som inte har fyllt 18 år,
12. godkänna de grunder för statsbidrag till grundskolan som förordats i propositionen,
13. bemyndiga regeringen att i övrigt vidta de övergångsåtgärder som behövs i anledning av införandet av läroplanen,
14. godkänna vad som i propositionen förordats om lokal genomföranderesurs, utvärdering samt om verksamheten i övrigt i grundskolan.

1.2 Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som berör grundskolans läroplan, sambandet mellan grundskola och gymnasieskola och betygsättningen i grundskolan. Utgångspunkt för förslagen är skolöverstyrelsens (SÖ:s) i april 1978 överlämnade Förslag till förändring av grundskolans läroplan och 1973 års betygsutrednings betänkande (SOU 1977: 9) Betygen i skolan.

Gymnasieskolans språkprogram och intagningsbestämmelser är så utformade att elevernas val i grundskolans årskurs 6 av alternativkurser i engelska och matematik och av tillvalsämnen i realiteten blir avgörande för deras senare möjligheter att välja främst treåriga linjer i gymnasieskolan. I propositionen föreslås att sambandet mellan grundskola och gymnasieskola skall utformas så, att olika val i grundskolan skall ge alla samma möjlighet att välja studievägar i fortsatt utbildning. Därigenom upphör tillvalsämnen och alternativkurser att skicka eleverna på olika studievägar.

I propositionen betonas att jämlikheten i skolan måste innebära en rätt till goda kunskaper och färdigheter. Stor vikt läggs vid att varje skola söker ge alla elever goda färdigheter i att tala, läsa, skriva och räkna. Diagnostiskt material skall ställas till skolornas förfogande för att vara en hjälp vid fördelningen av insatser och stöd till olika elever. Ökade resurser för att möjliggöra arbete i delad klass i basfärdighetsämnena föreslås tillföras skolan.

Ökad mångsidighet i innehåll och arbetssätt ses som en tillgång för att få fler elever att uppleva skolan positivt och grundlägga intresse för fortsatt utbildning. Ett fritt studieval betonas. På alla stadier skall eleverna ges tid för intressevalda fördjupningsstudier inom de obligatoriska ämnenas ram. På högstadiet föreslås dessa studier, som benämns temastudier, uppta en tid av tolv veckotimmar som riktvärde.

På högstadiet ingår dessutom ett tillvalsblock om elva veckotimmar i det fria studievalet. I tillvalsblocket skall vid alla skolor erbjudas treåriga kurser i tyska och franska (B-språk).

Stor vikt läggs också vid decentralisering. Skolstyrelsen föreslås därför få besluta om vilka kurser som skall förekomma i tillvalsblocket utöver kurser i B-språk. Sådana kurser kan bl. a. vara kurser i hemspråk eller kurser som innehåller moment från mer än ett av de obligatoriska ämnena. SÖ föreslås få i uppdrag att som service till skolorna utarbeta kursplaner för tillvalskurserna, men också länskolnämnd, skolstyrelse och rektor kan utarbeta sådana kursplaner. Kursernas längd föreslås kunna variera från en termin till tre år. Kurserna får ej utgöra parallellkurser eller överkurser till de obligatoriska ämnena. En viss resursökning, relativt sett större vid små högstadieskolor, föreslås för att fler elevintressen än nu skall kunna tillgodoses.

Utöver temastudier och tillvalsämnen finns på högstadiet tid för icke

timplanebundna verksamheter, i propositionen benämnda fria aktiviteter. Tillsammans kommer temastudier, tillvalsämnen och fria aktiviteter att svara för omkring 30 % av studietiden på högstadiet.

Fria aktiviteter föreslås också införas på mellanstadiet genom att den timplanebundna tiden minskas med tre veckotimmar. Dessutom föreslås att hemkunskapsmoment om minst en veckotimme införs på lågstadiet och att tekniska moment skall ingå i orienteringsämnena också på låg- och mellanstadierna.

På högstadiet föreslås teknik bli obligatoriskt för alla med två veckotimmar inom ramen för orienteringsämnena. Tiden för dessa utökas. Barnkunskap föreslås också införas som särskilt ämne med utökad tid till en veckotimme. Musikundervisning föreslås ske i delad klass under två veckotimmar i stället för som nu i helklass under tre veckotimmar.

Alternativkurserna i matematik och engelska föreslås vara kvar. Genom försöksverksamhet skall fördelar och nackdelar med andra grupperingar utprövas. I B-språk föreslås alternativkurserna avskaffas fr. o. m. 1985/86. Ändringar i läromedel och behovet av ett metodiskt utvecklingsarbete motiverar en femårig övergångstid fr. o. m. 1980.

I propositionen konstateras en stor samstämmighet i remissinstansernas synpunkter på arbetssätten i skolan. Så långt möjligt bör ett undersökande och experimentellt arbetssätt eftersträvas. Teori och praktik, förklaring och tillämpning bör varvas. Sambandet mellan skola och arbetsliv bör successivt byggas ut så att den nu påbörjade försöksverksamheten med praktisk arbetslivsorientering under 6—10 veckor läsåret 1982/83 omfattar alla kommuner. Ett ställningstagande beträffande arbetslivsorienteringens framtida omfattning bör göras senast den 1 juli 1982. Skolans ansvar för ungdomar mellan 16 och 18 år, den s. k. ungdomsgarantin, föreslås utökad.

Betygsättning i grundskolan inskränks enligt propositionen till årskurserna 8 och 9. Betygen skall ges i en femgradig skala, där medelbetyget är tre. Övriga betyg skall ges med hänsyn till elevernas prestationer. Någon given proportion för de olika betygsgraderna skall inte finnas. Betyg som grund för urval till fortsatt utbildning skall kompletteras med arbetslivserfarenhet, förutbildning, rangordning av val, upprepad ansökan samt konststillhörighet. Försöksverksamhet med betygsfri intagning till gymnasieskolan skall inledas. Frågan om betyg i gymnasieskolan skall utredas av gymnasieutredningen (U 1976: 10).

Läroplanens utformning föreslås bli en annan än för närvarande. Till en kortfattad allmän del som innehåller mål och riktlinjer, timplaner och kursplaner knyts ett kommentarmaterial som beskriver alternativa sätt att arbeta. Inom varje rektorsområde skall utformas en arbetsplan som blir ett uttryck för den enskilda skolans ambitioner. Under genomförandeperioden tillförs rektorsområdena en särskild resurs för planering.

Läroplanen föreslås genomföras läsåret 1982/83.

2 Motionerna

2.1 Motioner väckta under allmänna motionstiden vid riksmötet 1978/79

1978/79: 266 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen

1. beslutar om en förändrad läroplan i enlighet med vad som anförts i motionen, innebärande bl. a.

a. att tio veckors pryö införs i grundskolan i enlighet med vad som anförts i motionen,

b. att arbetsformerna i skolan får en mera praktisk inriktning, exempelvis genom projektstudier, och att eleverna får delta i det praktiska arbetet i skolan,

c. att hemkunskap införs från lågstadiet, teknik från mellanstadiet och maskinskrivning på högstadiet,

d. att "vardagskunskap" införs i enlighet med vad som anförts i motionen,

e. att baskunskapernas ställning stärks,

f. att ämnena svenska och matematik får behålla minst oförändrad lektionstid,

g. att ett blockämne, "fritt skapande", införs, som omfattar de nuvarande ämnena musik, teckning/bild och slöjd,

h. att den naturvetenskapliga undervisningen ges en mera praktisk och laborativ inriktning och att ekologi tas upp i undervisningen,

i. att den särskilda resurs som i dag finns inom ramen för alternativkurserna i engelska, matematik och B-språk behålls i enlighet med vad som anförts i motionen,

k. att tillvalssystemet utformas i enlighet med vad som anförts i motionen,

1. att den timplanebundna undervisningstiden på lågstadiet blir 49 vtr, på mellanstadiet 66 vtr och på högstadiet 66 vtr (60-minuterstimmar) (yrkandet 1),

2. beslutar att som sin mening uttala att detaljregleringen när det gäller inflytande för elever och personal avskaffas (yrkandet 5),

1978/79: 272 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar att betygen bör avskaffas på alla nivåer i skolsystemet,

1978/79: 370 av Tore Nilsson m. fl. (m, c, fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en läroplan för skolan i vilken Bibeln tas med som läromedel,

1978/79: 522 av Margot Håkansson (fp) och Elver Jonsson (fp) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1978/79: 430 — yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande en planlagd

ökad information och undervisning i hälso- och friskvårdsfrågor inom skolväsendet,

1978/79: 524 av Rolf Rämgård m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om inriktningen av ämnet gymnastik och idrott i skolan (yrkandet 2),

1978/79: 567 av Ingrid Diesen m. fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1978/79: 566 — såvitt nu är i fråga yrkas att riksdagen uttalar att dans på sikt införs som ett alternativ till gymnastik i grundskolan (yrkandet 1),

1978/79: 632 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för en ny demokratisk inriktning av grundskola och gymnasium i enlighet med det fempunktsprogram som anförs i motionen,

1978/79: 736 av Sven Mellqvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i den till trafikutskottet remitterade motionen 1978/79: 645 anförts om trafikundervisningen i skolorna,

1978/79: 794 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari — med hänvisning till vad som anförts i den till socialutskottet remitterade motionen 1978/79: 792 — såvitt nu är fråga yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att arbetsmiljöutbildningen inom grund- och gymnasieskolorna minst fyller läroplanens krav (yrkandet 1),

1978/79: 924 av Karin Nordlander (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökad offentlighet av skolans undervisning,

1978/79: 937 av Maj Britt Theorin m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att facklig kunskap bör föras in i undervisningsplanen såväl i grund- och gymnasieskolan som i den yrkesinriktade undervisningen som schemalagt ämne,

1978/79: 938 av Maj Britt Theorin m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna sin syn på skolans kulturpolitiska ansvar för en utbildning för fred, fredshandlingar och konfliktlösningar,

2. av regeringen begär åtgärder så att i läroplanen motionens krav om fredsfostran kan bli tillgodosedda,

1978/79: 939 av Maj Britt Theorin m. fl. (s) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen uttalar sig för

1. att skolans målsättning vidgas så att all undervisning utgår från att cleverna skall förberedas för rollen som löntagare och stimuleras till fackligt och politiskt engagemang (yrkandet 1),

2. att skolan förändras så att övning i medbestämmande i en demokratiserad skola blir ett dagligt inslag i undervisningen, liksom kritiskt tänkande och att problemorienterad metodik används i alla skolformer (yrkandet 2),

3. att den pågående reformeringen av grundskolan och gymnasieskolan får som mål att betygen avskaffas, då de är oförenliga med förnyelsen av arbetslivet (yrkandet 4),

1978/79: 1325 av Elis Andersson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet kommer till stånd så att underlag vinnas för senare införande av undervisning i teckenspråket för alla elever på mellanstadiet i syfte att häva isoleringen för de döva,

1978/79: 1337 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i avsnittet En skola för livet i den till finansutskottet remitterade motionen 1978/79: 1108 — såvitt nu är i fråga yrkas att riksdagen

1. anhåller att regeringen för riksdagen framlägger ett åtgärdsprogram för en kvalitativ upprustning i grundskolan i enlighet med vad som anförts i motionen 1978/79: 1108 (yrkandet 1),

2. uttalar att åtgärder vidtas för att garantera elevernas skyldighet att närvara vid undervisningen (yrkandet 2),

1978/79: 1339 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari — med hänvisning till vad som anförts i avsnittet Datorerna i samhället i den till finansutskottet remitterade motionen 1978/79: 1108 — yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om förstärkt undervisning i skolan om datorer och datasystem,

1978/79: 1359 av Sven Johansson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om möjligheterna att, i enlighet med vad som anförts i motionen, ge eleverna i det allmänna skolväsendet tillgång till andlig vård och vägledning inom skolans ram,

1978/79: 1379 av Birgitta Rydle (m) och Hans Nyhage (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av lagar och andra regler som berör skolans verksamhet och att i samband därmed nya och tydligare anvisningar utfärdas i vilka skolstyrelsens, skolledningens och lärarpersonalens ansvar understryks i enlighet med motionens syften,

1978/79: 1381 av Catarina Rönnung (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller

1. att arbetsmiljön mer ingående studeras både praktiskt och teoretiskt inom ämnena samhällskunskap och arbetslivsorientering,

2. att människor med specialkompetens och yrkeserfarenhet av arbetsmiljöfrågor skall medverka i undervisningen,

1978/79: 1389 av Sven Eric Åkerfeldt (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening uttala att läroplanen för grundskolan inom ämnet samhällskunskap skall ha ett huvudmoment om totalförsvaret, vari ingår information om värnpliktsutbildningens former och syfte,

1978/79: 1393 av Lena Öhrsvik m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär tilläggsdirektiv till utredningen Kooperationen och dess roll i samhället med syfte att granska hur ekonomiska föreningar behandlas i läromedel samt i övrigt vad som i motionen anförts om partsmaterial och dess användning,

1978/79: 1889 av Lennart Bladh m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att möjligheten att öka insatserna inom i motionen berörda områden undersöks,

1978/79: 1905 av Sven Johansson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder för att skolans läroplan och läromedel skall innehålla synpunkter på ett normsystem enligt de riktlinjer som angivits i motionen.

2.2 Motioner väckta med anledning av propositionen 1978/79: 180

1978/79: 2535 av Lennart Bladh m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär

1. att vidareutbildning av lärare i teknik i kombination med trä- och metallslöjd skall anordnas,

2. att utbildningstiden i teknik skall utgöra 40 poäng,

3. att utbildningen skall leda till att nuvarande lärare i trä- och metallslöjd kan erhålla tjänst som ämneslärare i kombinationen slöjd och teknik,

1978/79: 2596 av Claes Elmstedt m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar

1. att de naturvetenskapliga ämnenas ställning i grundskolan stärks, i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att de extra resurser som behövs för att möjliggöra hemkunskapsundervisning i mindre grupper tillförs förstärkningsresursens undervisningsbundna del, i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att förslaget om specialdestinerade höjningar av basresursen och förstärkningsresursen avslås och höjningarna i stället sker med schablonbelopp, i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att förslaget om konstllhörighet som urvalskriterium avslås,

5. att intagning till gymnasieskolan sker på grundval av höstterminsbetyget i årskurs nio, i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79: 2597 av Åke Gillström (s) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att läroplanens avsnitt Hjälp

till elever med svårigheter utvecklas i enlighet med vad i motionen framhållits,

2. att riksdagen hos regeringen begär sådana åtgärder att kommunerna stimuleras att använda en större del av förstärkningsresursen till förmån för elever med svårigheter,

3. att huvudmomentens fördelning på stadier slopas,

1978/79: 2598 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för

1. att lokalbehovet i våra skolor i fortsättningen granskas av lärarlag, speciallärare och rektor och att brister av nämnda slag rapporteras till såväl skolstyrelse som skolöverstyrelse,

2. att läromedlen — speciellt för elever med inlärningsvårigheter — bekostas av staten,

3. att förstärkningsresursen graderas så att elever med stora inlärningsvårigheter lämnas förtur,

4. att elever med särskilda behov är i sin fulla rätt att bilda grupp men att samarbetet med den vanliga klassen bibehålls,

5. att olikheter mellan elever i inlärningsituationen behandlas på ett naturligt sätt och bidrar till förståelsen mellan eleverna,

1978/79: 2599 av Tore Nilsson m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen vid behandling av propositionen 1978/79: 180 som sin mening ger regeringen till känna

1. att i skolans läroplan religionskunskap skall vara självständigt ämne,

2. att ramtid, mål och huvudmoment för ämnet för skolans stadier skall preciseras generellt,

1978/79: 2600 av Hans Nyhage m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala

1. att ämnet hemkunskap införs på mellanstadiet med en veckotimme,

2. att den läroplansbundna undervisningstiden därmed skall öka med en veckotimme,

3. att tiden för fria aktiviteter samtidigt skall minska med en veckotimme,

1978/79: 2601 av Hans Nyhage m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

1. att för ämnet religionskunskap, liksom för övriga orienteringsämnen, fastställs särskilda mål och huvudmoment utöver övergripande mål och huvudmoment för hela ämnesblocket,

2. att frivillig undervisning i bibelkunskap bör erbjudas eleverna på samtliga stadier inom ramen för den timplanebundna undervisningstiden i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79: 2602 av Allan Åkerlind (m) och Tore Nilsson (m) vari yrkas att riksdagen

1. beslutar att även för de enskilda orienteringsämnena skall, såsom i nu gällande läroplan, gälla särskilda mål och huvudmoment,

2. uttalar att för religionskunskap skall i huvudsak gälla samma mål och huvudmoment som i den nu gällande läroplanen,

3. uttalar att den gemensamma ramtid, som enligt propositionen skall gälla för orienteringsämnena tillsammans eller i sektorer per stadium, fördelas som riktigheter på de enskilda ämnena på liknande sätt som i nu gällande läroplan med beaktande av vad som i propositionen anförs om de nytillkomna orienteringsämnena och om att religionskunskapen bör erhålla motsvarande utrymme som nu,

1978/79: 2606 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen

1. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om tillkallande av en delegation för uppföljning av SIA-reformen,

2. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om insatser för elever med särskilda behov,

3. beslutar avveckla alternativkurserna i enlighet med vad som anförs i motionen,

4. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om baskunskaper och basfärdigheter,

5. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om skolans arbetssätt,

6. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs beträffande

- a. undervisningens internationalisering,
- b. undervisning om hushållning med resurser,
- c. samhällsorienteringen,
- d. undervisningen i naturvetenskap och teknik,
- e. träning av vardagskunskaper,
- f. kulturfrågornas anknytning till skolarbetet,
- g. samspelet skola—fritid,
- h. kontakterna hem—skola och hemuppgifter,

7. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om anpassad studiegång,

8. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om fria studier,

9. beslutar godkänna att timplanen för grundskolan får den utformning som angivits i motionen,

10. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om arbetslivsorientering och studie- och yrkesorienteringen i skolan,

11. beslutar godkänna vad som i motionen anförs om att arbetet skall inriktas på att avveckla betyg i grundskolan,

12. beslutar att betyg inte skall ges i de fria studierna,
13. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om asteriskbetyg och fri kvot,
14. beslutar att intagningsnämnden skall ha den sammansättning som angivits i motionen,
15. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om försöksverksamhet med färre betygstillfällen i gymnasieskolan,
16. beträffande musikundervisningen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen,
17. beslutar godkänna de grunder för statsbidrag till grundskolan som angivits i motionen,
18. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolstyrelsens och skolledningens roll i förnyelsearbetet av skolan m. m.,
19. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortbildningsverksamheten,
20. med ändring av sitt tidigare beslut (UbU 1978/79: 28, rskr 1978/79: 246) för budgetåret 1979/80 beslutar anvisa ytterligare 95 000 000 kr. till Bidrag till driften av grundskolor m. m. (C 11. utbildningsdepartementet) att fördelas i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79: 2607 av Lars Schött (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att tiden för idrott på grundskolans lågstadium ökas med 1,5 veckotimmar och att tiden för orienteringsämnena minskas med motsvarande timantal,

1978/79: 2631 av Gösta Bohman m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen

1. uttalar att med basfärdigheter skall avses förmåga att tala, läsa, skriva och räkna,
2. uttalar att skolans system med tillval och alternativkurser skall ge eleverna rätt att fördjupa och bredda sina kunskaper,
3. beslutar att grundskolans undervisning i naturvetenskapliga ämnen skall inriktas på att ge grundläggande insikter i dessa ämnen,
4. beslutar avvisa regeringens förslag till ändrade tillträdeskrav till de tre- och fyraåriga linjerna i gymnasieskolan,
5. med avslag på regeringens förslag beslutar bibehålla alternativkurserna i B-språk,
6. uttalar att skolan skall spela en aktiv roll för att ge eleverna råd och vägledning vid tillval och val av kurser,
7. beslutar att hos regeringen begära förslag till åtgärder i syfte att skapa möjligheter att samordna sådana moment i undervisningen som berör praktiska färdigheter nödvändiga i vardagslivet, t. ex. kunskaper om barn-, familje- och konsumentfrågor, i enlighet med vad som i motionen anförts,
8. beslutar att hos regeringen begära att syftet med studie- och yrkes-

orientering (syo) och praktisk yrkesorientering (pryo) klarare definieras i enlighet med vad som i motionen anförts.

9. beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att läroplanen bör utformas så att syftet med skolarbetet i olika ämnen klargörs för eleverna och att studiegången genom grundskolan bildar en rationell och konsekvent helhet,

10. beslutar att i timplanen för högstadiet samhällsorienterande ämnen skall ges 17 veckotimmar och tillval 10 veckotimmar,

11. beslutar att läroplaner skall granskas av Svenska språknämnden innan de fastställs,

12. beslutar att skolor successivt får börja arbeta efter den nya läroplanen samt att denna skall vara genomförd senast två år efter riksdagens beslut,

13. uttalar att betyg är nödvändiga som instrument för information, motivation och urval samt att de bör ges på alla stadier i skolan,

14. uttalar att den föreslagna förändringen av nuvarande betygssystem skall ses som en övergång till ett system med kursrelaterade betyg,

15. hos regeringen begär att kvartssamtalens syfte preciseras i enlighet med vad som i motionen anförts,

16. uttalar att elever skall ha rätt att genom kompletterande studier förbättra sina betyg,

17. beslutar att avvisa förslaget om könstillhörighet som merit vid urval,

1978/79: 2632 av Ulla Ekelund (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att läroplanen i vad avser ämnet religionskunskap utformas med mål och huvudmoment på likartat sätt som i 1969 års läroplan för grundskolan (Lgr 69),

1978/79: 2633 av Christina Rogestam (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortbildningsinsatser även i ämnet religionskunskap,

1978/79: 2634 av Rolf Rängård m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen

1. beslutar utöka timantalet i ämnet gymnastik och idrott i första hand för lågstadiet, i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om inriktningen av ämnet gymnastik och idrott i skolan,

1978/79: 2635 av Evert Svensson (s) och Bertil Zachrisson (s) vari yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79: 180 hemställer att regeringen vid den vidare handläggningen av läroplan för grundskolan m. m. beaktar följande punkter:

1. att religionsämnet ges en rättmätig del av den tilldelade tiden och ett innehåll som angetts i motionen,

2. att betygen bör avskaffas även i årskurserna 8 och 9 samt att diagnostiska prov för basfärdigheter i svenska och matematik bör utarbetas,

3. att alternativkurser bör avskaffas så fort som läromedlen hunnit bli anpassade,

4. att distriktsnämnder bör införas inom skolstyrelserna för att nå ett större lokalt ansvar inom resp. område,

5. att kontakten mellan skolan och hemmen byggs ut och att skolan får huvudansvaret för att kontakten upprätthålls,

1978/79: 2636 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen

1. uttalar

a. att undervisningstiden för varje ämne i läroplanen bör anges per årskurs,

b. att timplanen bör knytas till årskurser och ej till stadier,

c. att den s. k. anpassade studiegången omedelbart bör avskaffas,

d. att grundskolan helt sekulariseras och att därför ämnet religionskunskap avskaffas som särskilt ämne,

e. att alternativkurser i matematik och språk på grundskolans högstadium avskaffas,

f. att de för alla gemensamma kurserna på högstadiet utbyggs,

g. att momenten "skola—arbetsliv" införs i kursplanen som huvudmoment inom de olika ämnena på alla stadier,

h. att undervisningen för invandrabarn förändras i enlighet med vad som anförs i motionen,

i. att överläggningar rörande läroplanen upptas med invandrarnas organisationer,

j. att hemuppgifter ej bör förekomma inom grundskolan,

2. beslutar uttala

a. att hela frågan om kursplanerna görs till föremål för en direkt parlamentarisk beredning i enlighet med vad som anförs i motionen,

b. att riksdagen skall ta ställning till det slutliga läroplansförslaget,

3. beslutar uttala att betygen helt skall avskaffas inom grundskolan,

4. uttalar sig för en ökning av lärartätheten inom samtliga ämnen samt att delningstalet bör fastställas till 25 för grundskolans samtliga stadier,

5. hos regeringen begär förslag om lagstadgad skyldighet för företag och organisationer att ställa praktikplatser till förfogande,

6. hos regeringen hemställer om att en särskild utredning tillsätts rörande centralt och lokalt ansvar för läroplansuppföljningen och utvärdering av skolans verksamhet,

7. med instämmande i vad som i övrigt anförs i motionen uttalar att denna bör ligga till grund för det fortsatta läroplansarbetet.

3 Utskottet

I propositionen 1978/79: 180 om läroplan för grundskolan m. m. föreslås dels förändringar i nu gällande läroplan, dels vissa ändringar i nuvarande system för betygsättning i grundskolan. Propositionen behandlar dessutom vissa frågor som rör sambandet mellan grundskola och gymnasieskola, intagning till gymnasieskolan, den s. k. ungdomsgarantin och vissa frågor som rör slutbetyg från kommunal vuxenutbildning.

Med anledning av propositionen har väckts 16 motioner. I detta betänkande behandlar utskottet också flera motionsyrkanden från den allmänna motionstiden.

Propositionen utgår från skolöverstyrelsens (SÖ:s) förslag till förändring av grundskolans läroplan (lämnat till regeringen i april 1978) och från de förslag i 1973 års betygsberednings betänkande (SOU 1977: 9) Betygen i skolan som avser betyg i grundskolan och intagning till gymnasieskolan. Dessutom behandlas SÖ:s skrivelse den 10 november 1977 till regeringen. I skrivelsen föreslår SÖ bl. a. att bestämmelser förs in i skollagen (1962: 319) om att skolstyrelserna och utbildningsnämnderna skall verka för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Utskottet följer i fortsättningen i huvudsak den disposition som återfinns i föredragande statsrådets anförande (s. 8—124) i propositionen.

3.1 Övergripande synpunkter m. m.

I propositionen betonas att läroplansförslaget är en del i den reformverksamhet som inleddes med besluten om skolans inre arbete m. m. (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 347). De hittillsvarande besluten har berört främst hjälpen till elever med svårigheter, kontakterna mellan skola och närsamhälle och ett ökat lokalt ansvar för skolan. Väsentliga delar av vad som med nuvarande definition omfattas av läroplanen har således enligt propositionen nyligen behandlats av riksdagen.

Inledningsvis berör föredragande statsrådet några allmänna aspekter på skolans utveckling. De frågor som behandlas rör sambandet mellan grundskola och gymnasieskola, jämlikheten som en rätt till goda kunskaper och färdigheter, det fria studievalet, decentralisering av ansvar och befogenheter, skolan — ett kulturellt centrum, ökad jämställdhet mellan pojkar och flickor, skolans internationalisering, samverkan mellan skolan och samhället i övrigt, hjälp till elever med svårigheter och slutligen elevernas aktiva medverkan.

I flera olika motioner berörs dessa allmänt övergripande synpunkter. Utskottet behandlar i detta avsnitt också några andra frågor som har

samma övergripande karaktär och som aktualiserats i olika motioner, nämligen normfrågor i skolan, fredsfostran och hushållning med resurser.

Först vill emellertid utskottet ta upp frågan om behörighet till intagning på vissa linjer i gymnasieskolan. Beträffande *sambandet mellan grundskola och gymnasieskola* gäller i dag att eleverna i årskurs 6 i grundskolan väljer dels tillvalsämne, dels alternativkurser i engelska och matematik på högstadiet. Särskild kurs i engelska utgör inträdeskrav till tre- och fyraåriga gymnasieskollinjer och till vissa specialkurser. Särskild kurs i matematik fordras för tillträde till tvåårig teknisk linje, tre- och fyraårig teknisk linje och treårig naturvetenskaplig linje och vissa specialkurser. I propositionen påpekas att valet av språk som tillvalsämne i hög grad underlättar senare val av treåriga linjer i gymnasieskolan.

Föredraganden föreslår därför att ett nytt språkprogram utformas för dessa linjer.

Utskottet ansluter sig till förslaget om att ett nytt språkprogram bör utformas. Detta bör underställas riksdagen för godkännande.

Det nuvarande sambandet mellan vissa val i grundskolan och vissa linjer i gymnasieskolan accepteras inte i propositionen. Inträdeskraven till treåriga linjer måste enligt föredragande statsrådet ändras så att valet av olika kursalternativ inte styr elevernas senare möjligheter att välja linjer på gymnasieskolan.

I motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 4) begärs att riksdagen beslutar avvisa regeringens förslag till ändrade tillträdeskrav till de tre- och fyraåriga linjerna i gymnasieskolan. Förslaget kan enligt motionärernas mening leda till studiemisslyckanden för enskilda elever, sänkt utbildningskvalitet och taktiska val.

Valet av alternativkurser har enligt propositionen visat sig vara beroende av sociala och könmässiga faktorer. Av den redogörelse för verksamhetsåret 1977/78, som SÖ:s pedagogiska nämnd lämnat i juni 1978 och som bl. a. behandlar olika val på högstadiet, framgår mycket starka samband mellan olika val och olika bakgrund.

Social bakgrund kommer enligt propositionen troligen även i fortsättningen att påverka elevernas val av ämnen, kurser och aktiviteter i grundskolan och på fritiden. Däremot bör enligt föredragandens mening de i propositionen föreslagna ändringarna av intagningsbestämmelser till gymnasieskolan leda till att **v e r k n i n g a r n a** av valen i årskurs 6 avlägsnas. De val som påverkar framtida yrkes- och studiemöjligheter uppskjuts genom förslaget till årskurs 9, dvs. ytterligare tre år, under vilka eleverna får fortsatt tillgång till skolans studie- och yrkesvägledning.

Nuvarande intagningsbestämmelser till högskolan innehåller i vissa fall kvalitetskrav, t. ex. kravet på minst betyget 3 i det ämne som skall

studeras. Kraven på särskilda kurser till vissa gymnasielinjer innebär däremot inga sådana kvalitetskrav. Lägsta betyg (betyget 1) är tillräckligt, såvida det avgivits i särskild kurs. Höga betyg i allmän kurs, exempelvis 5 eller 4, ger däremot inte behörighet trots att gemensamma prov i de båda kurserna visar på stor samstämmighet mellan prestationskurvorna för elever i de båda kurserna.

Det måste enligt utskottets bedömning anses vara osannolikt att elever med stora svårigheter och låga betyg i exempelvis matematik i allmän kurs väljer naturvetenskaplig eller teknisk linje. Det är lika osannolikt att elever med betydande språksvårigheter väljer linjer med treåriga språkkurser. Skolan skall genom studie- och yrkesrådgivning ge eleverna en så allsidig bild som möjligt av studierna på olika gymnasieskollinjer så att inte elever genom felval råkar ut för studiemisslyckanden.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen godkänner i propositionen förordade ändrade riktlinjer för behörighet till intagning i gymnasieskolan och avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 4. Utskottet vill samtidigt erinra om vad föredraganden anført om översyn dels av matematikkursen i årskurs 1 i gymnasieskolan, dels av läroplansanvisningarna i grundskolan. Ytterligare stödåtgärder kan enligt propositionen bli aktuella under vårterminen i årskurs 9.

I gymnasieskolan finns möjligheter till stödundervisning. Sådan undervisning skall enligt nu gällande anvisningar i första hand ges till bl. a. elever som läst allmän kurs i något ämne. Utskottet vill inte utesluta att de ändrade intagningsbestämmelserna kan komma att ställa ökade krav på stödundervisning och utgår ifrån att utvecklingen följs noggrant av berörda myndigheter.

Vad därefter beträffar *allmänt övergripande synpunkter på läroplanen* tar utskottet upp olika frågor som behandlats i propositionen och motioner, nämligen internationella förbindelser, fredsfostran och konfliktlösning, hushållning med resurser, skolans fostrande roll, kulturfrågor, skola—fritid, kontakterna mellan hem och skola och specialpedagogiska insatser i skolan. Utskottet vill betona sambandet mellan vad som tas upp i det följande och vad som tidigare utförligt behandlades i samband med SIA-besluten.

I propositionen framhålls att internationella förbindelser spelar en allt större roll. Det är nödvändigt att de enskilda medborgarna lär sig inse vikten av internationella kontakter och internationellt samarbete. Samhällsorienterande ämnen och religionskunskap, naturorienterande ämnen, bild och musik spelar liksom litteraturläsning stor roll. Invandrar- elever och deras föräldrar kan vara en stor tillgång för att förmedla andra länders kultur.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 a) berörs undervisningens internationalisering och en aktiv fredsfost-

ran i skolan. Enligt motionärernas mening är det nödvändigt att skolan medvetet tränar eleverna så att de känner solidaritet med andra länder, folkslag och kulturer. Det är också skolans uppgift att träna eleverna att förstå och känna samhörighet med minoritetsgrupper inom vårt eget land. Skolan måste göra aktiva insatser för att eleverna skall förstå utvecklingsländernas problem och vårt beroende av dessa.

För all undervisning gäller, vilket utskottet funnit sig böra särskilt stryka under, att den skall söka vara så levande som möjligt och syfta till att utveckla elevernas hela personlighet. Den leder därigenom till engagemang och intresse och till att elever helt naturligt kan känna solidaritet med olika länder, folkslag och kulturer. Som ett huvudområde inom kursplanerna ingår enligt föredragande statsrådet internationella frågor (s. 69). Utvecklingsländernas problem kommer då självklart att ägnas stor uppmärksamhet i de kursplaneförslag SÖ ges i uppdrag att utarbeta.

I motionen 1978/79: 938, vilken väcktes under allmänna motionstiden, behandlas skolans kulturpolitiska ansvar för en utbildning för fred, fredshandlingar och konfliktlösningar. I den läroplan som nu gäller framställs samhället som konfliktlöst och harmoniskt. I stället är det viktigt att barn blir medvetna om vilka villkor som gäller och får klart för sig sambandet mellan aggression, våld och krig och mellan mänskliga och nationella konflikter.

I propositionen betonas problemorientering som en viktig riktlinje för skolans arbete. Beträffande målen för skolan framhåller föredraganden (s. 28) att det är skolans uppgift att göra eleverna medvetna om problem: "Målkollisioner bör inte döljas bakom harmoniserande formuleringar utan lyftas fram till diskussion och ställningstagande." I propositionen hänvisas också till den debattskrift, Skolan skall fostra, som är avsedd att ligga till grund för en bred diskussion mellan alla som har anknytning till skolan. Utöver de huvudområden för kursplanernas innehåll, som SÖ föreslagit och till vilka föredraganden ansluter sig, framhålls i propositionen att också livsåskådningsfrågor, frågor om lag och rätt, om totalförsvaret och fredsfostern och konfliktlösning ingår som viktiga delar i skolans undervisning.

Utskottet anser att konfliktlösning, fredsfostern och totalförsvaret i vissa fall kan bilda en naturlig enhet då det gäller att för elever belysa samband mellan och konsekvenser av olika handlingar. Men frågor om konflikter och konfliktlösning utgör ett naturligt inslag i många sammanhang i skolans undervisning, exempelvis inom historia, biologi och vid behandling av livsåskådningsfrågor och lag och rätt. Utskottet vill betona betydelsen av att frågor om konflikter, deras orsaker och lösningar, lyfts fram i samtal och diskussioner i många sammanhang. Skolan skall aktivt påverka eleverna till ställningstagande i dessa frågor.

Utskottet har erfarit att arbetsgruppen kring normbildning och normöverföring i skolan avser att återkomma med ytterligare material utöver den skrift Skolan skall fostra till vilken propositionen hänvisar. Utskottet utgår ifrån att frågor om internationell solidaritet, konflikter och fredsfostran, vilka behandlas i propositionen och motionerna, då kan ytterligare belysas liksom att de får en framträdande plats i läroplanen.

Betydelsen av att i undervisningen betona hushållning med resurser lyfts fram i två motioner, nämligen i motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 h) och i motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 b).

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 h) framhålls att samspelet i naturen är förutsättningen för mänsklig överlevnad på jorden. Därför måste en ekologisk helhetssyn genomsyra skolans undervisning. Grundläggande ekologiska och naturvetenskapliga insikter bör därför räknas till baskunskaperna. Ungdomarna bör bibringas respekt för tingen och för inställningen att bruka utan att förbruka.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 b) framhålls att skolan måste göra eleverna medvetna om att resurserna i många fall inte är outtömliga. Skolan bör tilldelas uppgiften att hos eleverna utveckla klara handlingsmönster att hushålla med de gemensamma resurserna, mänskliga och materiella. För att nå en praktisk tillämpning av hushållning bör eleverna ges ansvar för den gemensamma miljön. Motionärerna framhåller också samspelet mellan natur och människa och föreslår att ett särskilt miljövårdsavsnitt införs i läroplanen. Därigenom skall skolan tilldelas uppgiften att hos eleverna utveckla klara handlingsmönster att hushålla med de gemensamma resurserna, mänskliga och materiella.

Som två huvudområden för skolans undervisning anges i propositionen de stora samlevnads- och överlevnadsfrågorna och miljövårdsfrågor. Dessa berör såväl samhällsorienterande som naturorienterande-tekniska ämnen. Miljö- och energidebatterna har enligt föredraganden åskädliggjort hur dessa frågor i våra dagar måste bli föremål för en bred samhällelig debatt. Ett starkt demokratiskt argument talar därför för att skolan ger alla en insikt i problemens dimensioner, en uppfattning om vilka problem det gäller, deras sammanhang, deras avhängighet av mänskliga prioriteringar och det pris i form av uteblivna andra fördelar som den ena eller andra lösningen kan föra med sig. Undervisningen måste därför enligt propositionen spela en aktiv roll i att förbereda för de processer som behövs vid produktion också i liten skala, för den "mjuka teknologin" och för att ge prioritet åt produktionsmetoder som skyddar miljön.

I SÖ:s förslag till mål för ämnet hemkunskap enligt den nya läroplanen betonas att "eleverna skall skaffa sig kunskaper om begränsningen och den ojämna fördelningen av jordens resurser. Med hänsyn till egna

och andra människors behov och resurser skall de träna och utveckla sin förmåga till en övertänkt konsumtion." Inom orienteringsämnena lyfts "Människans ansvar" fram som ett huvudmoment vid behandlingen av "Liv och livsmiljö".

Utskottet finner att det råder betydande överensstämmelse mellan propositionen och motionerna i uppfattningen om resurshushållningens betydelse. Med hänsyn till vad i propositionen och motionerna anförts om vikten av att eleverna fostras till hushållning med resurser utgår utskottet ifrån att resurshushållning får en framträdande plats i den kommande läroplanen liksom att denna betonar betydelsen av att eleverna ges ansvar för den gemensamma miljön och att undervisningen ges en praktisk och laborativ inriktning.

Att eleverna ges ansvar för den gemensamma miljön och får insikt i betydelsen av att hushålla med resurser är en del av skolans fostrande roll. Denna berörs i motionen 1978/79: 1905, vilken väcktes under allmänna motionstiden. I motionen föreslås riksdagen hos regeringen anhålla om åtgärder för att skolans läroplan och läromedel skall innehålla synpunkter på ett normsystem.

I mål och riktlinjer för nuvarande läroplan framhålls följande om skolans fostrande roll.

Samlivet i det demokratiska samhället måste utformas av fria och självständiga människor. Men friheten och självständigheten får inte utgöra självändamål. De måste vara grundvalen för samarbete och samverkan. Skolan skall därför grundlägga och vidareutveckla sådana egenskaper hos eleverna, som kan bära upp och förstärka demokratins principer om tolerans, samverkan och likaberättigande mellan människor. Att väcka respekt för sanning och rätt, för människans egen värde, för människolivets okränkbarhet och därmed för rätten till personlig integritet är en huvuduppgift. Betydelsefullt är, att eleverna vänjes till hjälpsamhet mot och samarbete med alla människor.

Utskottet vill i detta sammanhang ytterligare understryka skolans roll att hävda det demokratiska samhällets väsentliga värden. Skolan måste medvetet verka för dem och fostra eleverna till att respektera dem. Skolan får enligt utskottets uppfattning, vilket också betonas i motionen 1978/79: 1905, inte ställa sig neutral eller passiv i fråga om det demokratiska samhällets grundläggande värderingar. Den bör vidare, som anförts i motionen 1978/79: 2606, söka grundlägga solidaritet mot eftersatta grupper inom och utom landet, och gemenskap med invandrare. Den skall, vilket framhålls av föredraganden i propositionen, verka för jämställdhet mellan män och kvinnor. Den skall också grundlägga respekt för fredliga lösningar av konflikter.

Utskottet vill också liksom föredraganden påpeka vikten av de samtal och den debatt i skolorna som bör initieras av skriften Skolan skall fostra.

Utskottet instämmer i vad som i propositionen sägs om ökad jämställdhet mellan pojkar och flickor och tillstyrker det förslag till lag om ändring i skollagen (1962: 319), som föredragande statsrådet föreslagit.

Beträffande kulturfrågornas anknötning till skolan betonas i motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 f) betydelsen av att eleverna får kunskaper om den kommersiella kulturindustrin och kontakt med ortens kulturliv.

Ett huvudområde i skolans undervisning skall enligt föredraganden utgöras av ekonomiska frågor. I SÖ:s kursplaneförslag för orienteringsämnen nämns under rubriken Samhälle såväl "Politiska och ekonomiska system" som "Konst och kultur". Det bör enligt utskottet vara helt naturligt att också den kommersiella kulturindustrin belyses då ekonomiska förhållanden inom kultur- och fritidslivet tas upp och diskuteras. Med anledning av yrkandet 6 f i motionen 1978/79: 2606 bör framhållas att utskottet utgår ifrån att detta kommer att framgå också av de omarbetade kursplaner som SÖ får i uppdrag att lägga fram.

Samspelet skola-fritid utgjorde liksom kontakterna mellan hem och skola huvudinslag i besluten om skolans inre arbete m. m. (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367). Föredraganden hänvisar (s. 9) till att läroplansförslaget måste ses i detta sammanhang. Då dessa frågor utförligt behandlades i samband med besluten om skolans inre arbete har de i förevarande proposition berörts endast i den mån nya aspekter tillkommit eller sammanhanget har påkallat det. Den läroplan som senare utges skall självklart bygga också på de tidigare beslut som rör den s. k. SIA-reformen.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 g) betonas att arbetssättet under den samlade skoldagen och i allmän fritidsverksamhet måste utgå från en gemensam syn på att kunskapsinläring och färdighetsträning kan ske på många olika sätt. Elevernas erfarenhet från deras fritid bör utnyttjas under skoldagen. Speciellt betonas i motionen betydelsen av föreningslivets medverkan.

Utskottet vill understryka sambandet mellan läroplansförslaget och de beslut i övrigt som gäller för SIA-reformen. I propositionen 1977/78: 85 om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. framhöll föredraganden bl. a. att den samlade skoldagen, med en varvning av undervisning och annan verksamhet, bör ses som ett praktiskt förverkligande av skolans ansvar för elevernas hela personlighetsutveckling. All verksamhet under skoldagen, vare sig det är undervisning eller fria aktiviteter, måste sättas in i ett pedagogiskt sammanhang. I den nu aktuella propositionen betonas detta ytterligare genom att föredraganden i samband med behandlingen av kursplanerna framhåller att de fria aktiviteterna spelar

stor roll för att komplettera innehållet i skolans arbete. Metodiskt och innehållsligt bör enligt propositionen lektioner och fria aktiviteter anknyta till varandra. Föredraganden framhåller att det därför inte bara är möjligt utan även önskvärt att elevernas intresse för exempelvis miljöfrågor, för teknik, för konsumentfrågor och barnavård, för musik och bildarbete kan få utlopp under fria aktiviteter. Det är enligt propositionen angeläget att knyta ihop temastudier och fria aktiviteter och därmed skapa ett samarbete mellan lärare och andra, från föreningar och organisationer. Utskottet vill i sammanhanget erinra om den vikt riksdagen i samband med besluten om skolans inre arbete m. m. (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) fäste vid att föreningar bereds möjlighet att organisera verksamhet under skoldagen.

Utskottet vill också i likhet med motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 g) framhålla att man i undervisningen bör utnyttja de erfarenheter eleverna får i de fria aktiviteterna liksom man i dessa bör utnyttja kunskaperna från den ämnesbundna undervisningen. Det pedagogiska syftet med den samlade skoldagen måste klart framgå i läroplanen.

Utskottet vill vidare understryka vikten av att eleverna får möta föreningslivets representanter både under fria aktiviteter och i undervisningen. Betydelsen av skolans samarbete med föreningslivet bör klart framgå i läroplanen och konkreta exempel på hur ett berikande samarbete kan komma till stånd utarbetas.

Beträffande kontakterna h e m - s k o l a framhålls i motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 h) betydelsen av att konkreta åtgärder vidtas för att förbättra kontakterna mellan skolan och de föräldrar som har lägst besöksfrekvens vid klassmöten och åhörardagar liksom att föräldrarna får utgöra en resurs i skolan. I motionen 1978/79: 2635 (yrkandet 5) föreslås att kontakten mellan skolan och hemmen byggs ut och skolan får huvudansvaret för att kontakten upprätthålls.

De frågor motionärerna berör har också behandlats i propositionen. En särskild utredning (U 1979: 01) har tillkallats om förstärkta kontakter mellan hem och skola. I propositionen (prop. 1975/76: 39) om skolans inre arbete m. m. föreslogs att skolan skulle få möjlighet att använda en del av förstärkningsresursen för kontakt mellan hem och skola, särskilt med tanke på den uppsökande verksamheten. Förslagen föranledde ingen erinran från riksdagen sida (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367).

Huvudansvaret för kontakterna mellan hem och skola, vilket berörs i motionen 1978/79: 2635 yrkandet 5, åvilar enligt gällande riktlinjer skolan.

Det är enligt utskottets mening viktigt att kontakterna mellan hem och skola utförligt behandlas i det fortsatta läroplansarbetet. Utskottet delar därför uppfattningen som framförs i motionen 1978/79: 2606 att

föräldrarnas medverkan bör betraktas som en tillgång i skolarbetet. Detta bör också kunna gälla andra grupper vilkas erfarenhet skolan kan ha nytta av.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 h) behandlas kontakterna hem — skola också ur en annan aspekt, nämligen med särskild hänsyn till övergången mellan förskola och lågstadium. Bl. a. berörs problem i samband med att de s. k. skolmognadsklasserna försvunnit. Steget mellan förskola och skola kan för vissa barn vara mycket stort. De behöver stöd och hjälp, vilket måste förklaras för föräldrarna, så att dessa söker mildra de svårigheter som ibland infinner sig redan höstterminen i årskurs 1. Förskolans personal bör därför beredas möjlighet att arbeta i skolan, lågstadie- och speciallärare i förskolan. En sådan flexibilitet skulle enligt motionärerna underlätta samarbetet mellan skola och föräldrar.

I föreliggande proposition föreslås en utökning av även den del av förstärkningsresursen som kan utgöra tjänsteunderlag för andra än lärare. Därigenom ökar enligt utskottets mening möjligheterna för förskollärare att arbeta inom skolan.

De svårigheter för de s. k. uppskovsbarnen som motionen 1978/79: 2606 behandlar bör enligt utskottets mening kunna minska genom den flexibilitet i personalutnyttjandet som motionen föreslår.

Skolan måste på många olika sätt kunna hjälpa elever med särskilda behov. Propositionen betonar vikten av en behovsorienterad resursfördelning och av att arbetssätt och kursinnehåll blir så avpassade att skolan kan främja varje elevs behov.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 2) och motionen 1978/79: 2597 (yrkandet 1) krävs en utförlig behandling av specialpedagogiska frågor och handikapp av olika slag.

Läroplansförslaget utgör, som utskottet redan tidigare betonat, en del av SIA-reformen. I propositionen hänvisas till att olika vägar att hjälpa elever med svårigheter utgjorde det väsentliga inslaget i SIA-beslutet 1976. Föredraganden anför att stora delar av vad som brukar redigeras som allmänna anvisningar i läroplanen nyligen behandlats av riksdagen. Den kommande läroplanen avses således i detta avseende liksom i flera andra bygga på samtliga de beslut som föranletts av SIA-utredningens (SOU 1974: 53) förslag Skolans arbetsmiljö. I detta sammanhang har olika vägar att hjälpa elever liksom handikapp av skilda slag ingående behandlats av riksdagen. Utskottet utgår ifrån att riktlinjer och kommentarmaterial utförligt belyser skolans roll i sammanhanget. Utskottet vill ånyo understryka vad som i beslutet om skolans inre arbete m. m. (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) framhölls om betydelsen av olika specialpedagogiska insatser i skolan och vill särskilt framhålla vikten av att undervisningen är individualiserad med avseende på innehåll, arbetssätt, krav och förväntningar.

Man kan därigenom kompensera de handikapp som olika elever kan ha. Det specialpedagogiska arbetssättet skall präglade så stor del som möjligt av allt skolarbete. Detta underlättas om det i olika arbetslag ingår lärare med särskild pedagogisk utbildning, som med sitt kunnande förstärker arbetslaget.

Vad utskottet anfört (s. 15 ff.) om vissa allmänt övergripande synpunkter med anledning av propositionen 1978/79: 180 och motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 h, 1978/79: 938, 1978/79: 1905, 1978/79: 2597 yrkandet 1, 1978/79: 2606 yrkandet 2 samt yrkandena 6 a, b, f, g och h, sistnämnda yrkande i förevarande del, samt 1978/79: 2635 yrkandet 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motionen 1978/79: 2598 (yrkandena 4 och 5) föreslås dels att elever med särskilda behov får bilda *egen grupp* men så att samarbetet med den vanliga klassen bibehålls, dels att olikheter mellan elever i inlärningsituationen behandlas på ett naturligt sätt. I sitt av riksdagen godkända betänkande 1975/76: 30 (s. 25) över propositionen om skolans inre arbete anförde utskottet att inte endast elever med påtagliga fysiska handikapp och mer uttalade sociala och känslomässiga störningar utan också elever med andra uttalade skolsvårigheter, bl. a. intellektuell utvecklingshämning, borde kunna få undervisning i särskild undervisningsgrupp. Elev som placeras i sådan grupp bör i så stor utsträckning som möjligt följa verksamheten i sin ursprungliga klass.

Vad som föreslås i motionen är således tillgodosett genom gällande bestämmelser. Riksdagen bör därför avslå motionen 1978/79: 2598 yrkandena 4 och 5.

I motionen 1978/79: 2597 (yrkandet 2) föreslås att riksdagen hos regeringen begär sådana åtgärder att kommunerna stimuleras att använda en större del av *förstärkningsresursen* till förmån för elever med svårigheter. I motionen refereras en undersökning som riksrevisionsverket sedan hösten 1978 genomfört i några län för att fastställa i vad mån riksdagens beslut beträffande resursfördelningen fått genomslag i landets kommuner (revisionsrapport 1978: 228). Av rapporten framgår att det primära syftet med fördelningen — att elever med skolsvårigheter i högre grad än tidigare skulle kompenseras resursmässigt — inte tycks ha tillgodosetts.

Med anledning av propositionen 1975/76: 39 om skolans inre arbete m. m. anförde utskottet bl. a.: ”Det finns enligt utskottets mening inte några självklara, allmänna lösningar på hur eleverna skall grupperas eller hur förstärkningsresursen skall användas. Med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena samt skrivningarna i propositionen vill utskottet uttala att det bör vara möjligt att använda en del av en skolens eller ett rektorsområdes samlade förstärkningsresurser för att under ett läsår generellt minska klassernas eller undervisningsgruppernas

storlek, om det finns skäl för en sådan undervisningsanordning. Den återstående delen av skolenhetens förstärkningsresurser måste självfallet vara så stor att det blir möjligt att tillgodose de olika behov av insatser som elever med särskilda behov har. En viktig uppgift för den enskilda skolenheten eller det enskilda rektorsområdet blir att inom en samlad resursram planera verksamheten på ett sätt som bäst svarar mot elevernas behov. Undervisningsorganisationen bör kontinuerligt utvärderas.”

Föredragande statsrådet föreslår i den nu aktuella propositionen 1978/79: 180 att bestämda krav måste ställas på skolan och att ”den friare resursanvändning skolan fick genom SIA-reformen skall utnyttjas för att tillgodose elevernas rättigheter till goda färdigheter. Att resurserna är fria är således inte ett självändamål. De skall målmedvetet kunna riktas in mot de centrala uppgifter skolan har. Dit hör främst att ge alla goda kunskaper och grundläggande färdigheter.” Om det visar sig att elever har svårigheter skall man vid fördelningen av skolans lärarinsatser ”främst söka tillgodose dessa elevers behov, innan resurserna används för andra ändamål.”

Utskottet vill med anledning av propositionen och motionen 1978/79: 2597 understryka den centrala roll behovsorienteringen skall spela i resursfördelningen på alla nivåer. En behovsorienterad resursfördelning fordrar ett allsidigt beslutsunderlag och en utvärdering. Utskottet utgår ifrån att berörda myndigheter noggrant följer utvecklingen.

Med det anförda föreslår utskottet att yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2597 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1978/79: 2598 (yrkandet 3) föreslås *gradering av förstärkningsresursen* så att elever med särskilda behov lämnas förtur.

Riksdagens beslut om nytt statsbidrag till grundskolan (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260) har tillämpats första gången läsåret 1978/79. Beslutet innebär att inga formella graderingar finns inom förstärkningsresursen men att inriktningen skall vara att i första hand tillgodose de svaga elevernas behov. Det nya statsbidragssystemet vilar på ett utredningsmaterial som fått nästan enhälligt stöd av remissopinionen. Motionen 1978/79: 2598 yrkandet 3 bör därför avslås av riksdagen.

I motionen 1978/79: 1359 föreslås riksdagen hos regeringen begära utredning om att ge eleverna tillgång till *andlig vård och vägledning* inom skolans ram. I samband med en motion med samma syfte uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1977/78: 21 (s. 22) följande.

Skolan skall uppmuntra elevernas intresse för de stora och gemensamma grundfrågor som gäller livsåskådning och samhällsuppfattning. Beträffande de kristna kyrkornas och föreningarnas verksamhet

under den samlade skoldagen uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1975/76: 30 (s. 36) bl. a. följande: "Vilka verksamheter under den icke timplanebundna delen av skoldagen som skall anordnas beror bl. a. på elevernas intressen. Det ankommer på den lokala skolledningen att tillse att en så allsidig medverkan från föreningar m. fl. som möjligt äger rum. När kristna kyrkor och föreningar medverkar bör deras medverkan självfallet vara bestämd av deras trosuppfattning."

Utskottets förslag godkändes av riksdagen. Utskottet finner med samma motivering som tidigare att även motionen 1978/79: 1359 bör avslås av riksdagen.

Frågan om normer och värderingar i skolan berörs i motionen 1978/79: 1379. I motionen föreslås en *översyn av lagar och andra regler* som berör skolans verksamhet så att föräldrar kan känna trygghet för att deras barn i skolan inte bibringas uppfattningar och värderingar som inte överensstämmer med dem som föräldrarna själva har.

I nu gällande anvisningar för urval och behandling av lärostoff framhålls: "I skolarbetet ställs man dagligen inför frågor, där det föreligger olika uppfattningar. Det kan gälla livsåskådning, politik, sociala värderingar eller moral, det kan gälla människosyn och historieuppfattning, det kan gälla stilriktningar och smak. I sådana frågor måste skolan förhålla sig objektiv i den betydelse här angivits (dvs. saklig och allsidig). Ett skäl härtill är, att skolan tar mot barn och ungdom ur alla grupper och åsiktsläger i samhället. Alla föräldrar skall med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan — — —."

Enligt utskottets mening är gällande anvisning så klar att någon översyn av lagar och regler ej är påkallad. Motionen 1978/79: 1379 bör därför avslås av riksdagen. Utskottet vill dock samtidigt erinra om det angelägna i att all personal i skolan informeras om den anvisning som gäller.

I motionerna 1978/79: 266 (yrkandet 5) och 1978/79: 2635 (yrkandet 4) berörs frågan om ledningsorgan i skolan, reglering av *beslutsfunktioner* och skol- och klassråd.

Riksdagen beslutade i samband med SIA-reformen om ändringar i dessa förhållanden, vilket bl. a. innebar inrättande av klassråd. Frågor om ledningsorgan i skolan har behandlats i två departementspromemorior, nämligen (Ds U 1977: 20) Medinflytande i skolan och (Ds U 1978: 3) Skolnämnds beslutsområde m. m.

Distriktsnämnder behandlas i propositionen 1978/79: 181 om lokala organ i kommunerna. Förslaget innebär att kommunerna ges möjlighet att inom det kommunallagsreglerade området inrätta lokala organ med uppgift att för en del av kommunen eller för en eller flera anläggningar handha förvaltnings- och verkställighetsuppgifter. Kommunförbundet, som av konstitutionsutskottet beretts tillfälle yttra sig över propositionen

nen, anför att det är en brist, att den försöksverksamhet som kommer att bedrivas med stöd av den nya lagen inte kan omfatta även den specialreglerade sektorn.

I sitt betänkande (KU 1978/79: 36, s. 10) över propositionen framhåller konstitutionsutskottet följande.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i flera av motionerna och i Kommunförbundets yttrande att en reform som inte omfattar även det specialreglerade området är alltför begränsad. Det är därför viktigt att ett utredningsarbete kommer till stånd som syftar till en vidgning av området för försöksverksamheten. Enligt vad utskottet erfarit finns exempel på att kommun redan nu förbereder ansökan om dispens för att få tillstånd att pröva en form av lokalorgan även inom det specialreglerade området. Enligt utskottets mening är det väsentligt att sådana försök påbörjas och får ingå i den utvärdering som kommunaldemokratiska kommittén har att göra. Utskottet delar Kommunförbundets uppfattning att de utredningar, som är nödvändiga för att kommunerna skall kunna inrätta lokala organ även på det specialreglerade området, bör bedrivas så att regeringen kan lägga fram förslag till riksdagen i en proposition som kan behandlas under hösten 1979. Vad utskottet anfört i denna del bör ges regeringen till känna.

Beträffande de övriga frågor som tas upp i motionerna delar utskottet Kommunförbundets bedömning att dessa bör prövas i det fortsatta utredningsarbete som syftar till samlade ställningstaganden till frågor om olika slags kommunalorgan. Dessa frågor ingår i kommunaldemokratiska kommitténs utredningsuppdrag. Kommittén planerar att redovisa sitt arbete i denna del under år 1980.

Utbildningsutskottet ansluter sig till vad konstitutionsutskottet uttalar och föreslår att riksdagen avslår motionerna 1978/79: 266 yrkandet 5 och 1978/79: 2635 yrkandet 4.

I motionen 1978/79: 924 föreslås en *ökad offentlighet i skolans undervisning*. Utskottet delar motionärens åsikt att en öppnare skola och en naturlig kontakt mellan lärare och föräldrar är väsentlig. Formerna för ett utvecklat samarbete utreds inom den förut nämnda utredningen (U 1979: 01) angående förstärkning av kontakterna mellan hem och skola. Motionen bör därför avslås av riksdagen.

I motionen 1978/79: 632, vilken avlämnades under allmänna motions-tiden, föreslås riksdagen uttala sig för en *ny demokratisk inriktning* av grundskola och gymnasium i enlighet med det fempunktsprogram som anförts i motionen.

Programmet avser flera olika frågor. Skol- och klassråd föreslås införas. Motionärerna föreslår också att en ny typ av undervisning — planering bör införas. Denna bör ske tillsammans med eleverna i stället för i form av den nuvarande detaljstyrningen. Teori och praktik skall varvas och studielön införas från 16 års ålder. Betygen skall avskaffas.

Flera av dessa frågor har utskottet berört i det föregående eller tar ställning till i samband med andra yrkanden, exempelvis yrkandet 3 i motionen 1978/79: 2636 att betygen skall avskaffas.

Med hänvisning till utskottets ställningstaganden till olika frågor i övrigt i detta betänkande och till liknande förslag i motionen 1978/79: 2636 bör riksdagen avslå motionen 1978/79: 632.

I motionen 1978/79: 1337 (yrkandet 1), vilken avlämnades under allmänna motionstiden, anhålls att regeringen för riksdagen framlägger ett *åtgärdsprogram* för en kvalitativ upprustning i grundskolan i enlighet med vad som anförts i motionen 1978/79: 1108.

Motionen berör olika frågor som utskottet behandlar i samband med skilda yrkanden i detta betänkande. Läroplanen måste enligt motionen kraftigt understryka vikten av goda basfärdigheter i svenska och matematik. Viss tid bör få användas för projektarbeten. Tillvalet bör ske inom två breda sektorer, en med huvudvikt på det "tekniska" området, en med huvudvikt på det "sociala".

Med hänvisning till vad som i detta betänkande anförts om grundskolans läroplan saknas anledning för riksdagen att föreslå åtgärdsprogram i enlighet med vad som förordats i motionerna 1978/79: 1337 yrkandet 1 och 1978/79: 2636 yrkandet 7. Motionsyrkandena bör därför avslås av riksdagen.

I kapitlet Läroplan för grundskolan berör föredragande statsrådet bl. a. den redaktionella *utformningen av läroplanen*. Frågan om utformningen av mål och huvudmoment och om läroplanens språkliga utformning behandlas i propositionen i kapitel 5 (s. 66 och 70).

I motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 9) föreslås att läroplanen utformas så att syftet med skolarbetet klargörs för eleverna och att studiegången genom grundskolan bildar en rationell och konsekvent helhet.

Enligt propositionen bör målen för olika ämnen ge klarare riktlinjer än för närvarande. Huvudmomenten i orienteringsämnena bör ge uttryck för vad samhället anser vara väsentligt stoff i skolan. Studierna skall ge insikt i centrala begrepp och sammanhang. Det är enligt propositionen för elevernas motivation centralt att de har näraliggande, klara etappmål att sträva mot.

Utskottet utgår ifrån att man vid planeringen i skolorna och då regeringen fastställer huvudmoment för olika stadier söker undvika att samma stoff behandlas mer än en gång, såvida det inte finns klara pedagogiska skäl för detta. Det är ett naturligt led i den demokratiska arbetsprocessen i klassrummen att lärare och elever gemensamt diskuterar motiven till att välja stoff av olika slag.

Då motionens förslag är tillgodosedda genom propositionens uttalanden bör den avslås av riksdagen. Utskottet bör samtidigt godkänna vad som i propositionen förordats om läroplanens utformning.

I samma motion (yrkandet 11) föreslås riksdagen besluta att läroplanen skall *granskas av Svenska språknämnden* innan den fastställs.

I propositionen (s. 71) framhålls att det bör vara möjligt att genom

lämplig typografisk utformning av kursplanetexterna och ett enkelt ordval förena krav på både överskådlighet och ett mer konkret planeringsunderlag. Utskottet har med anledning av motionen 1977/78: 571 tidigare behandlat frågan om språkgranskning och därvid anfört (UbU 1978/79: 2 s. 3): "Svenska språknämnden har under senare år granskat texter från bl. a. departement och centrala verk. Utskottet anser det angeläget att den nya läroplanen skrivs på ett klart och tydligt språk. Utskottet har erfarit att SÖ har för avsikt att låta språknämnden granska de delar av läroplanen som det ankommer på SÖ att fastställa. Frågan om en motsvarande språkgranskning av de läroplansdelar som regeringen avser fastställa skall enligt vad utskottet inhämtat senare prövas i regeringskansliet."

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen och motionen att det är viktigt att läroplanen har en enkel och klar språklig utformning. Det bör emellertid ankomma på regeringen att pröva om detta, utöver den språkgranskning som förekommer bl. a. inom statsrådsberedningen, fordrar ytterligare granskning av Svenska språknämnden.

Motionen 1978/79: 2631 yrkandet 11 bör därför avslås.

3.2 Grundskolans utformning — skoldag — timplan

I propositionen föreslås inga *timplaneförändringar* på lågstadiet. Föredragande statsrådet biträder alltså inte SÖ:s förslag om minskad tid för orienteringsämnena och utökad tid för gymnastik.

För mellanstadiets del hade SÖ föreslagit att timplanen skulle minskas med sex veckotimmar. Med hänvisning till behovet av en grundlig färdighetsträning, en befast naturvetenskapligt-teknisk orientering och de kostnader en så stor minskning för med sig föreslår föredraganden en timplaneminskning med endast tre veckotimmar. Minskningen föreslås beröra de samhällsorienterande ämnena, som reduceras från 18 till 15 veckotimmar.

På högstadiet föreslås barnkunskap öka från 0,5 till 1 veckotimme, hemkunskap minska från 4,5 till 4 veckotimmar, musik minska från 3 till 2 veckotimmar (basresursen i musik föreslås öka så att dessa två timmar kan bedrivas i delad klass), samhällsorienterande ämnen minska från 17 till 16 veckotimmar och naturorienterande ämnen öka från 13 till 15 veckotimmar. Av de naturorienterande ämnena föreslås 2 veckotimmar gälla teknik.

Tiden för tillval föreslås oförändrat vara 11 veckotimmar.

Timplanfrågan berörs i ett stort antal motioner.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 9) tillstyrks propositionen med undantag av att tiden för *samhällsorienterande ämnen* föreslås bli 17

veckotimmar, tiden för tillval 10 veckotimmar. I motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 10) framförs samma förslag. I båda motionerna framhålls att den sammantagna minskningen av tiden för samhällsorientering på både mellan- och högstadiet är för stor.

Tiden för samhällsorientering på mellanstadiet minskar enligt regeringens förslag med 3 veckotimmar. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Utskottet finner det angeläget att tiden för samhällsorientering på högstadiet inte minskar. Denna bör fortfarande och i motsats till vad som föreslås i propositionen vara 17 veckotimmar. Därigenom tillgodoses behovet av tillräcklig tid för de samhällsorienterande ämnena och för religionskunskap.

Den utökade tiden för samhällsorienterande ämnen i förhållande till propositionens förslag måste innebära en minskad tid för det fria studievalet. Det är då angeläget att denna minskning inte går ut över tillvalet och därmed också över tiden för språkstudier, i synnerhet om inga kursalternativ längre förekommer. Önskemålen om ökad internationalisering måste i stället innebära bifall till propositionens förslag om 11 veckotimmar i tillval. I stället bör då tiden för viss obligatorisk verksamhet (motsvarande fria aktiviteter) på högstadiet minskas från nuvarande 6 veckotimmar till 5.

Utskottet föreslår alltså att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 9 och 1978/79: 2631 yrkandet 10, båda yrkandena i förevarande del, avslår förslaget i propositionen att tiden för samhällsorientering på högstadiet skall minskas med en veckotimme. Samtidigt tillstyrker utskottet förslaget i propositionen om 11 veckotimmar i tillval och avstyrker sålunda nyssnämnda motionsyrkanden i denna del. Utskottets ställningstagande innebär slutligen avslag på propositionen i vad gäller tiden på högstadiet för viss obligatorisk verksamhet (motsvarande fria aktiviteter).

Ämnet *religionskunskap* bör enligt utskottets mening finnas som *särskilt ämne*. Riksdagen bör därför avslå motionen 1978/79: 2636 yrkandet 1 d.

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 c) föreslås att *hemkunskap* införs från lågstadiet. I motionen 1978/79: 2600 (yrkandena 1—3) föreslås att *hemkunskap* införs på mellanstadiet med en veckotimme, att den läroplansbundna undervisningstiden därmed ökas med en veckotimme och att tiden för fria aktiviteter minskas i motsvarande mån.

Hemkunskap skall enligt propositionen ingå som moment i orienteringsämnena på lågstadiet. Föredraganden utgår ifrån att momentet bör ta i anspråk minst en veckotimme. Skolstyrelsen föreslås få möjlighet förlägga hemkunskapsmoment till mellanstadiet för att kunna anpassa verksamheten efter lokala förutsättningar. Utskottet tillstyrker propositionens förslag i denna del.

Det är emellertid enligt utskottets mening angeläget att hemkunskap kan ingå kontinuerligt i elevernas studiegång. Ämnet bör därför erhålla plats på mellanstadiet schema med en veckotimme. Därmed ökar den timplanbundna undervisningstiden med en timme i förhållande till propositionens förslag, vilket innebär att tiden för de fria aktiviteterna på mellanstadiet minskas i motsvarande grad.

Riksdagen bör bifalla motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 c i vad det avser hemkunskap på mellanstadiet och motionen 1978/79: 2600 samt avslå propositionens förslag i denna del.

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 c) föreslås också att *teknik* skall ingå som moment på mellanstadiet.

Teknikmoment föreslås i propositionen ingå i kursplanerna i orienteringsämnen för både låg- och mellanstadierna. I fråga om teknik på lågstadiet bifaller utskottet propositionen och såvitt gäller mellanstadiet propositionen och motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att det enligt föredraganden är angeläget att i grunden se över kursinnehållet för låg- och mellanstadierna. Ett sådant översynsarbete aviseras också i propositionen.

Maskinskrivning föreslås i propositionen ingå som en del i färdighetsträningen på mellanstadiet såvida inte lokala förhållanden förhindrar det. Träningstillfällen om 30 undervisningstimmar bör enligt föredraganden vara obligatoriska och kunna ges också inom tillval och fria aktiviteter. Enligt motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 c) bör maskinskrivning införas på timplanen för högstadiet med 1,5 veckotimmar. Enligt motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 9) bör tillfälle att träna maskinskrivning erbjudas som hittills integrerat i olika ämnen men något krav på viss minimiorientering inte uppställas.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att varje elev bör ha fått ett visst antal träningstillfällen i skolan samt att detta helst bör ske integrerat i andra ämnen redan på mellanstadiet. Maskinskrivning kan dessutom erbjudas inom tillvalskurser på högstadiet och under fria aktiviteter. Att bereda eleverna träningstillfällen bör vara en skyldighet för kommunen. Däremot bör ett visst antal träningstillfällen inte vara obligatoriska för eleverna. Maskinskrivning bör inte heller tas upp som särskilt ämne på timplanen.

Med ovanstående motivering avstyrker utskottet motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 c i förevarande del liksom propositionens förslag om obligatorium för eleverna. Vad utskottet med anledning av motionen 1978/79: 2606 yrkandet 9 anfört om maskinskrivning bör riksdagen ge regeringen till känna.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandena 9 och 16) föreslås att riksdagen inte nu skall ta definitiv ställning till förslaget att minska tiden i *musik*

på högstadiet från 3 till 2 veckotimmar mot att basresurserna fördubblas. Ytterligare utredning föreslås.

Det är enligt utskottet nödvändigt att i ett sammanhang ta ställning till läroplansförslaget. Utskottet delar föredragandens uppfattning att väsentliga fördelar står att vinna för musikämnet genom den föreslagna utökningen av basresurserna. Motionen 1978/79: 2606 yrkandena 9 och 16 i förevarande del bör därför avslås.

I yrkandet 1 i i motionen 1978/79: 266, som väcktes under allmänna motionstiden, föreslås vissa förändringar i förhållande till nu gällande läroplan. Den timplanebundna undervisningstiden på lågstadiet föreslås bli 49 veckotimmar, på mellanstadiet 66 veckotimmar och på högstadiet 66 veckotimmar (60-minuterstimmar).

I motionen 1978/79: 2636 (yrkandet 1 f) föreslås att de för alla gemensamma kurserna byggs ut.

I motionen 1978/79: 266 begärs i yrkandet 1 f att ämnena svenska och matematik får behålla minst oförändrad lektionstid. Detta krav är tillgodosett i propositionen.

Beträffande *timplanefrågor i övrigt* tillstyrker utskottet propositionens förslag och med detta förslag sammanfallande yrkandet 1 f i motionen 1978/79: 266. Samtidigt bör riksdagen avslå motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 I och 1978/79: 2636 yrkandet 1 f (se Bilaga 1).

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 g) föreslås att ett *blockämne "fritt skapande"* införs, som omfattar de nuvarande ämnena musik, teckning/bild och slöjd. I propositionen föreslås att teckning byter namn till bild. Utskottet har ingen erinran häremot. Enligt propositionen föreslås bild ingå i orienteringsämnena på lågstadiet för att förstärka dessa ämnens praktiska inriktning och bevara sambandet med förskolan. Såväl teknik som hemkunskap har också enligt föredraganden beröringspunkter med slöjd. Försöksverksamhet för att utpröva olika samverkansformer mellan dessa ämnen föreslås starta omgående.

Ämnena musik, bild och slöjd har enligt utskottets mening beröringspunkter sinsemellan. Samverkan i teman eller projekt kring fritt skapande kan vara angelägen, men ett ämne som slöjd har också anknytning till orienteringsämnena och till praktiska vardagsfärdigheter inom hemkunskap och teknik. Musik och bild har anknytning till bl. a. litteraturläsning inom ämnet svenska. Ett blockämne är därför inte utan vidare ändamålsenligt, varför utskottet avstyrker motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 g i denna del.

Samtidigt är det, som framhålls i propositionen, väsentligt att i pedagogiskt utvecklingsarbete pröva också andra vägar än de i propositionen föreslagna att stärka musikens ställning i skolan. Olika möjligheter till integration, till samverkan med den kommunala musikskolan och till utnyttjande av de möjligheter den samlade skoldagen innebär i vad gäller gemensamma aktiviteter för alla elever bör tas till vara.

Enligt utskottets mening bör det pedagogiska utvecklingsarbetet också belysa hur ämnen som musik och bild kan samverka med andra ämnen med starka estetiska inslag, t. ex. slöjd och svenska. Denna samverkan bör självfallet också komma till uttryck genom att föreningar och kulturarbetare medverkar under lektioner och fria aktiviteter.

Utskottet anser med anledning av vad som framförts i motionerna 1978/79: 266 (yrkandet 1 g) och 1978/79: 2606 (yrkandet 16) det angeläget att en samlad översyn görs hur estetiska inslag i olika ämnen och i fria aktiviteter kan stärkas och samordnas inom ramen för timplanebunden undervisning och fria aktiviteter. Konstsoömnad bör därvid kunna förekomma i samma utsträckning som andra moment. Vad utskottet anfört om en sådan översyn bör riksdagen ge regeringen till känna.

I motionen 1978/79: 2636 (yrkandena 1 h och 1 i) begärs att *invandrarundervisningen* skall förändras i enlighet med vad som anförts i motionen samt att överläggningar rörande läroplanen skall upptas med invandrarnas organisationer.

I motionen hänvisas i vad gäller invandrarundervisningen dels till kravet att hemspråksundervisningen skall benämnas modersmålsundervisning, dels till vad som anförts i motionerna 1978/79: 803 och 1978/79: 804.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om benämningen hemspråksundervisning (prop. 1975/76: 118, UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391) och om undervisningens utformning.

I propositionen föreslås att omarbetning av kursplanen bör ske i samråd med personalorganisationerna och att ämnesföreningarna bör beredas tillfälle att ge synpunkter. Utskottet utgår ifrån att SÖ på samma sätt ger invandrarnas organisationer möjlighet att bidra med synpunkter i det fortsatta läroplansarbetet.

Med hänvisning till vad utskottet anfört bör riksdagen avslå motionen 1978/79: 2636 yrkandena 1 h och 1 i.

Beträffande *alternativkurser* föreslås i propositionen följande. Alternativkurser i B-språk avskaffas efter en femårig övergångstid räknat från läsåret 1980/81. Alternativkurser i engelska och matematik behålls men utan att valet av kurs avgör möjligheterna att välja linjer på gymnasieskolan. Vilken typ av gruppering som ger eleverna den bästa färdighetsträningen och är positiv även från andra synpunkter avgörs först efter försöksverksamhet. SÖ föreslås få i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten och inkomma med förslag i frågan fem år efter det läroplanen trätt i kraft.

Enligt motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 5) bör alternativkurserna i B-språk bibehållas. I motionerna 1978/79: 2606 (yrkandet 3), 1978/79: 2635 (yrkandet 3) och 1978/79: 2636 (yrkandet 1 e) föreslås däremot att också alternativkurserna i engelska och matematik avskaffas.

Utskottet anser i likhet med föredraganden att alternativkurser i B-

språk inte har samma betydelse som alternativkurser i engelska och matematik. B-språk är nybörjarspråk och skillnaderna i färdigheter mellan eleverna inte så stora som i engelska och matematik. Ämnena är dessutom frivilliga. Yrkandet 5 i motionen 1978/79: 2631 bör därför avslås av riksdagen.

Föredraganden har föreslagit en övergångstid på fem år räknat från 1980/81 innan alternativkurserna i B-språk upphör. Tidsfristen motiveras bl. a. med behovet att få till stånd ändringar i läromedlen. I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 3) hävdas uppfattningen att alternativkurserna bör avvecklas i samband med att den nya läroplanen genomförs.

Kravet på förnyelse gäller generellt för alla skolans ämnen i samband med införandet av en ny läroplan. Alternativkurserna i B-språk bör enligt utskottets mening därför avskaffas samtidigt som den nya läroplanen införs med början i årskurs 7. Utskottet föreslår alltså att riksdagen bifaller motionen 1978/79: 2606 yrkandet 3 i denna del och avslår propositionen.

Vad därefter beträffar engelska och matematik är utskottet inte nu berett förorda att alternativkurserna i dessa ämnen slopas. Utskottet anser alltså att riksdagen bör avslå motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 3 i denna del, 1978/79: 2635 yrkandet 3 i denna del och 1978/79: 2636 yrkandet 1 e. Utskottet avstyrker också motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 i i vad det gäller engelska och matematik.

Enligt föredragande statsrådets mening är det angeläget att resurserna i B-språk inte minskas. Någon förändring av basresursernas storlek bör enligt föredragandens mening därför inte vidtas. Samma uppfattning redovisas i motionen 1978/79: 2606 yrkandet 3.

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 i) föreslås att den särskilda resurs som i dag finns inom ramen för alternativkurserna i engelska, matematik och B-språk behålls i enlighet med vad som anförts i motionen. Enligt denna bör basresurserna vara bundna till ämne. Så är inte fallet i dag. Medan förstärkningsresursen är bunden till kommun, fastställs basresurserna för skolenhet. De är till sin storlek beräkade efter vissa grunder, men beräkningsgrunderna binder inte resursernas användning. I propositionen 1977/78: 85 om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. framhåller föredraganden (s. 62): "Centralt bindande regler för resursanvändningen bör därför inte utfärdas. Ett sådant förfarande skulle enligt min mening strida mot reformens syfte. Att, som vissa remissinstanser föreslagit, centralt binda resurser till ämnen, stadier och undervisningsformer utan hänsyn till lokala behov och erfarenheter skulle innebära samma läsning i resursanvändningen som i dag. Detta anser jag inte vara befrämjande för utvecklingen i skolan." Detta uttalande gäller såväl bas- som förstärkningsresurserna. Beträffande basresurserna utvecklar föredraganden ytterligare denna synpunkt (s. 63): "Inom skolenheten kan under vissa förutsättningar en del av

basresurstimmarna användas fritt och på så sätt utgöra underlag för en flexibel resursfördelning inom skolenheten. Vid t. ex. låga elevmedeltal för tilldelade basresurser kan man göra indelningen av klasser så att elevmedeltalet per klass blir större än medeltalet per basresurs”.

Utskottet, som för sin del tillstyrkte propositionens förslag, strök under (UbU 1977/78: 21 s. 13) att för högstadiet föreslaget basresurs-system inte fick medföra att elevernas möjlighet att fritt välja alternativkurs och tillvalsämne inskränktes.

Sedan alternativkurserna i B-språk upphört måste, såsom anförts i motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 i, B-språk trots detta garanteras lika stora resurser som tidigare. Detta bör ske genom att till B-språk förs samma resurser som tillkom ämnena läsåret 1981/82 vid den då genomsnittliga valfrekvensen vid högstadier med olika antal paralleller.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 i i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet sålunda anført om basresursernas bindning till ämnen i B-språk.

Utskottet ser mycket positivt på det av föredraganden föreslagna utvecklingsarbetet med syfte att finna andra och mer flexibla *grupperingar av eleverna* än den stela uppdelningen på alternativa kurser. Med anledning av motionsyrkanden i ämnet vill utskottet framhålla att ett sådant utvecklingsarbete bör utgå ifrån att de basresurser som nu ligger i alternativkurssystemet på samma sätt som nyss behandlades angående B-språk binds till engelska respektive matematik, såvida försöksverksamheten visar att kursuppdelningen kan avskaffas. Utskottet finner det angeläget att olika grupperingar och försöksresultat successivt redovisas i läroplanens kommentarmaterial och på annat sätt och belyses vid exempelvis studiedagar och i fortbildningsverksamheten. I propositionen har föreslagits en försöksperiod om fem år, räknat från budgetåret 1982/83. Utskottet anser att utvärderingen om möjligt bör göras snabbare, så att ett förslag kan underställas riksdagen vid en tidigare tidpunkt.

Vad utskottet anført med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 i och 1978/79: 2606 yrkandet 3 om den i propositionen föreslagna försöksverksamheten bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I propositionen har föreslagits en omfattande decentralisering både i vad gäller vilka *tillvalskurser* som skall anordnas vid en skola och vilka kursplaner som skall tillämpas. Vissa inskränkningar föreslås dock gälla. Kurserna får inte ha karaktär av parallellkurser till obligatoriska ämnen. Treåriga kurser i B-språk skall erbjudas om elevantalet uppgår till lägst 5. Kurserna skall innebära fördjupning eller intresseprofilering inom några moment i två eller flera ämnen inom estetisk-praktisk,

samhällsorienterande, naturvetenskaplig-teknisk eller språklig sektor. De får inte vara sådana att man kan förutse en mycket sned könsfördelning.

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 k), vilken avlämnats under allmänna motionstiden, föreslås att eleverna under tiden för tillvalet får fördjupa sig i ett eller ett par för var och en särskilt intressanta ämnen. Enligt motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 2) bör eleverna ha rätt att fördjupa sig i ett visst ämne. Någon inskränkning med hänsyn till könsfördelningen bör inte förekomma. I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 8) föreslås att tillvalsämnen skall kallas fria studier. Valet av aktiviteter bör inte begränsas till olika sektorer. Med hänsyn till en fri uppläggning bör det vara möjligt att utnyttja specialutbildad och specialintresserad personal på orten. Både lärare och andra bör kunna utnyttjas. Valet av språk bör inte begränsas till tyska och franska. Även andra än invandrarelever bör få möjlighet att studera ett invandrarspråk.

Utskottet ansluter sig till vad föredraganden anfört om tillvalsblockets utformning. Att kurser inte utformas som parallell- och överkurser hindrar enligt utskottets mening inte att många kurser, såsom anförts i motionen 1978/79: 266, kan ges en starkt praktisk anknytning genom att bygga på moment ur exempelvis slöjd, teknik och hemkunskap.

Inget bör enligt utskottet heller hindra att kurser, vilket föreslagits i motionen 1978/79: 2606, byggs upp på moment från olika sektorer, exempelvis kurser om samhällsplanering (moment från bl. a. bild, samhällsorientering, matematik) eller friskvård (hemkunskap, idrott, kemi). Även andra språk än B-språken tyska och franska liksom kortare kurser i dessa språk bör kunna erbjudas. Till ett sådant vidgat språkutbud hör också de språk som nu erbjuds som hemspråk, exempelvis finska eller spanska. Utskottet förutsätter att de konsekvenser detta kan få för gymnasieskolans språkprogram beaktas av gymnasieutredningen. Utskottet förutsätter vidare att ett vidgat kursutbud sker inom samma ekonomiska ram som den av regeringen föreslagna. Utskottet utgår också ifrån att ökade möjligheter att studera olika språk inte får leda till någon försämring för de elever som läser hemspråk.

Benämningen fria aktiviteter för den icke-timplanebundna verksamheten under skoldagen används i betydande utsträckning. Att då införa termen fria studier i stället för tillval skulle kunna skapa oklarheter och bör avvisas.

I propositionen föreslås att lärarbehörighet skall krävas för undervisning inom tillvalsblocket. Det kan dock enligt föredraganden ofta vara till fördel för skolan om den kan utnyttja föräldrar och kulturarbetare som medhjälpare i olika kurser. Detta engagemang sker då med hjälp av förstärkningsresursens inte undervisningsbundna del eller med stöd av kommunala medel.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 8) föreslås att både lärare och andra lämpliga medarbetare bör kunna utnyttjas i fria studier.

Enligt utskottets mening kan detta såsom föredraganden anfört vara av stort värde. De regler för tjänstetillsättning som nu gäller för olika verksamheter inom skolan bör dock enligt utskottets mening inte ändras.

Vad utskottet med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 k och 1978/79: 2606 yrkandet 8 anfört om vidgade tillvalsmöjligheter bör riksdagen ge regeringen till känna. I övrigt avstyrks yrkandet 8 i motionen 1978/79: 2606 och yrkandet 1 k i motionen 1978/79: 266. Utskottet avstyrker vidare motionen 1978/79: 2631 yrkandet 2.

I motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 6) hävdas att skolan skall spela en aktiv roll för att ge eleverna *råd och vägledning vid tillval och val av kurser*. I samma motion (yrkandet 8) föreslås att syftet med studie- och yrkesorientering och praktisk yrkesorientering skall anges klarare.

Den praktiska yrkesorienteringen (pryo) och studie- och yrkesorienteringen (syo) anges i motionen vara två av skolans viktigaste medel att öka elevernas kunskaper om arbetslivet och dess villkor.

Syo bör enligt motionärerna ge information om hur arbetsmarknaden ser ut, om vad som väntar eleverna när de kommer ut i arbetslivet och om vilka arbeten som står till buds för dem som inte går vidare till gymnasieskolan. På så sätt kan syo medverka till att göra ungdomarnas önskemål och förväntningar mera verklighetsförankrade.

Eleverna bör, anförts i motionen, redan tidigt i grundskolan få träffa yrkesverksamma — t. ex. barnens föräldrar — som kan komma till skolan och berätta om sitt arbete. Ännu viktigare är det att eleverna får en realistisk inblick i arbetslivet. Pryo bör vara mera träning i arbete än orientering härom.

Beträffande mål och program för studie- och yrkesorienteringen i skolan underströks i propositionen om studie- och yrkesorientering i grundskola och gymnasieskola (prop. 1971: 34, UbU 1971: 21, rskr 1971: 214) vissa synpunkter. Studie- och yrkesorienteringen bör uppmuntra individens egen aktivitet och självanalys. Den skall bidra till att vidga kunskapen om valmöjligheter och måste därför motverka sådana begränsningar i studie- och yrkesvalet som t. ex. beror på den studerandes sociala bakgrund, traditionella könsrollsföreställningar eller bristande motivation att analysera sin egen situation. Syo bör utgöra en motvikt till sådana inflytanden från massmedier, hemmiljö, kamrater m. m. som begränsar perspektivet. Genom att orientera om utbildning och arbetsmarknad, öka individens självkänedom och vidga perspektivet bör studie- och yrkesvägledningen kunna bidra till ett mer genomtänkt studie- och yrkesval. I propositionen underströks vidare att en väl fungerande studie- och yrkesvägledning även från samhällets synpunkt är av stort

värde när det gäller att förhindra felinvesteringar i utbildning och därmed slöseri med samhällsresurser.

Enligt utskottets mening är det viktigt att eleverna vid den praktiska yrkesorienteringen får pröva på konkreta arbetsuppgifter för att därigenom få en uppfattning om arbetsmiljö och vad arbetsgemenskap innebär.

Enligt de anvisningar som är intagna i nuvarande läroplan skall studie- och yrkesorienteringen vara informerande och klarläggande. Den förutsätter att eleven övar sin förmåga att själv välja och fatta beslut och att eleven och föräldrarna själva är ansvariga för sina beslut.

Denna informerande och klarläggande roll får dock enligt utskottets mening självklart inte hindra lärare och syo-funktionärer att ge elever och föräldrar råd. Detta är en naturlig del av ett förtroendefullt samarbete mellan hem och skola. Att företrädare för arbetslivet kommer till skolan och berättar om sitt yrke finner utskottet vara ett naturligt led i det samarbete som föreslagits i propositionen 1978/79: 180. Lika naturligt bör det vara att skolan aldrig får försöka påtrycka elever och föräldrar sin uppfattning.

Med hänvisning till de riktlinjer som gäller för samarbete mellan hem och skola och för studie- och yrkesorienteringen samt till utskottets ställningstagande i avsnittet 3.6 Skola — Arbetsliv rörande utbyggd praktisk arbetslivsorientering föreslår utskottet att motionen 1978/79: 2631 yrkandena 6 och 8 avslås.

Anpassad studiegång har införts i grundskolan genom riksdagens beslut i samband med SIA-reformen (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 367). Med hänvisning till det värde studiegången kan ha för vissa elever och till vad utskottet anförde i sitt betänkande UbU 1975/76: 30 (s. 26) bör riksdagen avslå motionen 1978/79: 2636 yrkandet 1 c om studiegångens avskaffande.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 7) föreslås bl. a. att rektor ej skall kunna fatta beslut om anpassad studiegång.

Enligt propositionen följer rektors beslutsrätt av att skolstyrelsen enligt skollagen kan delegera till rektor. Skolstyrelsen har att själv bedöma om sådan delegation skall ges eller inte. Yrkandet 7 i motionen bör därför avslås.

Samtidigt vill utskottet starkt understryka vad i propositionen sägs om att medel för handledning av eleverna måste ställas till förfogande ur förstärkningsresursen. Beslut om anpassad studiegång förutsätter därför att tillräckliga handledarresurser kan ställas till förfogande.

Föredraganden följer SÖ:s förslag att i den nya läroplanen ange *undervisningstiden för varje ämne per stadium* i stället för per årskurs. Timplanen ger därigenom en ram för den lokala planeringen i stället för att i detalj styra denna. Avsikten med en enbart stadiebunden tim-

plan är att man på enskilda skolenheter skall kunna planera för exempelvis samlad undervisning, temastudier och över huvud för större arbeten med undersökande metodik. Föredraganden erinrar om att den enbart stadiebundna timplan som gäller för orienteringsämnen i nuvarande läroplan inte inneburit några speciella problem.

Utskottet ansluter sig till föredragandens förslag. Motionen 1978/79: 2636 yrkandena 1 a och 1 b om att undervisningstiden skall bindas till årskursen bör därför avslås. Utskottet vill dock liksom föredraganden framhålla det angelägna i att skolmyndigheterna noga följer utvecklingen.

3.3 Innehållet i skolans arbete

I propositionen slås inledningsvis fast att den allvarligaste ojämlikheten i dagens skola är att många elever har stora och irreparabla kunskapsblottor i elementära avscenden. Eleverna måste alla få vissa nödvändiga kunskaper och en god träning i främst svenska och matematik. Huvudmomenten måste ge uttryck för vad samhället anser vara väsentligt stoff i skolan. Målen för olika ämnen bör ange de väsentliga begrepp som varje elev bör få insikt i liksom de väsentliga färdigheter han bör tillämpa. Studierna skall därigenom ge insikt i centrala begrepp och sammanhang. Det finns enligt propositionen ingen motsägelse mellan detta och önskvärdheten av att eleverna också lär in vissa fakta. Utan kännedom om betydelsefulla fakta kan eleverna inte få insikt i några sammanhang.

I motionen 1978/79: 2631 yrkandet 1 föreslås riksdagen uttala att med *begreppet basfärdigheter* skall avses förmåga att tala, läsa, skriva och räkna.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att tala, läsa, skriva och räkna utgör grundläggande färdigheter. Kommunikationsfärdigheternas betydelse för övriga studier och inte minst för att möjliggöra återkommande utbildning lägger ett särskilt ansvar på skolan. De utgör den betydelsefullaste delen av de basfärdigheter skolan bör söka ge eleverna. Men bas för en livskompetens eller medborgarkompetens i vidare mening utgör också andra färdigheter, exempelvis att kunna uttrycka sig med hjälp av bild, att kunna organisera sina studier och fungera i samarbete med andra i arbetslag och grupper. Man kan alltså inte sätta likhetstecken mellan enbart kommunikationsfärdigheterna och begreppet basfärdigheter, varför motionsyrkandet bör avslås.

Träningen av de *grundläggande färdigheterna* tala, läsa, skriva och räkna måste, anför föredraganden, spela en central roll i skolans arbete. Diagnostiskt material bör ställas till skolornas förfogande som en hjälp vid resursfördelningen. Föredraganden understryker samtidigt att

färdighetsbegreppet inte får förkrympas till att enbart betyda läsa, skriva och räkna. Skolan måste lägga stor vikt vid en allsidig utveckling. Ämnet bild kan exempelvis aktivt bidra till att förbättra elevernas kommunikationsförmåga. Flera olika färdigheter utgör bas för en livskompetens i ett modernt samhälle.

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 e), vilken avlämnades under allmänna motionstiden, föreslås att baskunskapernas ställning stärks. I motionen påtalas att förmågan att kommunicera med andra, dvs. att kunna läsa och uttrycka sig i tal och skrift samt att kunna räkna, är av avgörande betydelse för fortsatta studier liksom för all annan verksamhet. Det erinras också om att till baskunskaper hör kunskapen om den egna hembygden och om samhällets och arbetslivets funktion. Med anledning av detta yrkande vill utskottet understryka att i propositionen betonas det angelägna i att man i skolan söker skilja på nödvändiga och önskvärda kunskaper. I alltför stor utsträckning har kanske, anför föredraganden, skolan sökt ge eleverna en mängd önskvärda kunskaper och då glömt bort den avgörande koncentrationen på nödvändiga kunskaper som alla måste ha för att kunna fungera i vårt samhälle.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 4) påpekas vikten av att färdighetsträningen inte koncentreras till högstadiet. Insatserna bör i stället i första hand göras på låg- och mellanstadierna. Det kan finnas risk för en omfattande provverksamhet, vilken kan få som konsekvens ökade inslag av ensidig och isolerad färdighetsträning. Det ligger en fara i att man nöjer sig med att söka uppfylla årskurs 6-kriteriet så att kraven på goda kunskaper, tvärtemot alla ambitioner, minskar i stället för ökar. Det bör vara en huvuduppgift i det fortsatta läroplansarbetet att utveckla metoder och kriterier för hur den grundläggande färdighetsträningen skall tryggas för enskilda elever.

I propositionen ansluter sig föredraganden till uttalandet i propositionen (1975/76: 39) om skolans inre arbete m. m. om behovet av att man anger en målnivå som är vägledande vid fördelningen av skolans resurser. Ett omfattande projekt som inneburit ett försök att ta fram ett målkriterium inom ämnet svenska har genomförts och redovisats under senare år, nämligen det s. k. LÄSK-projektet. I propositionen refereras projektets resultat och förslag. Föredraganden uttalar som sina slutsatser följande.

Jag anser det viktigt att på skolan ställa kravet att den skall söka ge alla elever en god läs- och skrivfärdighet. Detta mål bör utgöra en grund för samplaneringen mellan olika lärare i skolans arbetsenheter och för skolledningens fördelning av lärarresurser.

SÖ bör få i uppdrag att utarbeta det diagnostiska material skolorna behöver. Liknande material bör utarbetas i matematik. I huvudsak rör det sig om att anpassa material som redan finns tillgängligt i olika svenska projekt för såväl matematik som svenska. Ett liknande målkriterium som det som föreslagits inom LÄSK-projektet bör eftersträvas.

Utskottet finner det angeläget att understryka att propositionens uttalande inte får innebära att just LÄSK-projektets diskussionsförslag om ett årskurs 6-kriterium skall eftersträvas. Det väsentliga är, vilket också framhålls i motionen 1978/79: 2606, att det diagnostiska materialet uttrycker en målnivå eller målnivåer på ett sådant sätt att de inte samtidigt detaljstyr undervisningens innehåll.

Önskemålet att eleverna skall uppnå goda funktionella färdigheter i svenska och matematik fordrar en konsekvent träning under skolfåren. Utskottet utgår ifrån att oberoende av hur ett målkriterium utformas det diagnostiska materialet skall vara sådant att det stimulerar till en sådan träning från lågstadiet och uppåt, vilket i sin tur måste beaktas vid resursfördelningen i skolorna.

Vad utskottet med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 e och 1978/79: 2606 yrkandet 4 anfört om färdighetsträningen i skolan bör riksdagen ge regeringen till känna. I övrigt bör riksdagen bifalla propositionens förslag.

Fördraganden (s. 57) ansluter sig till SÖ:s förslag att skolan skall betona de tekniskt-praktiska *vardagsfärdigheter* som en människa behöver för att klara boende, arbete och fritid. Den moderna människan omger sig med allt fler tekniska hjälpmedel. Hon behöver kunna utföra enklare reparationer. Tekniskt-praktiska färdigheter utgör ett naturligt samverkansområde inom exempelvis teman och projekt. Inte minst är det i sammanhanget viktigt att teknik får en praktisk inriktning. Propositionen anger vidare att det är en central uppgift för grundskolan att förmedla praktiska vardagsfärdigheter.

Betydelsen av vardagskunskaper framhålls också i motionerna 1978/79: 266 (yrkandet 1 d), 1978/79: 2606 (yrkandet 6 e) och 1978/79: 2631 (yrkandet 7).

I motionen 1978/79: 266 betonas att ett sätt att förstärka den praktiskt inriktade delen i skolan är att ta upp vardagskunskap i skolundervisningen. Vardagliga saker, exempelvis att laga en punktering på cykeln, fylla i blanketter och reparera olika saker bör ingå i skolans undervisning. Andra delar i vardagskunskapen är matlagning, tvätt och lagning av kläder m. m., som ingår i ämnet hemkunskap, samt föräldrautbildning och samlevnadsfrågor. Det är också viktigt att teknikämnet får en praktisk inriktning. Genom att föra in vardagskunskaper i många olika ämnen är det möjligt att ge eleverna respekt för tingen och för inställningen "att bruka utan att förbruka".

I motionen 1978/79: 2606 betonas att eleverna utsätts för ett starkt kommersiellt tryck. De behöver kunskap om bl. a. marknadsföringens mål och metoder och om hur man som konsument kan få samhällets skydd och hjälp. Samtidigt understryker motionen vikten av regeringens förslag om att införa olika moment från bild, hemkunskap och

slöjd tidigt i grundskolan liksom betydelsen av obligatorisk teknik på högstadiet.

I motionen 1978/79: 2631 begärs förslag till åtgärder för att samordna sådana moment i undervisningen, som berör praktiska färdigheter nödvändiga i vardagslivet, t. ex. kunskaper om barn-, familje- och konsumentfrågor.

Enligt utskottets mening bör vardagskunskaper behandlas i alla skolans ämnen och inbegripas i undervisningen i övrigt. De bör inte, som föreslås i motionen 1978/79: 2631 yrkandet 7, samordnas. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Utskottet vill utöver vad som framhålls i propositionen om vardagsfärdigheternas centrala roll med anledning av motionerna 1978/79: 266 (yrkandet 1 d) och 1978/79: 2606 (yrkandet 6 e) ytterligare betona vikten av att de kunskaper och färdigheter skolan ger får en stark anknytning till vad som behövs i det dagliga livet i ett modernt samhälle. Mer traditionellt, ämnesbetonat stoff kan då behöva vika.

Vad utskottet sålunda med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 d och 1978/79: 2606 yrkandet 6 e anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

I den *naturvetenskapliga undervisningen* kan enligt propositionen teori och praktik, förklaring och tillämpning variera på ett naturligt sätt. De kan ges en starkt laborativ-experimentell inriktning, bygga på iakttagelser och slutsatser ur dessa. Naturvetenskap och teknik måste behandlas som en enhet vid undervisningen. Undervisningen måste också vara en förberedelse för en kritisk och aktiv roll i att forma samhälls- och arbetsmiljö. Naturvetenskaplig-teknisk undervisning kan därför inte isoleras från samhällsvetenskaperna.

Detta innebär enligt föredraganden en orientering bort från traditionellt upplagt stoff i främst fysik och kemi.

I motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 3) vänder sig motionärerna mot en nyorientering av stoffet i fysik och kemi och hävdar att insikter som förmedlas på här avsett stadium måste anses nödvändiga för förståelse av sammanhangen i natur, miljö och teknik.

Utskottet ansluter sig till propositionens förslag om inriktningen av det naturvetenskapligt-tekniska blocket. De grundläggande insikter eleverna skall ha måste förmedlas i bättre motiverade sammanhang än för närvarande. Motionsyrkandet bör därför avslås.

I propositionen föreslås att *teknik* skall införas som ett obligatoriskt ämne med två veckotimmar per klass inom ramen för det naturorienterande ämnesblocket. Tjänsteunderlaget för nu anställda lärare blir i stort sett detsamma som i dag. Något ökat behov av tekniklärare beräknas inte uppstå. Till frågan om utbildning av lärare i teknik ämnar föredraganden återkomma i samband med ställningstagande till förslag

från 1974 års lärarutbildningsutredning (LUT 74). Till fortbildning av de lärare som nu tjänstgör avser föredraganden återkomma till regeringen i annat sammanhang.

Beträffande LUT 74:s förslag i vad gäller undervisningen i teknik i grundskolan framgår av utredningens betänkande (SOU 1978: 86) Lärare för skola i utveckling (s. 130—131, 188) att utredningen inte velat anvisa någon bestämd lärarkategori eller föreslå någon bestämd lärarutbildning. Mot bakgrund av att ämnet teknik förutsatts komma att övergå från att vara ett självständigt tillvalsämne till att bli ett obligatoriskt moment inom sektorn för orienteringsämnena har utredningen sett teknik som ett exempel på ämnen där undervisningen med fördel kan bedrivas i lärarlag. Bl. a. därför menar utredningen att en beredskap för undervisning i teknikämnet bör ges inom flera lärarutbildningsvägar.

Frågan om lärarutbildningen i teknik berörs i motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 d och i motionen 1978/79: 2535 yrkandena 1—3.

I motionen 1978/79: 2606 ansluter sig motionärerna till propositionens förslag att den tekniska undervisningen skall ges en praktisk inriktning. Det är då angeläget att i största möjliga utsträckning söka engagera lärare med praktisk erfarenhet. I motionen 1978/79: 2535 betonas vikten av att vidareutbildning av lärare i teknik i kombination med trä och metallslöjd skall anordnas med en utbildningstid motsvarande 40 poäng.

LUT 74 anger fyra olika lärarutbildningar, bl. a. slöjdlärarutbildningen, som bör kunna förbereda för undervisning i teknik. Att varierande utbildningsmöjligheter står till buds går enligt utredningen väl samman med teknikens karaktär av ämne som hämtar sitt stoff från många discipliner och spänner över en mångfald tillämpningsområden.

Lärarna i trä- och metallslöjd kan enligt LUT 74:s uppfattning utgöra en betydande resurs i teknikundervisningen. Den vidgning av slöjdlärarutbildningens tidsramar som föreslås bör enligt utredningen ge möjlighet att ytterligare förstärka den resursen.

Eftersom LUT 74:s mest genomgripande förslag rör utbildningen av lärare för grundskolan — även utbildning av lärare i slöjd för grundskolans behov — är det enligt utskottets mening naturligt att frågan rörande lärarutbildning för undervisning i ämnet teknik behandlas i samband med ställningstaganden till utredningens förslag och inte behandlas isolerat.

Vad som i propositionen uttalats om att teknikundervisningen skall ha en praktisk utformning är givetvis vägledande för utbildningens utformning.

Med vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen avslå motionerna 1978/79: 2535 yrkandena 1—3 och 1978/79: 2606 yrkandet 6 d.

Riksdagen bör enligt motionen 1978/79: 1339 hos regeringen begära förslag om förstärkt *undervisning i skolan om datorer och datasystem*. I motionen hänvisas till vad som anförts i motionen 1978/79: 1108. I denna motion hävdas att den betydelse som datatekniken kommer att få i framtiden gör det nödvändigt att öka medborgarnas kunskaper på hithörande områden. Undervisning om datasystem och ADB-teknik bör ges både i grundskolan och gymnasieskolan.

Vid riksmötet 1977/78 behandlade utskottet (UbU 1977/78: 8) ett motionsyrkande (1977/78: 983 yrkandet 1) om att alla skolelever skall ges grundläggande praktisk utbildning om datorerna, deras möjligheter och de krav som kan ställas vid utnyttjandet av dem. Utskottet erinrade om att SÖ redan år 1971 fick i uppdrag av Kungl. Maj:t att undersöka förutsättningarna för undervisning i grundskolan och gymnasieskolan om datorteknik. Utskottet redovisade också det projekt Datorn i Skolan (DIS) som SÖ startade år 1975. I projektet ingår försöksverksamhet, utprovning av läromedel, undersökningar och information om utrustning, utveckling av en modell för fortbildning samt inte minst utarbetande av förslag till kursplaner.

Inom DIS-projektet kallas grundläggande och allmänbildande undervisning om datorer och datoranvändning för datalära. Dataläran skall enligt de i projektet uppsatta målen för grundskolan bl. a. ge grundläggande kunskap om databehandling, datorfunktioner och möjligheter att påverka användningen av datorer. Den skall vidare skapa medvetenhet om konsekvenser av datoranvändning för individ och samhälle. Datalära avses i huvudsak ingå i ämnena matematik och samhällskunskap i grundskolans åttonde och nionde årskurs och i gymnasieskolans första årskurs samt i något eller några ämnen i den kommunala vuxenutbildningen. Dataläran ses vidare som en grund för s. k. ämnesanknuten datoranvändning i olika ämnen i gymnasieskolan.

Den ökande användningen av datorer inom de flesta samhällsområden innebär att allt fler kommer att beröras av datatekniken i vid bemärkelse både i sitt arbete och i sitt privatliv. Det är därför enligt utskottets mening viktigt att alla har grundläggande kunskaper om datorer och användningen av datorer. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att den pågående och omfattande försöks- och utredningsverksamheten kan avslutas i sådan tid att resultaten kan läggas till grund för arbetet med nya kursplaner och kommentarer till dessa för grundskolan. Det är också väsentligt att motsvarande arbete i vad gäller gymnasieskolans läroplan kan slutföras samtidigt. Detta gäller främst vad som i projektarbetet betecknats som datalära. Vad utskottet här anför bör riksdagen med anledning av motionen 1978/79: 1339 som sin mening ge regeringen till känna.

Flera olika motioner behandlar *samhällsorienteringen* i skolan. Utskottet vill erinra om vad som inledningsvis berörts i propositionen om

samverkan mellan skolan och samhället i övrigt. Utskottet har i samband med behandlingen av allmänna riktlinjer för grundskolans utveckling behandlat frågor om internationalisering, fredsfostran och konfliktlösningar.

Samhällsorienteringen berör enligt propositionen många områden. Föredraganden följer här SÖ:s förslag som tillstyrkts av remissinstanserna. Kursplanerna bör enligt förslaget betona de stora samlevnads- och överlevnadsfrågorna, arbetslivsfrågor, ekonomiska frågor, familjefrågor, internationella frågor, invandrarfrågor, miljövårdsfrågor, sexual- och samlevnadsfrågor, trafikundervisning samt undervisning om alkohol, narkotika och tobak.

I de kursplaneförslag som SÖ bifogat utvecklas ytterligare de olika huvudområdena. Enligt propositionen måste huvudmomenten utbyggas ytterligare inom orienteringsämnen utöver SÖ:s förslag. Det bör också av målen klart framgå vilka centrala begrepp eleverna bör få insikt i. I propositionen betonas också sambandet mellan de samhällsorienterande och naturorienterande sektorerna. Även om särskilda mål och huvudmoment föreslås gälla för de båda sektorerna bör kursplanerna kompletteras med exempel på övergripande arbetsområden. Det är då enligt föredraganden särskilt viktigt att miljöfrågorna betonas.

I motionen 1978/79: 736, vilken väckts under allmänna motionstiden, föreslås riksdagen ge regeringen till känna vad som i motionen 1978/79: 645 anförts om *trafikundervisningen* i skolorna, bl. a. att undervisningen bör ges en starkare ställning och att medel inom SÖ:s forsknings- och utvecklingsarbete bör reserveras för studier av hur trafikundervisningen bör läggas upp.

Trafikundervisning anges i läroplansförslaget som ett huvudområde. Den har därigenom en stark ställning i skolan. Utskottet anser den också vara mycket betydelsefull. Trafikfrågorna har i nu gällande läroplan belysts ingående i supplement till läroplanen. Utskottet erinrar om att hithörande frågor för närvarande behandlas inom trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07).

Med hänvisning till den betoning trafikfrågorna har fått i läroplansförslaget och till att undervisningsfrågor behandlas inom pågående trafiksäkerhetsutredning avstyrks motionen.

I motionen 1978/79: 794 (yrkandet 1) föreslås riksdagen hos regeringen hemställa om förslag som innebär att *arbetsmiljöutbildningen* inom grund- och gymnasieskolorna minst fyller läroplanens krav.

Att läroplanens krav bör uppfyllas gäller för all undervisning, varför riksdagen saknar anledning att göra något särskilt uttalande speciellt för arbetsmiljöundervisningen. Yrkandet 1 i motionen 1978/79: 794 bör därför avslås av riksdagen.

Enligt motionen 1978/79: 1381 (yrkandet 1) bör arbetsmiljön mer in-

gående studeras både praktiskt och teoretiskt. Som utskottet tidigare framhållit är arbetslivsfrågor enligt förslaget i propositionen ett huvudområde vid kommande utformning av kursplanerna. De arbetssätt som rekommenderas innebär enligt föredraganden (s. 20) starkt ökade inslag av studiebesök och medverkan av dem som är anställda i arbetsliv eller verkar i föreningar, organisationer och kulturliv.

Motionen väcktes under allmänna motionstiden. Då de framförda kraven är tillgodosedda genom propositionens förslag bör motionsyrkandet avslås.

I motionerna 1978/79: 937 och 1978/79: 939 (yrkandet 1) berörs *fackliga* frågor i skolundervisningen. Enligt motionen 1978/79: 937 bör facklig kunskap införas som schemalagt ämne. Enligt motionen 1978/79: 939 bör eleverna förberedas för rollen som löntagare och stimuleras till fackligt och politiskt engagemang.

Arbetslivsfrågor utgör ett huvudområde för skolundervisningen enligt föreliggande förslag. Där måste ingå information om facklig verksamhet och om de lagar och regler som gäller inom arbetslivet. Det är viktigt att den del av samhällsorienteringen som rör den fackliga verksamheten behandlas metodiskt på samma sätt som annat undervisningsinnehåll. Utskottet vill vidare framhålla att den måste utgå från elevernas upplevda problem och präglas av en undersökande och problemorienterad metodik, diskussioner, intervjuer och studiebesök. Därigenom och genom verksamheten i klassråd och arbetsenhetskonferenser bör eleverna kunna stimuleras till engagemang i frågor som berör arbetslivet i och utanför skolan. Det är väsentligt att arbetslivet i så stor utsträckning som möjligt belyses av dem som direkt arbetar med frågorna.

Utskottet anser att fackliga frågor bör behandlas integrerat i olika sammanhang, inte minst som tema- och projektarbeten om arbetslivet. De bör därför inte införas som eget ämne på timplanen. Skolans undervisning och verksamhet måste förbereda eleverna för rollen som medborgare, inte speciellt för löntagarrollen.

Med hänvisning till vad utskottet anfört bör motionerna 1978/79: 937 och 1978/79: 939 yrkandet 1 avslås av riksdagen.

I motionen 1978/79: 2636 (yrkandet 1 g) föreslås att momentet *skola—arbetsliv* införas som huvudmoment inom de olika ämnena på alla stadier.

Riksdagen har tidigare fastställt att arbetslivet som en del av studie- och yrkesorienteringen bör behandlas inom ramen för olika ämnen (prop. 1971: 34, UbU 1971: 21, rskr 1971: 214). Framhävande av arbetslivet som ett huvudområde i det aktuella läroplansförslaget markerar ytterligare den vikt området bör tillmätas då huvudmomenten utformas i olika ämnen. Motionärernas önskemål är därigenom tillgodosedda i det framlagda förslaget, varför motionsyrkandet bör avslås.

Totalförsvaret berörs i motionen 1978/79: 1389, vilken väcktes under allmänna motionstiden. I motionen föreslås att det inom ämnet samhällskunskap skall finnas ett huvudmoment om totalförsvaret, vari skall ingå information om värnpliktsutbildningens former och syfte.

Totalförsvarets upplysningsnämnd liksom Försvarets skolnämnd har i sina remissvar på SÖ:s läroplansförslag framhållit att det finns grund för en obligatorisk undervisning om totalförsvaret genom riksdagens beslut om en sådan år 1962 (prop. 1962: 74, SU 1962: 62, rskr 1962: 171). Totalförsvaret har enligt föredraganden en viktig funktion i samhället både ekonomiskt och personellt. Totalförsvaret bör därför beredas plats i undervisningen.

Vid behandling av totalförsvaret är det enligt utskottets mening naturligt att också värnpliktsutbildningen kommer att belysas. Motionsyrkandet är därigenom tillgodosett genom propositionen, varför motionen bör avslås av riksdagen. Utskottet utgår i sammanhanget ifrån att skolan inom ett huvudmoment om totalförsvaret belyser inte enbart det militära försvaret utan också de ekonomiska, civila och psykologiska försvarsåtgärder som sammanfattas i begreppet totalförsvaret.

I den nu gällande läroplanen för grundskolan (Lgr 69) sammanfattas målet för undervisningen i *religionskunskap* på följande sätt.

Undervisningen i religionskunskap har till uppgift att orientera eleverna om de bibliska skrifternas huvudsakliga innehåll, om kristen tro och etik och om huvuddragen av kristendomens historia och samfundsformer. Den skall orientera om övriga religioner, deras heliga skrifter, tro, etik och samfundsformer. Den skall vidare ge kännedom om andra livsuppfattningar och attityder till tillvaron än de religiösa. Den skall ge en inblick i nutidens etiska och livsåskådningsmässiga grundfrågor och tankeströmningar.

Undervisningen skall vara vidsynt och objektiv i den meningen, att den meddelar sakliga kunskaper om olika tros- och livsåskådningsinnehåll och innehåll utan att auktoritativt söka påverka eleverna att omfatta en viss åskådning. Den bör ske på ett sådant sätt, att eleverna uppfattar frågeställningarnas allvar och betydelse och så att den främjar deras personliga utveckling och bidrar till att skapa förståelse för värdet av en personlig livsåskådning liksom förståelse och respekt för olika uppfattningar i livsåskådningsfrågor.

Arbetet bör inriktas på att bibringa eleverna sådana färdigheter, att de kan självständigt förvärva kunskaper.

Enligt timplanen i lgr 69 anges undervisningstiden för ämnena religionskunskap och hembygdskunskap gemensamt med 5, 6 resp. 7 veckotimmar för eleverna i årskurserna 1, 2 och 3.

På mellanstadiet ingår religionskunskapen som ett av fem orienteringsämnen, vilka gemensamt har 8 veckotimmar i vardera årskurserna 4, 5 och 6. De andra fyra orienteringsämnena är samhällskunskap, historia, geografi och naturkunskap. I anmärkningarna till timplanen anges den huvudsakliga fördelningen av lektioner i de fem ämnena under

varje årskurs. För religionskunskap anges 70 lektioner i varje årskurs av sammanlagt 296 lektioner. På högstadiet upptar orienteringsämnen 10 veckotimmar av de 33 elevveckotimmarna i varje årskurs. Om undervisningen i orienteringsämnena anordnas ämnesvis, fördelas den sammanlagda undervisningen i årskurserna 7, 8 och 9 av vederbörande rektor, varvid tidsramen 5 veckotimmar gäller för ämnet religionskunskap. Enligt gällande bestämmelser i skollagen (1962: 319) finns möjlighet till befrielse från deltagande i undervisningen i religionskunskap. Därjämte kan regeringen — enligt utbildad praxis — medge enskilda elever eller grupper av elever dispens från deltagande i undervisning i religionskunskap.

I sitt förslag till ny läroplan har SÖ föreslagit att ämnet religionskunskap skall upphöra som självständigt ämne med egna mål och huvudmoment. Möjligheten till befrielse från undervisning i religionskunskap skall också slopas enligt SÖ:s förslag.

I propositionen föreslås att särskilda mål och huvudmoment skall gälla för den samhällsorienterande resp. för den naturorienterande-tekniska sektorn. Ett samarbete över sektorsgränserna är dock angeläget, betonar föredragande statsrådet. För den samhällsorienterande sektorn bör särskild tid anges. I denna bör religionskunskap ingå. Vissa särskilda delmål och huvudmoment anges för ämnet religionskunskap.

I motionerna 1978/79: 2602 (yrkandet 2) och 1978/79: 2632 hemställs att för religionskunskap skall gälla i huvudsak samma mål och huvudmoment som i den nu gällande läroplanen. Vidare yrkas i motionen 1978/79: 2602 (yrkandet 1) att riksdagen skall besluta att det även för enskilda orienteringsämnena skall gälla särskilda mål och huvudmoment. Samma krav framförs i motionen 1978/79: 2601 (yrkandet 1). I motionen 1978/79: 2599 hemställs (yrkandet 1) att religionskunskap skall vara ett självständigt ämne.

Skolan skall enligt utskottets mening ge alla insikt och kunskaper om de stora samhällsfrågorna, om deras sammanhang och avhängighet av mänskliga prioriteringar. För att eleverna skall kunna få insikt i miljöfrågorna, energiförsörjningen eller världssvälten bör olika orienteringsämnena integreras. De etiska och religiösa frågorna kan därvid inte isoleras utan bör relateras till de stora överlevnadsfrågorna, de teknologiska framstegen och kapprustningshotet.

Med det anförda ansluter utskottet sig till regeringens förslag om särskilda mål för den samhällsorienterande sektorn. Utskottet avstyrker därför motionerna 1978/79: 2602 yrkandet 2 och 1978/79: 2632.

Det är angeläget att skolans undervisning utgår från elevernas verklighetsuppfattning. Den välstrukturerade kunskapsmassa som finns samlad inom traditionella ämnen får aldrig vara startpunkt för skolarbetet. Det är väsentligt att stoffet i skolan belyses ur flera traditionel-

lämnens synpunkter. Riksdagen bör därför enligt utskottets mening avslå motionerna 1978/79: 2601 yrkandet 1 och 1978/79: 2602 yrkandet 1.

Föredraganden framhåller i propositionen några områden som religionskunskapen specifikt skall behandla, nämligen frågor om liv och död, mening och meningslöshet. Det svenska kristna arvet bör också — enligt föredragande statsrådet — konfronteras med andra religiösa traditioner.

Utskottet avstyrker därför även yrkandet 1 i motionen 1978/79: 2599.

Enligt förslagen i propositionen skall antalet timmar för den samhällsorienterande sektorn i grundskolan minskas med 3 timmar på mellanstadiet och en timme på högstadiet. Utskottet har tidigare i detta betänkande dock föreslagit att antalet timmar för samhällsorienterande ämnen skall vara oförändrat på högstadiet.

Föredragande statsrådet framhåller i propositionen att undervisningen i religionskunskap skall ges motsvarande utrymme i läroplanen som nu. Detta innebär att ämnet religionskunskap i likhet med övriga samhällsorienterande ämnen kommer att få ett något minskat tidsutrymme på mellanstadiet. Särskilt utrymme i tiden måste enligt föredragandens mening anges för religionskunskapen bl. a. med hänsyn till att vissa elever kan befrias från deltagande i religionskunskap enligt gällande bestämmelser.

Vad föredraganden anfört har i motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 c) kritiserats eftersom det tolkats så att religionskunskapen skall få oförändrat tidsutrymme på övriga samhällsorienterande ämnens bekostnad. Utskottet finner dock att propositionen skall tolkas så att ämnet religionskunskap får motsvarande andel av antalet timmar av det samhällsorienterande blocket som nu. Religionskunskap får alltså i likhet med övriga samhällsorienterande ämnen ett något minskat tidsutrymme på mellanstadiet.

Motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 c) behandlar också möjligheterna till befrielse från deltagande i religionskunskap. Motionärerna yrkar att befrielse från deltagande i undervisningen i ämnet inte skall kunna ges eftersom undervisningen i samhällsorientering skall ske integrerat där moment av historia, geografi, religionskunskap och samhällskunskap ingår.

Utskottet finner att möjligheten till befrielse från deltagande i religionskunskap måste bibehållas med hänsyn till att det även i fortsättningen kan komma att resas krav på att vissa elever skall befrias från skolans religionsundervisning. Utskottet avstyrker därför motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 c i vad gäller befrielse från religionskunskap.

I motionen 1978/79: 2635 yrkandet 1 framhålls att religionen är en del av vår mänskliga tillvaro och att den påverkar oss som individer

och samhällsvarelser. Motionärerna yrkar att religionsämnet skall få en rättmätig del av den tilldelade tiden för den samhällsorienterande sektorn, varvid undervisningens uppgift skall vara att hjälpa eleverna fram till en livsåskådning.

I motionen 1978/79: 2602 yrkandet 3 yrkas att den gemensamma ramtid, som enligt propositionen skall gälla för orienteringsämnena tillsammans, fördelas som riktider på de enskilda ämnena, varvid religionskunskapen bör erhålla samma utrymme som nu. I motionen 1978/79: 2599 yrkandet 2 framförs i huvudsak samma yrkande.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den inställning individerna har i tros- och livsåskådningsfrågor i hög grad präglar våra inbördes relationer, våra relationer i arbetslivet och inställningen till de stora världsfrågorna. Kunskap om andra religioner är också väsentlig för att förstå de politiska skeendena i andra länder och att en del människors uppfattning i livsåskådningsfrågor leder till andra uppfattningar än vi har i för oss väsentliga frågor som demokrati, jämställdhet mellan män och kvinnor och mellanfolklig förståelse.

Utskottet har emellertid funnit att de syften som motionärerna uttrycker i motionen 1978/79: 2635 yrkandet 1 är tillgodosedda dels genom förslagen i propositionen, dels genom vad utskottet anfört om antalet timmar på högstadiet för samhällsorienterande ämnen, och avstyrker detta yrkande.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda även motionerna 1978/79: 2602 yrkandet 3 och 1978/79: 2599 yrkandet 2.

I motionen 1978/79: 2601 yrkandet 2 hemställs att frivillig undervisning i *bibelkunskap* bör erbjudas eleverna på samtliga stadier inom ramen för den timplanebundna undervisningstiden genom användande av s. k. rullande schema på låg- och mellanstadierna och på högstadiet genom inordnande i tillvalssystemet. Vidare yrkas i motionen 1978/79: 370, som väckts under den allmänna motionstiden, att riksdagen hos regeringen begär en läroplan för skolan i vilken Bibeln tas med som läromedel.

Bibeln är ett centralt läromedel och används f. n. inom undervisningen i religionskunskap, vilket även förutsätts ske enligt den nya läroplanen för grundskolan. Utskottet finner därför att yrkandet i motionen 1978/79: 370 är tillgodosett och inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

Eftersom bibelkunskap till viss del ingår i undervisningen i religionskunskap är utskottet inte berett tillstyrka motionen 1978/79: 2601 yrkandet 2. Med anledning av motionsyrkandet vill utskottet erinra om att önskemål om frivillig undervisning i bibelkunskap bör kunna tillgodoses inom de fria aktiviteterna.

I propositionen anmäls att ämnet gymnastik i fortsättningen bör be-

nämnas *idrott*, vilket anses vara ett bättre namn på alla de aktiviteter som kan förekomma i gymnastikundervisningen.

Utskottet har ingen erinran mot förslaget.

För gymnastik (idrott) upptas nu sammanlagt 6 veckotimmar av timplanen för lågstadiet, varav 1 veckotimme i årskurs 1, 2 i årskurs 2 och 3 i årskurs 3. I övriga årskurser i grundskolan har ämnet 3 veckotimmar per årskurs.

SÖ har föreslagit utökad tid för gymnastik på lågstadiet, varvid i gengäld orienteringsämnena skulle minska med 1,5 veckotimmar.

I propositionen föreslår regeringen oförändrat antal timmar för idrott.

I motionerna 1978/79: 2607 och 1978/79: 2634 (yrkandet 1) föreslås att tiden för idrott på grundskolans lågstadium ökas med 1,5 veckotimmar och att tiden för orienteringsämnena minskas med motsvarande timal.

Fysisk aktivitet är betydelsefull för eleverna i lågstadieåldrarna, då rörelsebehovet är stort. Utrymmet i timplanen för idrott måste emellertid enligt utskottets mening vägas mot behovet av tid för övriga ämnen. Tiden för orienteringsämnena på mellanstadiet föreslås minska till förmån för fria aktiviteter. Antalet veckotimmar i årskurserna 1 och 2 är endast 20 respektive 24 veckotimmar. De utökade praktiska inslagen i form av slöjd och hemkunskap ställer också anspråk på tid.

Utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag om oförändrat antal timmar för idrott på lågstadiet och avstyrker motionerna 1978/79: 2607 och 1978/79: 2634 yrkandet 1.

I den nu gällande läroplanen för grundskolan anges målet för ämnet gymnastik bl. a. enligt följande.

Undervisningen i gymnastik skall tillfredsställa elevernas behov av kroppsörelse och medverka till deras allsidiga och harmoniska utveckling. Den skall bedrivas så, att den allmänna prestationsförmågan höjs och en ändamålsenlig arbetsteknik främjas. Ett ekonomiskt och estetiskt rörelsesätt skall eftersträvas. Undervisningen skall ge eleverna tillfälle att pröva och utöva olika gymnastik- och idrottsformer. Den skall vidare förmedla kännedom om den egna kroppens funktion och vård i samband med fysisk aktivitet.

I motionen 1978/79: 524, som avlämnats under den allmänna motions-tiden, framhålls att den fysiska träningen skall inriktas på motions-idrott och lagsport som inte är beroende av exklusiva anläggningar och institutioner. Undervisningen skall ge kunskaper i fysiologi, kost och motion och syfta till att alla får regelbundna motionsvanor som lever kvar också efter avslutad skolgång. I uppbyggnaden av skolans idrotts-verksamhet bör — enligt motionärerna — idrotts- och friluftsansatser delta. Vidare bör det enligt motionen vara obligatoriskt för skolan att använda sådana schematekniska lösningar att eleverna — utan att lektionen i idrott avkortas — hinner duscha och klä om sig till nästa lektion.

I motionen 1978/79: 2634 yrkandet 2, som delvis är likalydande med den nyss nämnda motionen 1978/79: 524, krävs en generell omläggning av ämnet för att alla elever skall få en riktig fysisk fostran.

Den fysiska träningen i skolor skall — som motionärerna påpekar — syfta till att skapa goda motionsvanor och tillfredsställa elevernas behov av kroppsrörelser. Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning om betydelsen av kunskaper om sambandet mellan kostens sammansättning, fysisk träning och god hälsa. Utskottet finner dock att flera av de åtgärder som nu föreslås för att utveckla arbetsätten, t. ex integration mellan ämnen och samverkan mellan lärare i arbetslag bör medverka till att uppnå bl. a. de av motionärerna yrkade förändringarna av skolans fysiska träning. Vidare bör undervisningen i dessa hänseenden liksom i övrigt utgå från elevernas intressen för att undervisningen i fysisk träning skall upplevas som meningsfull. Införandet av samlad skoldag med olika aktiviteter i samarbete med t. ex. idrottsorganisationer måste också bidra till att uppfylla de krav motionärerna framför. De schematekniska lösningar, som nämns i motionerna, bör skolorna själva besluta om. Några centrala direktiv torde inte vara erforderliga.

Utskottet, som anser att syftet med motionerna 1978/79: 524 yrkandet 2 och 1978/79: 2634 yrkandet 2 i huvudsak är tillgodosett finner inte att de påkallar någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1978/79: 567 hemställs (yrkandet 1) att riksdagen uttalar att *dans* på sikt införs som ett alternativ till gymnastik i grundskolan.

I huvudmomenten för ämnet gymnastik upptas nu olika former av dans, t. ex. folkdanser, sånglekar och sällskapsdans på grundskolans alla stadier. Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning om dansens betydelse inom ämnet idrott. Vid utformandet av kursplaner för ämnet kan det förutsättas att olika former av dans, som folkdanser, jazzdans och sånglekar kommer att ingå som integrerade delar i ämnet idrott. Utskottet, som däremot inte kan biträda yrkandet att dans införs som ett alternativ till gymnastik eller idrott, anser att motionen 1978/79: 567 yrkandet 1 bör avslås av riksdagen.

I motionen 1978/79: 522, som väcktes under allmänna motionstiden, föreslås en ökad information om och undervisning i *hälso- och friskvårdsfrågor* inom skolväsendet.

I SÖ:s förslag till huvudmoment för orienteringsämnen ingår Fysisk och psykisk hälsa. Inom gymnastikämnet har SÖ föreslagit att som huvudmoment skall ingå att analysera och diskutera samband mellan kost och motion samt den regelbundna kroppsrörelsens betydelse för välbefinnandet. Frågor om alkohol, narkotika och tobak föreslås i propositionen ingå som ett huvudområde för skolans undervisning.

Då motionens förslag är tillgodosedda i läroplansförslaget bör motionen 1978/79: 522 avslås av riksdagen.

I motionen 1978/79: 1325 föreslås införande av undervisning i *teckenspråk* för alla elever på mellanstadiet i syfte att häva isoleringen för de döva. Teckenspråksfrågor behandlas också i motionen 1978/79: 1889.

Utskottet har tidigare utförligt behandlat teckenspråksfrågorna, bl. a. i betänkandet UbU 1975/76: 9 till vilket utskottet hänvisar (s. 5—7) och UbU 1975/76: 21. Hithörande frågor behandlas f. n. inom Utredningen om integration av handikappade elever i det allmänna skolväsendet (U 1978: 07). Med hänvisning till det ställningstagande riksdagen nyligen gjort i frågan om teckenspråksundervisningen och till pågående utredning bör motionerna 1978/79: 1325 och 1978/79: 1889 avslås.

I SÖ:s förslag ingick att *huvudmomentens fördelning på stadier* skulle slopas. I propositionen föreslås att huvudmomenten som hittills skall vara fördelade på stadier.

I motionen 1978/79: 2597 (yrkandet 3) föreslås att huvudmomentens fördelning på stadier slopas med hänsyn till problem vid stadieövergångar och för elever med speciella behov.

I propositionen framhålls att kontakter mellan stadier är värdefulla och kan beröra såväl studieplaner i olika ämnen som fördelning av stoff och studiebesök inom orienteringsämnena. För enskilda elever kan individualiseringen fortsättningsvis liksom nu innebära att de får arbeta med uppgifter som kursplanerna tar upp på ett annat stadium.

Utskottet ansluter sig till vad föredraganden föreslagit och avstyrker motionen 1978/79: 2597 yrkandet 3.

3.4 Arbetssätt

I SÖ:s Förslag till förändring av grundskolans läroplan betonas ett undersökande och experimentellt *arbetssätt*, verklighetsförankring, probleminriktning, färdighetsutveckling, individualisering, samarbete, medinflytande och medansvar. Remissinstanserna stöder de föreslagna utvecklingslinjerna. De bör därför enligt föredraganden vara vägledande för utvecklingsarbete och fortbildning.

Arbetssättet skall vidare enligt propositionen (s. 65) vara så upplagt att det inövar goda arbets- och studievänor. Att arbetet bedrivs på ett visst sätt är därför inte enbart ett medel att förvärva kunskaper utan också ett väsentligt mål. Inte minst betydelsefullt är att eleverna i klassråd och arbetsgrupper får öva sig i att planera och genomföra arbetet, söka lämpliga tillvägagångssätt, pröva sig fram och sedan värdera både resultatet och själva arbetsprocessen.

Lärare och elever har enligt föredraganden frihet att välja det arbetssätt som de tillsammans bedömer bäst befrämjar måluppfyllelsen. De

valda arbetssätten kan inom denna ram bli olika. Föredraganden betonar att den individualisering skolan eftersträvar också måste innebära ett individualiserat arbetssätt. Det finns inget studiesätt som är det bästa för alla elever. Skolan måste enligt propositionen respektera detta liksom den måste respektera att ingen metod är den bästa för alla lärare.

Motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 5) tar upp arbetssättet i skolan. Enligt motionärernas mening har arbetssättet en avgörande betydelse för i vilken utsträckning eleverna skall kunna uppnå för skolan fastställda mål. Ett arbetssätt som tilldelar eleverna en passiv roll som objekt för undervisningen motverkar både elevernas självständighet och deras samarbetsförmåga och solidaritet med andra elever. Motionärerna betonar att det klart måste framgå att vissa arbetssätt skall eftersträvas.

Arbetssättet måste enligt utskottet ha den utformningen att det befrämjar målpuppfyllelsen i skolan. Så sker exempelvis inte genom en ensidig katederundervisning eller en individualisering som enbart innebär passiva avskrivningsövningar. Men inom ramen av olika elevaktiva arbetsformer finns stora valmöjligheter för lärare och elever att tillsammans pröva olika arbetssätt. Här måste skolan, som föredraganden framhåller, respektera olika elev- och lärarindividualiteter men också genom bl. a. kommentarmaterialet till läroplanen, genom fortbildning och på annat sätt stimulera alla inom skolan att pröva nya arbetssätt och arbetsformer samt medverka till ökade elevaktiviteter.

Utskottet förutsätter att vad som här anförts kommer att iakttas. Med hänvisning härtill och till vad propositionen framhåller om att arbetssätten skall väljas så att målen befrämjas förslår utskottet att motionen 1978/79: 2606 yrkandet 5 avslås.

I motionen 1978/79: 266 (yrkandet 1 b), vilken väcktes under allmänna motionstiden, betonas värdet av att arbetsformerna i skolan får en mera *praktisk inriktning* och att eleverna får delta i det praktiska arbetet i skolan.

I propositionen liksom i motionen betonas det värdefulla i att ett undersökande och experimentellt arbete ges stort utrymme. Föredraganden ansluter sig till vad SIA-utredningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö om vikten av elevernas aktiva medverkan i att utforma den egna skolans arbetsmiljö. Elevernas medverkan i skolans inre arbete kan komplettera deras arbetslivsorientering. De kan t. ex. svara för dukning och servering vid skolmåltiderna, arbeta inom skolbiblioteken, medverka vid utformningen av närmiljön, arrangera utställningar, delta i skolans interna information genom elevtidningar och hjälpa yngre kamrater i materialframställningen.

Utskottet vill starkt understryka den vikt utskottet tillmäter att eleverna på detta sätt deltar i det praktiska arbetet liksom att man inom olika ämnen ger tillräcklig tid för praktisk tillämpning. Med hänvisning till

att såväl propositionen som motionen framhållit vikten av praktiska inslag i skolarbetet bör såväl propositionen som motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 b bifallas. Detsamma bör gälla yrkandet 2 i motionen 1978/79: 939, vilken också väckts under allmänna motionstiden och vars förslag överensstämmer med propositionens.

Enligt motionen 1978/79: 2636 (yrkandet 1 j) bör *hemuppgifter* ej förekomma. I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 6 h) berörs också frågan om hemuppgifter. I denna motion ansluter sig motionärerna till propositionens uppfattning att hemuppgifter är en del av skolarbetet, som är av betydelse för elevens utveckling. Hemuppgifter måste emellertid, som föredraganden framhåller, vara väl planerade. Mot bakgrund av de varierande hemförhållanden som förekommer är det emellertid enligt motionen varken lämpligt eller realistiskt att kräva hemuppgifter som en del av skolans kunskapsförmedling. Sådana måste alltid ställas i relation till varje elevs möjlighet att fullgöra dem.

Om en elev på grund av särskilda skäl inte kan fullgöra hemuppgifterna bör det enligt utskottets mening ingå som en naturlig del i skolans planering att i olika former hjälpa elever att fullgöra uppgifterna i skolan. Utskottet vill också erinra om att den metodiska inriktningen av skolarbetet också måste få prägla hemuppgifternas utformning. Dessa kan därför i många fall ha formen av undersökningar i närsamhälle och natur.

Vad utskottet med anledning av propositionen 1978/79: 180 och motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 h anfört om hemuppgifter bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Yrkandet 1 j i motionen 1978/79: 2636 bör avslås.

I motionen 1978/79: 1337 (yrkandet 2) tas upp frågan om åtgärder för att garantera elevernas skyldighet att *närvara vid undervisningen*.

Utskottet berörde denna fråga i sitt av riksdagen godkända betänkande 1975/76: 30 (s. 29) och anförde bl. a. att närvaroplikt råder i grundskolan: "Någon form av registrering av frånvaro m. m. behövs självfallet för att föräldrar skall kunna vara säkra på att eleven är i skolan och inte annorstädes under skoldagen. Formen för denna registrering och för rapportering hem bör enligt propositionen kunna avgöras lokalt och blir, som utskottet ser det, beroende av förhållanden som skolstorlek, glesbygd, tätort m. m. Utskottet delar uppfattningen att det behövs ett väl fungerande system för frånvaroregistrering med möjlighet till snabb kontakt med hemmen men utgår från att den lokala skolledningen utan något särskilt uttalande från riksdagens sida löser hithörande frågor på det för eleverna, skolan och hemmen bästa sättet." Med hänvisning till vad utskottet således tidigare uttalat avstyrks motionen 1978/79: 1337 yrkandet 2.

Läromedelsfrågor berörs i två motioner. I motionen 1978/79:2598 (yrkandet 2) föreslås att läromedlen — speciellt för elever med inlärningsvärigheter — skall bekostas av staten. I motionen 1978/79: 1393 föreslås att utredningen (I 1977: 01) Kooperationen och dess roll i samhället erhåller tilläggsdirektiv att granska hur ekonomiska föreningar behandlas i läromedel samt hur partsmaterial används i skolan.

Läromedelskostnaderna berör kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Utskottet är inte berett föreslå någon förändring i detta avseende, varför yrkandet 2 i motionen 1978/79: 2598 bör avslås.

Förhandsgranskning av läromedel i samhällsorienterande ämnen utförs av läromedelsnämnden. Utskottet utgår ifrån att nämnden då också uppmärksammar hur kooperativa organisationer behandlas. Utredningen om läromedelsmarknaden (ULÄ) har erhållit tilläggsdirektiv som innebär att utredningen bl. a. skall pröva i vilken utsträckning sådan förhandsgranskning av läromedel är motiverad. Beträffande partsmaterial i skolan vill utskottet erinra om den allsidighet som enligt gällande riktlinjer skall präglade skolans arbete. Med hänvisning till det uppdrag läromedelsnämnden har och till gällande riktlinjer bör motionen 1978/79: 1393 avslås.

3.5 Betygsättning i grundskolan m. m.

År 1973 tillkallades en parlamentarisk utredning om betygsättningen i grundskolan och gymnasieskolan (U 1973: 11). Utredningen antog namnet 1973 års betygsutredning (BU 73). I april 1977 avlämnade utredningen sitt betänkande (SOU 1977: 9) Betygen i skolan. BU 73:s förslag avser såväl grundskolan som gymnasieskolan. Frågan om betygsättningen i gymnasieskolan behandlas emellertid inte i förevarande proposition 1978/79: 180. Av propositionen framgår att föredragande statsrådet avser förslå regeringen att gymnasieutredningen (U 1976: 10) ges tilläggsdirektiv med innebörd att också behandla frågan om betygen i gymnasieskolan.

I fråga om *betygsättningen i grundskolan* gäller för närvarande följande. Betyg ges i årskurserna 3, 6 och 7 vid slutet av vårterminen samt i årskurserna 8 och 9 vid slutet av varje termin. Skolstyrelsen i kommunen kan besluta att betyg i årskurserna 3 och 6 skall ersättas med annan form av besked.

Såsom betyg används någon av siffrorna 1—5, av vilka siffran 5 anger högsta betyg. Betygsättningen är relativ och betygssystemet kännetecknas av att man utgår från de faktiska prestationerna för hela elevgruppen som läser den aktuella kursen, den s. k. referensgruppen. Anvisningarna för betygsättningen anger en generell riktlinje för hur betygen bör för-

dela sig i referensgruppen. Denna procentuella fördelning ansluter till den s. k. normalfördelningen.

Enligt regeringens förslag i propositionen 1978/79: 180 skall betygssättningen i grundskolan inskränkas. Betyg skall endast ges vid slutet av samtliga terminer i årskurserna 8 och 9. Den nuvarande femgradiga skalan skall behållas tills vidare. Det nya betygssystemet skall införas vid samma tidpunkt som en ny läroplan för grundskolan träder i kraft.

I propositionen framhålls att det för närvarande inte finns något alternativ till betyg för att klara av det urval till fortsatt utbildning som måste ske vid ett begränsat antal platser. Därmed finns det inte nu, anför föredragande statsrådet vidare, grund för att ta bort betygen i grundskolan. Innan detta kan ske är det nödvändigt med en fortsatt utveckling och försöksverksamhet med betygsfri intagning till gymnasieskolan. Syftet med försöksverksamheten skall vara att klarlägga om ett urvalsförfarande kommer att behövas och hur detta i så fall skall vara utformat. Med ett positivt resultat blir det, anför föredraganden, möjligt för riksdagen att senare besluta om att avveckla betygssättningen i grundskolan.

I motionen 1978/79: 272 hemställs att betygen avskaffas på alla nivåer i skolsystemet. I motionen 1978/79: 2636 (yrkandet 3) hemställs att riksdagen nu beslutar att betygssättningen helt skall slopas i grundskolan. Förslaget motiveras bl. a. med att försöksverksamheten med betygsfri intagning till gymnasieskolan givit positiva resultat. Med instämmande i vad föredragande statsrådet anför i fråga om diagnostiska prov för basfärdigheter i svenska och matematik föreslås också i motionen 1978/79: 2635 (yrkandet 2) att betygen helt avskaffas i grundskolan.

En helt motsatt uppfattning förs fram i motionen 1978/79: 2631 (yrkandena 13 och 14). I denna motion föreslås riksdagen uttala att betyg är nödvändiga som instrument för information, motivation och urval samt att de bör ges på alla stadier i skolan samt vara kursrelaterade.

Utskottet erinrar om att BU utförligt diskuterat de olika syftena med betygssättningen. Härvid har man uppehållit sig vid de uppgifter som betygen anses fylla och vägt dessa uppgifter mot de nackdelar som en betygssättning också anses medföra. Syftena med betygssättningen är enligt utredningen att tillgodose behovet av information, att tillgodose behovet av motivation och att utgöra grund för urval till arbetsliv och till fortsatt utbildning.

Föredragande statsrådet anser i likhet med BU att det finns brister i betygen som informationsförmedlare och att det därför är önskvärt att utveckla andra former för information som ger en mer allsidig bild av elevens insatser och aktivitet i skolan. I vad gäller synpunkten att betygssättningen skulle tillgodose behovet av motivation är föredraganden också ense med BU om att den kan avvisas. Skolarbetet måste göras meningsfullt för eleverna i första hand genom att innehållet i studierna och uppläggnings av undervisningen blir sådan att den förmår engagera eleverna.

Däremot finns det enligt föredragandens mening, som framgår av vad utskottet redan anfört, för närvarande inte något alternativ till betyg för att klara av det urval till fortsatt utbildning som måste ske vid ett begränsat antal platser.

Det i propositionen anförda motivet för att nu behålla betygen i årskurserna 8 och 9 kan utskottet acceptera. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag härom. Av detta ställningstagande följer att utskottet avstyrker motionerna 1978/79: 272 i förevarande del, 1978/79: 2631 yrkandena 13 och 14, 1978/79: 2635 yrkandet 2 och 1978/79: 2636 yrkandet 3.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 11) erinras om föredragande statsrådets uppfattning, till vilken utskottet nyss anslutit sig, att det som "fortsättningsvis kan motivera ett bibehållande av betygen i grundskolan är enligt min mening endast deras roll som grund för urval till fortsatt utbildning". Det är enligt motionärernas mening väsentligt att riksdagen slår fast att det inte längre finns något i grundskolans arbete som motiverar att betygen finns kvar och därför uttalar att det fortsatta arbetet skall inriktas på att avveckla betygen i grundskolan. I motionen 1978/79: 939 (yrkandet 4) hävdas att betygen utgör ett hot mot utvecklingen av arbetslivet genom att de försvårar arbete i grupp där individuella prestationer inte mäts. Riksdagen bör därför uttala att den pågående reformeringen av grundskolan och gymnasieskolan skall ha som mål att betygen avskaffas.

Regeringen har den 7 december 1978 bemyndigat SÖ att bedriva försöksverksamhet med betygsfri intagning till gymnasieskolan i Örebro län. För att ge en bred grund för senare ställningstaganden rörande betygen i grundskolan kommer försöksverksamheten med betygsfri intagning att utvidgas också till andra län. Vidare kommer enligt propositionen ett intensifierat utvecklingsarbete att bedrivas i syfte att få fram andra urvalskriterier än betyg för urval till gymnasieskolan.

I propositionen framhåller föredragande statsrådet att det med ett positivt resultat av försöksverksamheten med betygsfri intagning blir möjligt för riksdagen att senare besluta om att avveckla betygsättningen i grundskolan. Utskottet delar denna uppfattning och avslår alltså motionen 1978/79: 939 yrkandet 4 såvitt den gäller grundskolan och motionen 1978/79: 2606 yrkandet 11.

Enligt motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 12) bör riksdagen besluta att betygen skall tas bort i tillvalskurser. Dessa kurser kommer att vara mycket varierande till sin utformning och omfattning. Det kommer därför enligt motionärernas mening inte att finnas något underlag för jämförbara betyg. Därtill kommer att betyg i tillvalskurser skulle medföra risker för taktiska val i stället för den eftersträlvade intressestyrningen.

Utskottet kan inte se någon anledning för riksdagen att nu besluta om att ta bort betygen för en del av de ämnen som ingår årskurserna 8 och 9.

Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår yrkandet 12 i motionen 1978/79: 2606.

Inom ramen för nuvarande betygssystem har SÖ för elever med skolsvårigheter genom särskilda anvisningar sökt mildra den allmänna betygsättningens negativa effekter. Dessa anvisningar rör elever med olika slag av handikapp och skolsvårigheter, elever som varit långvarigt sjuka samt invandrarelever. I fråga om t. ex. intellektuellt utvecklingshämmande har kryssmarkering (asterisk) använts för att upplysa om att betygen avser en särskild referensgrupp. Det åligger vidare enligt nuvarande anvisningar avlämnande skola att till intagningsnämnden lämna skriftlig information om elev till vilken speciella hänsyn bör tas.

Föredragande statsrådet har uppfattningen att det även i fortsättningen kommer att finnas en grupp elever som bör ha rätt att bedömas i särskild referensgrupp. SÖ skall få i uppdrag att lägga fram förslag som innebär möjlighet att vid betygsättningen ta särskilda hänsyn.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 13) påpekas att betyg med kryssmarkering av eleverna upplevs inte som en hjälp och ett stöd utan som diskriminerande. Motionärerna anser att asteriskbetygen inte längre bör förekomma. I stället bör syo-samverkan för elever med skolsvårigheter förstärkas.

Om sorgen om elever med speciella skolsvårigheter bör även i fortsättningen inrymma en möjlighet att vid betygsättningen ta särskilda hänsyn. Med hänsyn härtill och intill dess ett bättre alternativ presenterats anser sig utskottet inte kunna framföra någon erinran mot att betyg med kryssmarkering (asterisk) används.

I propositionen har inte anförts något om att systemet med fri kvot skall slopas.

Under återopande av det anförda avstyrker utskottet motionen 1978/79: 2606 yrkandet 13.

Den skriftliga bedömningen av en elev — betygen — skall kompletteras med en av lärare muntligt redovisad *individrelaterad bedömning*. Med detta senare avses en bedömning där elevens prestationer jämförs med vad han eller hon tidigare gjort och med hans eller hennes egna förutsättningar.

I motionen 1978/79: 2631 är man så till vida ense med föredragande statsrådet att motionärerna anser att betygsättningen under låg- och mellanstadierna inte alltid behöver ske genom formaliserad information. Där finns klasslärare med möjlighet till en helhetssyn på eleven och betygen kan ersättas med kvartssamtal. Vidare anför motionärerna i denna fråga följande: "Det är dock nödvändigt att precisera vad kvartssamtalens syfte skall vara: de skall gälla prestationerna och vara en ärlig redovisning av elevens resultat i förhållande till hans eller hennes egna förutsättningar, dvs. en individrelaterad bedömning. Vidare måste det ges en kursrelaterad information. Slutligen skall kvartssamtal liksom annan be-

tygsättning kompletteras med avgivande av ett positivt omdöme om eleven." I motionen hemställs (yrkandet 15) att riksdagen hos regeringen begär att kvartssamtalens syfte preciseras i enlighet med vad som anförts i motionen.

Enligt 6 kap. 11 § skolförordningen kan kommunerna besluta att betygen i årskurserna 3 och 6 skall ersättas med annan form av besked. Enligt propositionen har betygsgivningen i stor utsträckning ersatts av enskilda samtal där elev, föräldrar och lärare deltar. Föredragande statsrådet anför att erfarenheterna från denna verksamhet bör tas till vara och läggas till grund för en vidare utveckling. Det är därför enligt föredragandens mening önskvärt att utveckla andra former för information som ger en mer allsidig bild av elevens insatser och aktivitet i skolan.

Utskottet delar föredragandens uppfattning. Med hänvisning härtill och då frågan om kontaktformerna mellan hemmen och skolan för närvarande utreds anser sig utskottet inte nu böra föreslå riksdagen att göra något uttalande om kvartssamtalens uppläggning och innehåll m. m. En av utredningens uppgifter är att föreslå nya eller vidareutveckla olika former för kontakterna mellan hem och skola. Utskottet avstyrker alltså motionen 1978/79: 2631 yrkandet 15.

Frågan om *betyg i gymnasieskolan* skall utredas av gymnasieutredningen, varför — som tidigare påpekats — betygsättningen där inte behandlas i propositionen. Motionen 1978/79: 272 samt yrkandet 4 i motionen 1978/79: 939 avser inte bara grundskolan utan också gymnasieskolan. Med hänvisning till det uppdrag som gymnasieutredningen skall få avstyrker utskottet motionerna i vad de gäller gymnasieskolan.

Också yrkandet 15 i motionen 1978/79: 2606 gäller gymnasieskolan. Även i fråga om gymnasieskolan bör arbetet enligt motionärernas mening inriktas på att betygen skall tas bort. Något urvalsmotiv kan enligt deras mening i flertalet fall inte anföras för att bibehålla vissa betygstillfällen i gymnasieskolan. I motionen föreslås att betygstillfallet på hösten i årskurs 1 på försök omedelbart slopas utom där man behövt använda betyg som hjälp vid grenval samt att de lokala skolmyndigheterna ges rätt att besluta om att på försök ytterligare inskränka antalet betygstillfällen i gymnasieskolan.

Utskottet är inte nu berett förorda att den begärda försöksverksamheten kommer till stånd. Utskottet avstyrker därför yrkandet 15 i motionen 1978/79: 2606.

Ärende om *intagning av elev i gymnasieskolan* avgörs med vissa undantag av intagningsnämnd.

Intagningen omfattar huvudsakligen två rutiner. Den första — den preliminära intagningen — grundas på höstterminsbetygen och görs i mars månad. Den ligger till grund för förslag till organisationen av studievägar i gymnasieskolan. Något meddelande om intagningsresultatet

lämnas inte till de sökande. Den andra rutinen grundas på slutbetygen och skall leda till intagning inom fastställd gymnasieskolorganisation. Efter denna intagning ges besked till de sökande om intagningsresultatet.

BU 73 föreslår ett intagningsförfarande som bygger på att intagning görs på grundval av höstterminsbetyget i årskurs 9. Detta förslag innebär att tiden för ansökan till gymnasieskolan utgår vid höstterminens slut. Eleverna får under vårterminen meddelande om de intagits till sökt studieväg eller ej. Remissinstanserna är positiva till BU 73:s förslag om intagning på höstterminsbetyget i årskurs 9.

Föredragande statsrådet ser stora fördelar med en intagning som bygger på höstterminsbetygen i årskurs 9 och anser att en så bred försöksverksamhet som möjligt är angelägen. I avvaktan på resultaten av försöksverksamheten är hon dock inte beredd att förorda ett beslut om övergång till höstterminsintagning.

BU 73 har visat att utredningens förslag om intagning på grundval av höstterminsbetyget har stora fördelar påpekas i motionen 1978/79: 2596 (yrkandet 5). Detta har bekräftats vid remissbehandlingen och motionärerna föreslår att riksdagen nu beslutar att intagningen till gymnasieskolan fr. o. m. läsåret 1982/83 skall ske på grundval av höstterminsbetyget i årskurs 9. I motionen erinras om de fördelar som finns med intagning på höstterminsbetyget. Framst pekas på skolmyndigheternas ökade möjligheter att planera på olika sätt för de elever som inte kommer in på sökt linje. Riskerna för felaktiga studieval bör minska och en viss anpassning av undervisningen under vårterminen efter elevernas behov med hänsyn till den fortsatta studievägen borde kunna ske.

I likhet med föredragande statsrådet och motionärerna anser utskottet fördelarna stora med en intagning som bygger på höstterminsbetygen i årskurs 9. Enligt utskottets uppfattning bör denna reform, till vilken anslutningen är stor hos remissinstanserna, genomföras så snart som möjligt. Riktpunkten bör vara att intagningen till läsåret 1982/83 görs på höstterminsbetyget år 1981. Utskottet finner i likhet med föredragande statsrådet det synnerligen angeläget med en så bred försöksverksamhet som möjligt. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet sålunda med anledning av propositionen och motionen 1978/79: 2596 yrkandet 5 anför.

När det är överskott av sökande till en linje eller kurs i gymnasieskolan måste man göra ett urval bland de sökande. SÖ skall få i uppdrag att lägga fram förslag om hur betygen skall kompletteras med följande urvalsgrunder, nämligen arbetslivserfarenhet, förutbildning, rangordning av val, upprepad ansökan samt könstillhörighet. I sammanhanget skall också övervägas hur korta yrkesinriktade kurser om minst tio veckor skall meritvärderas vid ansökan till gymnasieskolan.

Förslaget att könstillhörighet skall ingå bland urvalsgrunderna avvisas i motionerna 1978/79: 2596 (yrkandet 4) och 1978/79: 2631 (yrkandet

17). I den förstnämnda motionen hävdas att problemet med könsbundna studieval bör lösas med andra medel, främst förbättrad studie- och yrkesorientering, ökade praktiska inslag i skolans arbete, utökad pry och bättre kontakt mellan samhället och skolan. I motionen 1978/79: 2631 framhålls att olika åtgärder självfallet bör vidtas för att få till stånd en jämnare könsfördelning på olika utbildningsvägar. Enligt motionärernas mening skall meriter vara avgörande vid urval och de menar att det är principiellt felaktigt att som merit få tillgodoräkna sin könstillhörighet.

Utskottet instämmer i föredragande statsrådets mening att man bör göra ansträngningar för att uppmuntra ungdomen att bryta könsrollsmönstret vid sina val av gymnasieutbildning. Att könstillhörighet får ingå bland urvalsgrunderna till gymnasieskolan synes då naturligt. Utskottet biträder regeringens förslag om urvalsgrunder och avstyrker alltså motionerna 1978/79: 2596 yrkandet 4 och 1978/79: 2631 yrkandet 17.

Intagningsnämnden består för närvarande av högst tre skolledare eller lärare i gymnasieskolan, en ledamot från skolstyrelsen och en lärare eller skolledare från grundskolan.

BU 73 föreslår att intagningsnämnden skall bestå av en skolledare från gymnasieskolan, en skolledare från grundskolan, en representant för skolans syo-verksamhet och tre lekmannarepresentanter, bland vilka ordföranden utses. Utredningen menar att en utökad representation av lekmän bör kunna ge större möjligheter för att allmänna bedömningar läggs till grund för intagningsbeslut.

Intagningsnämnden kommer, framhåller föredraganden, i sitt arbete att ta ställning inte bara till i poäng uttryckta meriter utan måste också göra skälighetsbedömningar med hänsyn till arbetsmarknaden. I många fall är det fråga om att avgöra ärenden som rör elever med speciella svårigheter. Nämndens verksamhet kommer därtill att beröra problem av social och arbetsmarknadsmässig karaktär.

Föredragande statsrådet anser att BU underskattat betydelsen av erfarenhet från skolan och skolans förhållanden. På hennes förslag föreslår regeringen att intagningsnämnden skall bestå av högst två skolledare eller lärare från gymnasieskolan, en skolledare eller lärare från grundskolan, en representant för skolans syo-verksamhet och två lekmän bland vilka ordföranden skall utses.

I motionen 1978/79: 2606 yrkandet 14 föreslås att BU:s förslag genomförs. Motionärerna finner detta väl underbyggt och anser att några skäl inte anförts som motiverar ett annat ställningstagande.

Enligt regeringens förslag får intagningsnämnden sex ledamöter. Utskottet anser att ett udda antal är att föredra. Antalet ledamöter bör därför ökas till sju. Utskottet anser vidare att denna sjunde ledamot bör vara lekmannarepresentant. Utskottet föreslår alltså denna ändring i förhållande till regeringens förslag. Utskottet avstyrker sålunda såväl

regeringens som motionärernas förslag och föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om intagningsnämnds sammansättning.

Den som redan har betyg i ett ämne från grundskolan, kommunal eller statlig vuxenutbildning eller i motsvarande ämne från en äldre skolform kan bara tas in i motsvarande kurs i kommunal och statlig vuxenutbildning om det inte medför ökade kostnader för statsverket, såvida studierna inte avser behörighetskomplettering. Alla som har genomgått en kurs får betyg i ämnet vid slutet av kursen. Däremot utfärdas enligt gällande bestämmelser inte nytt slutbetyg till den som tidigare fått slutbetyg från grundskolan.

Dessa bestämmelser kom till för att motverka konkurrenskomplettering. Erfarenheten har visat att de i viss utsträckning drabbade efter-satta grupper. Dispensansökningar i syfte att få ett nytt slutbetyg och att få tillgodoräkna detta vid urval bland sökande till utbildning har behandlats av regeringen. I budgetpropositionen 1974 (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 406, UbU 1974: 20, rskr 1974: 185) anmäldes för riksdagen att regeringen gett ett antal sådana dispenser. Medgivandena avsåg studerande som tidigare på grund av medicinska eller sociala skäl hade haft speciella svårigheter att tillgodogöra sig utbildningen i ungdomsskolan. Genom beslut den 12 juni 1975, den 18 april 1976 och den 26 maj 1977 medgav regeringen att den, som beviljats utbildningsbidrag enligt bestämmelserna för arbetsmarknadsutbildning för att studera på grundskolenivå i kommunal vuxenutbildning, får generell dispens att tas in i kursen och få ett nytt slutbetyg. Beslutet fattades till en början för endast ett år i sänder, men gäller nu tills vidare.

I propositionen 1978/79: 180 föreslås nu följande förändring av gällande bestämmelser att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1979.

Nytt slutbetyg från grundskolan bör få utfärdas utan dispens för vuxenstudier inom kommunal och statlig vuxenutbildning, dock tidigast fem år efter det att det ursprungliga slutbetyget har avgetts.

Nytt slutbetyg får i dag utfärdas utan dispens redan tidigare än fem år efter det att det ursprungliga slutbetyget avgetts när det gäller personer som beviljats utbildningsbidrag enligt bestämmelserna för arbetsmarknadsutbildning för studier på grundskolenivå. Sådana personer får också tas in i kurs även om det skulle medföra ökade kostnader för statsverket. Samma regler bör nu utsträckas att gälla även för dem som beviljats särskilt vuxenstudiestöd för studier på grundskolenivå.

Särskild dispens bör inte erfordras för personer, vilkas slutbetyg från grundskolans årskurs 9 är ofullständigt.

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna ändringen. Däremot är utskottet inte berett förorda att det skapas möjligheter till konkurrenskomplettering, varför utskottet avstyrker yrkandet 16 i motionen 1978/79: 2631.

Vad som i *övrigt* anförts och föreslagits i propositionens avsnitt Betygsättning i grundskolan m. m. föranleder inget utskottets uttalande eller någon erinran.

3.6 Skola — arbetsliv

Föredragande statsrådet framhåller att en vidgad arbetslivsorientering är angelägen. Innan en sådan kan införas är det emellertid nödvändigt att klarlägga om det erforderliga antalet platser kan ställas till förfogande och under vilka förutsättningar det kan ske. Den försöksverksamhet som läsåren 1977/78—1979/80 ingått i SÖ:s översyn av den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan bör därför fortsätta och vidgas till att omfatta samtliga kommuner fr. o. m. läsåret 1982/83. SÖ skall i samråd med AMS snarast utreda det samlade behovet av praktikplatser för olika utbildningar och möjligheterna att tillgodose detta behov. Därvid skall klarläggas personalkonsekvenser, kostnader för stat, kommun och företag samt konsekvenser för SSA-rådens verksamhet.

Statsrådet är inte beredd att, som SÖ föreslagit, fastställa sex veckor som en absolut minimitid för den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan. Detta motiveras dels med att kravet på kvalitet måste upprätthållas, dels med att försöksverksamheten först måste utvärderas. Statsrådet avser emellertid att återkomma med förslag till ställningstagande beträffande arbetslivsorienteringens omfattning före den 1 juli 1982.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1978/79: 266 hemställs (yrkandet 1 a) att tio veckors arbetslivsorientering skall införas. Fördelningen av dessa tio veckor liksom den praktiska arbetslivsorienteringens utformning kan enligt motionärernas mening variera. Motionärerna betonar att praktiken är en del av utbildningen och att samhället måste stå för kostnaderna.

Enligt motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 10) bör redan nu fastslås att arbetslivsorienteringen skall omfatta sex till tio veckor, dvs. enligt SÖ:s förslag. Sex veckor bör vara ett minimum för alla kommuner och alla elever. Möjlighet till dispens skall dock kunna ges. Det är vidare enligt motionärerna nödvändigt att samhället lämnar ersättning för kostnader i samband med arbetslivsorientering för att målet skall kunna uppnås.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att en höjd ambitionsnivå för den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan bör fastslås redan nu. Enligt utskottets mening är målet en tidram om tio veckor. Detta mål kan dock inte uppnås omedelbart, när den nya läroplanen börjar tillämpas, bl. a. av det skälet att det torde vara svårt att till dess få fram tillräckligt antal platser för den praktiska arbetslivsorienteringen. Som en första etapp på vägen mot målet bör emellertid redan nu fast-

slås att den praktiska arbetslivsorienteringen skall omfatta minst sex veckor när den nya läroplanen börjar tillämpas. Det måste dock finnas möjligheter till dispens i de fall då kommuner — främst i glesbygden — inte har möjlighet att genomföra detta. Vad utskottet här anfört om tidsram för den praktiska arbetslivsorienteringen bör riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 10 i denna del och med anledning av motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 a som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att försöksverksamhet med ändrad praktisk arbetslivsorientering skall fortsätta och om möjligt vidgas till samtliga kommuner fr. o. m. 1982/83. Utskottet anser det också angeläget att det samlade behovet av praktikplatser för olika utbildningar och möjligheterna att tillgodose detta behov m. m. snarast utreds. Det är därvid av vikt att kostnaderna för den av utskottet förordade utvidgade praktiska arbetslivsorienteringen blir klarlagda.

Enligt motionen 1978/79: 2606 har praktisk arbetslivsorientering ute på arbetsplatserna så stor betydelse för elevernas utveckling att skola och arbetsmarknad i samverkan måste finna former för att förverkliga det uppställda målet. Ytterst kan lagstiftning om arbetslivets medverkan i arbetslivsorienteringen behöva tillgripas.

Riksdagen skall enligt motionen 1978/79: 2636 (yrkandet 5) hos regeringen begära förslag om lagstadgad skyldighet för företag och organisationer att ställa platser för den praktiska arbetslivsorienteringen till förfogande.

Utskottet har liksom föredragande statsrådet konstaterat att bristen på platser försvårar en önskvärd utvidgning av den praktiska arbetslivsorienteringen. Utskottet har också tillstyrkt att bl. a. frågan om behovet av platser och möjligheterna att tillgodose detta behov samt vissa konsekvenser av en utvidgad arbetslivsorientering skall utredas snarast. Det är enligt utskottets mening betydelsefullt att arbetet med att öka antalet platser för den praktiska arbetslivsorienteringen kan ske i en positiv samarbetsanda och att förståelsen för dessa problem kan ökas genom bl. a. det fortsatta arbetet inom SSA-råden. Skola och arbetsmarknad måste som framhålls i motionen 1978/79: 2606 tillsammans finna former för att förverkliga uppställda mål. Utskottet anser emellertid inte att denna utveckling befrämjas av krav på en lösning genom lagstiftning. Riksdagen bör därför avslå motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 10 i denna del och 1978/79: 2636 yrkandet 5.

Människor med specialkompetens och yrkeserfarenhet av arbetsmiljöfrågor skall enligt motionen 1978/79: 1381 (yrkandet 2) medverka i undervisningen i skolan främst inom ämnena samhällskunskap och arbetslivsorientering. Undervisningen bör meddelas av ämneslärare men kompletteras genom medverkan av t. ex. skyddsombud, skyddsingenjörer och yrkeshygieniker.

Utskottet vill erinra om att det enligt riksdagens beslut om skolans inre arbete (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367) under skoldagen (som omfattar timplanebunden verksamhet och annan verksamhet som skall förekomma enligt skolförordningen) kan förekomma både lärarledd undervisning och undervisning ledd av andra än lärare, t. ex. experter av olika slag eller företrädare för organisationer m. m. Det är således möjligt att komplettera undervisningen på det sätt som föreslås i motionen. Utskottet kan inte biträda motionens förslag att sådan medverkan skall ske. Riksdagen bör därför avslå yrkandet 2 i motionen 1978/79: 1381.

I propositionen hemställs att riksdagen skall godkänna att skolstyrelsens uppföljningsansvar för ungdomar som inte fyllt 18 år snarast utvidgas till att gälla även dem som genom skolstyrelses och därefter arbetsförmedlings uppföljning fått arbete men sedan av något skäl slutar. Utskottet tillstyrker förslaget.

3.7 Kostnader m. m.

I propositionen föreslås att skolan successivt tillförs *ökade resurser* i samband med läroplansreformen och med början läsåret 1980/81. Regeringen har i förslaget till ny läroplan för grundskolan endast beaktat kostnader som är föranledda av förändringar i tim- och kursplanerna. Utskottet vill påpeka att därutöver tillkommer kostnader, som inte nu har redovisats. Till frågan om kostnader för fortbildningskurser meddelar föredraganden att hon avser återkomma i budgetpropositionen år 1980. Utskottet utgår från att det även gäller övriga kostnader.

I föredragandens förslag ingår medel för information m. m. genom länskolnämnden till ett belopp av 3,6 milj. kr. under vart och ett av åren 1980/81, 1981/82, 1982/83 och 1983/84.

Övriga erforderliga medel skall enligt föredragandens förslag tillföras bas- och förstärkningsresurserna. I propositionen föreslås ingen ändring i de regler för resursernas användning som fastställdes genom riksdagens beslut med anledning av propositionen om nytt statsbidrag till grundskolan m. m. (prop. 1977/78: 85, UbU 1977/78: 21, rskr 1977/78: 260). Däremot har resurstillskottets storlek beräknats så att det skall möjliggöra vissa speciella insatser. I propositionen 1978/79: 180 redovisas beräkningsgrunder och motiv för de ökade resursinsatserna. Dessa binder inte skolornas resursanvändning i vad gäller förstärkningsresursen.

I motionen 1978/79: 2596 (yrkandena 1 och 3) hemställs att riksdagen ställer sig avvisande till specialdestinerade höjningar av bas- och förstärkningsresurserna. I yrkandet 1 berörs denna fråga speciellt vad gäller teknik. Det är enligt motionen väsentligt att möjligheten att bedriva undervisningen i delad klass inte begränsas till teknikmomentet eller till högstadiet. Det är också viktigt att genom ökad schablonisering

möjliggöra ett mera decentraliserat beslutsfattande. Kommunerna måste ha frihet att utnyttja resurserna efter egna prioriteringar. I motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 17) framhålls att resurser inte skall tillföras vissa ämnen. Det bör som hittills ankomma på lokala organ att besluta om resursernas användning. Detta hindrar inte att de kan komma att användas på det sätt regeringen föreslår. I flera fall kan detta enligt motionen vara den mest ändamålsenliga användningen med hänsyn till elevernas behov.

Utskottet, som ansluter sig till föredragandens förslag om ökade resurser, vill samtidigt starkt betona att de i propositionen redovisade motiven och beräkningsgrunderna (s. 105—106) inte specialdestinerar resurserna att användas på något visst sätt. Detta innebär att också de nya medlen i förstärkningsresursen skall fördelas i enlighet med principbeslutet om friare resursanvändning. Resursfördelningen påverkar kvaliteten i skolans arbete och avgörs på det sätt som fastslagits i riksdagens beslut om nytt statsbidrag till grundskolan.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av propositionen samt motionerna 1978/79: 2596 yrkandet 1 och yrkandet 3 och 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motionen 1978/79: 2606 (yrkandena 17 och 20) föreslås en annan utformning av resurstillskottet till skolan än den i propositionen föreslagna. Enligt motionen bör medel motsvarande 0,026 veckotimmar per elev (ca 95 milj. kr.) redan läsåret 1979/80 tillföras länskolhämnsdelen av förstärkningsresursen. Vidare bör återstående medel inom den av regeringen föreslagna ramen tillföras skolan fr. o. m. 1982/83 genom att förstärkningsresursen ökas med 0,0498 veckotimmar per elev, varav 0,014 avser överföring av basresurser på mellanstadiet. I förstärkningsresursen bör ingå ökade resurser för musik.

Utskottet anser att resurser bör tillföras skolan i den takt och på det sätt som föredraganden föreslagit. Motionen 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del och yrkandet 20 bör därför avslås av riksdagen.

Vid resursernas fördelning på basresurs och förstärkningsresurs skall beaktas vad utskottet föreslagit om ökad tid för timplanebunden verksamhet på mellan- och högstadierna. På vardera stadiet utökas antalet basresurser med 1 veckotimme, medan förstärkningsresursens icke undervisningsbundna del skall minskas i motsvarande grad.

Utskottet vill i sammanhanget fästa uppmärksamheten på vad föredraganden anför om *skoldagens utformning* på mellanstadiet (s. 29). Från och med läsåret 1982/83 minskas den timplanebundna tiden på mellanstadiet med 2 veckotimmar. Under denna tid skall erbjudas fria aktiviteter med samma mål som gäller för den samlade skoldagens fria aktiviteter. Från och med nämnda läsår utökas förstärkningsresursens icke undervisningsbundna del, vilket utgör ett tillskott till verksamhe-

tens finansiering. Såvida kommun infört eller senare inför samlad skoldag på mellanstadiet avgör skolstyrelsen skoldagens längd inom av riksdagen fastställd ram. Beslut om samlad skoldag får dock enligt propositionen inte vara så utformat att de frigjorda timmarna för fria aktiviteter minskas.

Utskottet vill erinra om att beslut om samlad skoldag dessutom skall innefatta aktiviteter för elever under övrig icke lektionsbunden del av skoldagen, vilket utgör en förutsättning för att det speciella, ytterligare statsbidraget om 0,025 veckotimmar per elev, som berörs av samlad skoldag, skall utgå.

Beträffande resurstillskottets fördelning mellan bas- och förstärkningsresurser noterar utskottet att som finansieringsunderlag för de två elevveckotimmarna i musik finns fyra lärarveckotimmar, vilka förs till basresursen. Som finansieringsunderlag för teknikundervisningens två elevveckotimmar finns dels en lärarveckotimme motsvarande minskad tid för fria aktiviteter, dels ytterligare två nya lärarveckotimmar vilka skall tillkomma enligt regeringens förslag i propositionen. En av dessa timmar utgör således basresurs, medan den återstående utgör förstärkningsresurs.

Antalet basresurser berörs i motionen 1978/79: 2636 (yrkandet 4). Riksdagen föreslås uttala sig för en ökning av lärartätheten inom samtliga ämnen samt att delningstalet fastställs till 25 för grundskolans samtliga stadier.

Såvida ett resurstillskott till skolan skulle ske genom att delningstalen ändras, vilket innebär utökat antal basresurser, skulle nya resurser komma att styras likformigt till samtliga skolenheter. Därigenom skulle den möjlighet till behovsorienterad resursfördelning, som en utökning av förstärkningsresursen möjliggör, förhindras. En sådan fördelning bör emellertid, som utskottet tidigare anfört, präglade resursanvändningen. Motionen 1978/79: 2636 yrkandet 4 bör därför avslås.

I motionen 1978/79: 2596 (yrkandet 2) berörs frågan om resurstillskott för *hemkunskapsundervisning* på lågstadiet.

Föredragande statsrådet har föreslagit att hemkunskapsmoment skall ingå i orienteringsämnena på lågstadiet under minst en veckotimme. För att möjliggöra arbete i delad klass eller arbetslag har förstärkningsresursen föreslagits utökad. Ökningen föreslås i detta sammanhang tillföras den del av förstärkningsresursen som avser andra insatser än undervisningsinsatser (den icke lärarbundna delen). Avsikten anges vara att såväl lågstadie- och hemkunskapslärare som exempelvis ekonomiföreståndare och forskollärare eller annan personal skall kunna utnyttjas.

I motionen föreslås att resurstillskottet skall föras till förstärkningsresursens undervisningsbundna del (lärarbundna del).

Utskottet finner här liksom tidigare att beräkningsgrunden för resurs-

tillskottet inte binder kommunen eller skolan vid resursanvändningen. Det ankommer på lokala organ att avgöra hur förstärkningsresursen skall utnyttjas.

Föredragandens förslag om utökning av den icke-lärarybundna delen av resursen gör det möjligt att i exempelvis glesbygd eller då man önskar utveckla samarbetet mellan skola och förskola utnyttja annan personal än lärare men binder inte de lokala besluten.

Med hänvisning till vad utskottet anfört om att resursanvändning avgörs på lokal nivå avstyrks motionen 1978/79: 2596 yrkandet 2.

Lokalfrågor berörs i motionen 1978/79: 2598 (yrkandet 1). Motionärerna föreslår att lokalbehovet i skolorna skall granskas av lärarlag, speciallärare och rektor och att brister skall rapporteras till såväl skolstyrelse som SÖ.

Utskottet vill erinra om att lokalfrågor regelbundet torde behandlas i samband med MBL-överläggningar mellan personal och skolledning eller skolstyrelse. För skyddsfrågor finns en omfattande organisation. I rektors åliggande enligt skolförordningen 12 kap. 9 § ingår att ha tillsyn över lokaler och inventarier. Utskottet vill också erinra om att SÖ:s skolbyggnadsbyrå har till uppgift att arbeta med frågan om lokalnormer och lokalutformning med anledning av bl. a. beslutade läroplansreformer.

Med hänvisning till vad utskottet anfört om gällande bestämmelser m. m. bör motionen 1978/79: 2598 yrkandet 1 avslås.

3.8 Genomförande och uppföljning

I propositionen har föreslagits att läroplanen skall genomföras fr. o. m. läsåret 1982/83. För bl. a. nuvarande tillvalskurser förutsätts övergångsbestämmelser bli utfärdade så att elever, som läsåren 1980/81 och 1981/82 påbörjat en treårig tillvalskurs, i princip kan fullfölja denna. För ökad träning av grundläggande färdigheter föreslås resurser utgå med början redan läsåret 1980/81. Från samma läsår avses resurser utgå för lokalt genomförande liksom för information m. m. genom länskolnämnderna.

I motionen 1978/79: 2631 (yrkandet 12) föreslås att skolorna *successivt* skall få börja *arbeta efter den nya läroplanen* samt att denna skall vara genomförd senast två år efter riksdagens beslut.

Utskottet ansluter sig till föredragandens förslag att förberedelsetiden, med hänsyn bl. a. till att SÖ:s kursplaneförslag måste omarbetas, bör vara tre år. Utskottet finner det dock angeläget att de riktlinjer för arbetssättet och den tonvikt på grundläggande färdigheter som anges i propositionen snarast kommer att prägla skolarbetet. I tillämpliga delar och inom nuvarande ram för timplan och resurser bör det vara möjligt att utan särskilda beslut förverkliga viktiga intentioner i förslaget. Ut-

skottet vill också erinra om vad utskottet tidigare anfört om det angelägna i att en behovsorienterad resursfördelning tillämpas på alla nivåer i skolsystemet. Med hänvisning till vad utskottet anfört och till de dispensmöjligheter som tillkommer regeringen bör riksdagen avslå motionen 1978/79: 2631 yrkandet 12.

Skolstyrelsens och skolledningens uppgifter i förnyelsearbetet inom skolan behandlas i motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 18). Deras roll bör enligt motionärerna klarare markeras än vad som skett i propositionen.

Skolstyrelsens ansvar för samplanering med andra nämnder och kommuner för att ta fram beslutsunderlag vid resursfördelningen liksom för utvärderingen och för förverkligande av samlad skoldag och samverkan skola—arbetsliv betonades i samband med besluten om skolans inre arbete m. m. I propositionen hänvisas till SIA-besluten och till att rektorsområdenas arbetsplaner måste utgå från, men också påverka, planeringen på kommunal nivå, exempelvis vad gäller resursfördelning och praktisk arbetslivsorientering (s. 26).

Utskottet vill med anledning av motionen 1978/79: 2606 starkt understryka det ansvar för utvecklingen som åvilar den politiska instansen på lokalplanet inte minst vad gäller en behovsorienterad resursfördelning inom kommunen och samverkan mellan skola och samhälle i övrigt.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört samt till sambandet mellan propositionen 1978/79: 180 och tidigare SIA-beslut anser utskottet att motionen 1978/79: 2606 yrkandet 18 inte påkallar någon åtgärd.

Fortbildningsfrågor berörs i två motioner.

I motionen 1978/79: 2606 yrkandet 19 betonas betydelsen av att en fortbildning rörande arbetssättet får en framträdande plats. Det är enligt motionärerna nödvändigt att se över den nuvarande fortbildningsverksamheten och infoga denna i den förnyelseprocess som läroplansreformen avses bli en inledning till.

En omfattande fortbildning med sikte på att förnya det inre arbetet i skolorna har påbörjats i samband med tidigare SIA-beslut. Verksamheten sker främst i form av personallagsutbildning och skolledarutbildning. Den lokala genomföranderesursen ger under fyra år skolorna betydande möjligheter att lokalt planera för nya arbetssätt och arbetsformer, bl. a. i form av temastudier eller projektarbeten.

Det är enligt utskottets mening viktigt att förnyelse av arbetssättet får en framträdande plats både i fortbildningsverksamheten och i det kommentarmaterial till läroplanen som avses initiera debatt och utvärdering ute i skolorna. Samtidigt vill utskottet understryka det angelägna i vad som framhålls i motionen 1978/79: 2606 om att vid en översyn av fortbildningen i samband med läroplansreformen ta med både studiedagarna, personallagsutbildningen, skolledarutbildningen, special-

lärarutbildningen och de fortbildnings- och vidareutbildningsmöjligheter som finns för skolans personal. Ett sådant översynsarbete har enligt vad utskottet inhämtat påbörjats i regeringskansliet.

Vad utskottet med anledning av motionen 1978/79: 2606 yrkandet 19 anfört om en översyn av utbildnings- och fortbildningsverksamheten bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motionen 1978/79: 2633 hävdas att det är välkänt att ämnet religionskunskap är svårt att undervisa i. Ett stort antal lärare saknar behövlig utbildning i ämnet. Om propositionens intentioner om religionskunskapens innehåll skall bli mer än ord förutsätter det att lärarna ges möjlighet till en intressant och stimulerande undervisning i ämnet. Fortbildningsinsatser behöver därför sättas in omgående.

Utskottet delar motionärens uppfattning att fortbildning i ämnet religionskunskap är angelägen. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2633 som sin mening ger denna uppfattning till känna för regeringen.

Uppföljning av reformverksamheten berörs i motionen 1978/79: 2606 yrkandet 1. Riksdagen föreslås besluta att tillkalla en delegation för att följa upp SIA-reformen. I motionen 1978/79: 2636, yrkandet 2 a, föreslås riksdagen besluta att frågan om kursplanerna skall göras till föremål för en direkt parlamentarisk beredning och i yrkandet 6 att en särskild utredning tillsätts rörande centralt och lokalt ansvar för läroplansuppföljningen och utvärderingen av skolans verksamhet. Riksdagen skall vidare enligt yrkandet 2 b i samma motion besluta att det slutliga läroplansförslaget skall underställas riksdagen för beslut.

Utskottet har med anledning av motionerna övervägt frågan om uppföljning av såväl tidigare SIA-beslut som det nu aktuella läroplansbeslutet. Enligt utskottets mening bör riksdagen med anledning av motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 1 och 1978/79: 2636 yrkandena 2 a och 6 som sin mening framföra att uppföljningsarbetet av reformbesluten bör ske under parlamentarisk medverkan. Vad utskottet här anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Det bör som hittills ankomma på regeringen att slutligt fastställa kursplanerna. Motionen 1978/79:2636 yrkandet 2 b bör därför avslås av riksdagen.

4 Utskottets hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet såvitt avser respektive avsnitt

Övergripande synpunkter m. m.

1. att riksdagen beträffande ändrade riktlinjer för behörighet till intagning på vissa linjer i gymnasieskolan bifaller propositionen

- nen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 4,
2. att riksdagen antar det inom utbildningsdepartementet upprättade förslaget till Lag om ändring i skollagen (1962: 319),
  3. att riksdagen beträffande allmänt övergripande synpunkter på grundskolans läroplan med anledning av propositionen 1978/79: 180 samt motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 h, 1978/79: 938, 1978/79: 1905, 1978/79: 2597 yrkandet 1, 1978/79: 2606 yrkandet 2 och yrkandena 6 a, b, f, g och h, sistnämnda yrkande i denna del, samt 1978/79: 2635 yrkandet 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
  4. att riksdagen beträffande gruppindelning m. m. avslår motionen 1978/79: 2598 yrkandena 4 och 5,
  5. att riksdagen beträffande anvisningar om dispositionen av förstärkningsresursen avslår motionen 1978/79: 2597 yrkandet 2,
  6. att riksdagen beträffande gradering av förstärkningsresursen avslår motionen 1978/79: 2598 yrkandet 3,
  7. att riksdagen beträffande andlig vård och vägledning avslår motionen 1978/79: 1359,
  8. att riksdagen beträffande översyn av lagar och andra regler som berör skolans verksamhet avslår motionen 1978/79: 1379,
  9. att riksdagen beträffande beslutsfunktioner avslår motionerna 1978/79: 266 yrkandet 5 och 1978/79: 2635 yrkandet 4,
  10. att riksdagen beträffande ökad offentlighet i skolans undervisning avslår motionen 1978/79: 924,
  11. att riksdagen beträffande ny demokratisk inriktning av skolan avslår motionen 1978/79: 632,
  12. att riksdagen beträffande åtgärdsprogram avslår motionen 1978/79: 1337 yrkandet 1,
  13. att riksdagen beträffande det fortsatta läroplansarbetet avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 7,
  14. att riksdagen beträffande utformningen av läroplanen avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 9 och godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
  15. att riksdagen beträffande att läroplanen skall granskas av Svenska språknämnden avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 11,

grundskolans utformning — skoldag — timplan

16. att riksdagen beträffande samhällsorienterande ämnen på mellanstadiet godkänner propositionen 1978/79: 180,
17. att riksdagen beträffande tiden för tillval på högstadiet med bifall till propositionen 1978/79: 180 och med avslag på motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 9 i denna del och 1978/79:

- 2631 yrkandet 10 i denna del fastställer tiden till 11 veckotimmar, beträffande tiden för samhällsorienterande ämnen på högstadiet med bifall till motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 9 i denna del och 1978/79: 2631 yrkandet 10 i denna del och med avslag på propositionen 1978/79: 180 fastställer tiden till 17 veckotimmar samt beträffande viss obligatorisk verksamhet utöver timplanen (fria aktiviteter) på högstadiet med avslag på propositionen 1978/79: 180 godkänner att tiden skall motsvara 5 veckotimmar,
18. att riksdagen beträffande avskaffande av religionskunskap som särskilt ämne avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 1 d,
  19. att riksdagen beträffande hemkunskap på timplanen i vad gäller lågstadiet bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del samt i vad gäller mellanstadiet avslår propositionen 1978/79: 180 samt bifaller motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del och 1978/79: 2600,
  20. att riksdagen beträffande teknik som moment på lågstadiet godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
  21. att riksdagen beträffande teknik som moment på mellanstadiet med bifall till motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
  22. att riksdagen beträffande maskinskrivning avslår propositionen 1978/79: 180 och motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1978/79: 2606 yrkandet 9 i denna del,
  23. att riksdagen beträffande musik bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandena 9 och 16 i denna del,
  24. att riksdagen beträffande timplanefrågor i övrigt med bifall till propositionen 1978/79: 180 och motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 f samt med avslag på motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 l och 1978/79: 2636 yrkandet 1 f godkänner i propositionen förordade timplaneförändringar,
  25. att riksdagen beträffande ett blockämne "fritt skapande" avslår motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 g i denna del,
  26. att riksdagen beträffande översyn avseende estetiska inslag i olika ämnen och i fria aktiviteter som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 g i denna del och 1978/79: 2606 yrkandet 16 i denna del,
  27. att riksdagen beträffande förändring av invandrarundervisningen m. m. avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandena 1 h och 1 i,

28. att riksdagen beträffande alternativkurserna i B-språk dels med avslag på motionen 1978/79: 2631 yrkandet 5 bifaller förslaget i propositionen 1978/79: 180 att de skall avskaffas, dels med avslag på propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet förordat i fråga om tidpunkten för avvecklingen, dels med anledning av motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 i i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande resurser för B-språk,
29. att riksdagen beträffande bibehållandet av alternativkurser i engelska och matematik m. m. bifaller propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 i i denna del, 1978/79: 2606 yrkandet 3 i denna del, 1978/79: 2635 yrkandet 3 och 1978/79: 2636 yrkandet 1 e,
30. att riksdagen beträffande försöksverksamhet avseende elevgrupperingar med anledning av propositionen 1978/79: 180 och motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 i och 1978/79: 2606 yrkandet 3, båda motionerna i denna del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
31. att riksdagen beträffande tillvalssystem m. m. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 k och 1978/79: 2606 yrkandet 8 anfört om vidgade tillvalsmöjligheter samt i övrigt godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180 och avslår nämnda motionsyrkanden i övrigt och motionen 1978/79: 2631 yrkandet 2,
32. att riksdagen beträffande skolans roll i fråga om råd och vägledning till eleverna avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandena 6 och 8,
33. att riksdagen beträffande avskaffande av anpassad studiegång avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 1 c,
34. att riksdagen beträffande beslutsrätt om anpassad studiegång bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 7,
35. att riksdagen beträffande undervisningstidens bindning till årskursen bifaller propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandena 1 a och 1 b,

innehållet i skolans arbete

36. att riksdagen beträffande begreppet basfärdigheter avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 1,
37. att riksdagen beträffande färdighetsträningen i skolan som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med

- anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 c och 1978/79: 2606 yrkandet 4 samt i övrigt godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
38. att riksdagen beträffande vardagsfärdigheter bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 7 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 d och 1978/79: 2606 yrkandet 6 e,
  39. att riksdagen beträffande inriktningen av det naturvetenskapligt-tekniska blocket bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 3,
  40. att riksdagen beträffande rekryteringen av lärare för den obligatoriska undervisningen i teknik bifaller propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionerna 1978/79: 2535 och 1978/79: 2606 yrkandet 6 d,
  41. att riksdagen beträffande undervisning i skolan om datorer och datasystem med anledning av motionen 1978/79:1339 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
  42. att riksdagen beträffande trafikundervisningen avslår motionen 1978/79: 736,
  43. att riksdagen beträffande uttalande om arbetsmiljöutbildningen avslår motionen 1978/79: 794 yrkandet 1,
  44. att riksdagen beträffande undervisningen i arbetsmiljö avslår motionen 1978/79: 1381 yrkandet 1,
  45. att riksdagen beträffande fackliga frågor i skolundervisningen avslår motionerna 1978/79: 937 och 1978/79: 939 yrkandet 1,
  46. att riksdagen beträffande ett moment skola-arbetsliv avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 1 g,
  47. att riksdagen beträffande undervisning om totalförsvaret avslår motionen 1978/79: 1389,
  48. att riksdagen beträffande särskilda mål och huvudmoment för den samhällsorienterande respektive den naturorienterande sektorn godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionerna 1978/79: 2602 yrkandet 2 och 1978/79: 2632,
  49. att riksdagen beträffande särskilda mål och huvudmoment för enskilda orienteringsämnen avslår motionerna 1978/79: 2601 yrkandet 1 och 1978/79: 2602 yrkandet 1,
  50. att riksdagen beträffande religionskunskapens ställning som enskilt ämne avslår motionen 1978/79: 2599 yrkandet 1,
  51. att riksdagen beträffande tidsutrymme för religionskunskap avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 c i denna del,
  52. att riksdagen beträffande befrielse från deltagande i undervisningen i religionskunskap med bifall till propositionen 1978/79: 180 avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 c i denna del.

53. att riksdagen beträffande religionskunskapens andel av den samhällsorienterande sektorn avslår motionen 1978/79: 2635 yrkandet 1,
54. att riksdagen beträffande särskild rikt tid för religionskunskap avslår motionerna 1978/79: 2599 yrkandet 2 och 1978/79: 2602 yrkandet 3,
55. att riksdagen beträffande bibeln som läromedel avslår motionen 1978/79: 370,
56. att riksdagen beträffande frivillig undervisning i bibelkunskap avslår motionen 1978/79: 2601 yrkandet 2,
57. att riksdagen beträffande ämnesbenämningarna bild och idrott godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
58. att riksdagen beträffande antalet timmar för idrott på grundskolans lågstadium avslår motionerna 1978/79: 2607 och 1978/79: 2634 yrkandet 1 och godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
59. att riksdagen beträffande en generell omläggning av ämnet idrott avslår motionerna 1978/79: 524 yrkandet 2 och 1978/79: 2634 yrkandet 2,
60. att riksdagen beträffande införandet av dans som alternativ till idrott avslår motionen 1978/79: 567 yrkandet 1,
61. att riksdagen beträffande undervisning i hälso- och friskvårdsfrågor avslår motionen 1978/79: 522,
62. att riksdagen beträffande teckenspråksundervisning m. m. avslår motionerna 1978/79: 1325 och 1978/79: 1889,
63. att riksdagen beträffande fördelning av huvudmomenten på stadier avslår motionen 1978/79: 2597 yrkandet 3 och godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 180,
64. att riksdagen i övrigt godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 förordats i fråga om innehållet i skolans arbete och kursplanerna,

arbetssätt

65. att riksdagen beträffande val av arbetssätt i grundskolan bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 5,
66. att riksdagen beträffande praktisk inriktning av arbetsformerna i skolan bifaller propositionen 1978/79: 180 samt motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 b och 1978/79: 939 yrkandet 2,
67. att riksdagen beträffande hemuppgifter som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av propositionen 1978/79: 180 och motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 h samt avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 1 j,
68. att riksdagen beträffande garanti för elevernas skyldighet att

- närvara vid undervisningen avslår motionen 1978/79: 1337 yrkandet 2,
69. att riksdagen beträffande kostnader för läromedel avslår motionen 1978/79: 2598 yrkandet 2,
70. att riksdagen beträffande utredning om läromedel avslår motionen 1978/79: 1393,
71. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 förordats i fråga om läromedel,

betygsättning i grundskolan m. m.

72. att riksdagen beträffande betygsättningen i grundskolan bifaller propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionerna 1978/79: 272 i denna del, 1978/79: 939 yrkandet 4 i denna del, 1978/79: 2606 yrkandet 11, 1978/79: 2631 yrkandena 13 och 14, 1978/79: 2635 yrkandet 2 och 1978/79: 2636 yrkandet 3,
73. att riksdagen beträffande betyg i tillvalskurser bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 12,
74. att riksdagen beträffande betyg med kryssmarkering (asterisk) m. m. avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 13,
75. att riksdagen beträffande kvartssamtal avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 15,
76. att riksdagen beträffande uttalande om betygsättningen i gymnasieskolan avslår motionerna 1978/79: 272 och 1978/79: 939 yrkandet 4, båda motionerna i denna del,
77. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med färre betygstillfällen i gymnasieskolan avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 15,
78. att riksdagen beträffande intagning av elever i gymnasieskolan på grundval av höstterminsbetyget i årskurs 9 med anledning av propositionen 1978/79: 180 och motionen 1978/79: 2596 yrkandet 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
79. att riksdagen beträffande urvalsgrunder till fortsatt utbildning bifaller propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionerna 1978/79: 2596 yrkandet 4 och 1978/79: 2631 yrkandet 17,
80. att riksdagen beträffande intagningsnämnds sammansättning avslår propositionen 1978/79: 180 och motionen 1978/79: 2606 yrkandet 14 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
81. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 förordats i fråga om slutbetyg och avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 16,
82. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 i övrigt förordats om bedömning av elever i grundskolan,

skola — arbetsliv

83. att riksdagen beträffande tidram för arbetslivsorientering i grundskolan med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 10 i denna del och med anledning av motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 a samt med avslag på propositionen 1978/79: 180 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
84. att riksdagen godkänner vad som i övrigt förordats i propositionen 1978/79: 180 om praktisk arbetslivsorientering i grundskolan,
85. att riksdagen beträffande lagstadgad skyldighet för företag och organisationer att ställa platser för praktisk arbetslivsorientering till förfogande avslår motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 10 i denna del och 1978/79: 2636 yrkandet 5,
86. att riksdagen beträffande föreskrifter att människor med viss specialkompetens skall medverka i undervisningen avslår motionen 1978/79: 1381 yrkandet 2,
87. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 förordats om skolstyrelsernas övergripande ansvar för ungdomar som inte har fyllt 18 år,

kostnader m. m.

88. att riksdagen beträffande resursanvändningen med anledning av propositionen 1978/79: 180 samt motionerna 1978/79: 2596 yrkandet 1 och yrkandet 3 samt 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
89. att riksdagen beträffande resurser för musik bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del,
90. att riksdagen beträffande ökning av basresurs för hemkunskap på mellanstadiet och för samhällsorienterande ämnen på högstadiet samt minskning av förstärkningsresurs för icke timplanebunden verksamhet godkänner vad utskottet anfört,
91. att riksdagen beträffande utformningen av resurstillskottet i övrigt till skolan bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del,
92. att riksdagen beträffande medelsanvisning budgetåret 1979/80 till grundskolan avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del och yrkandet 20,
93. att riksdagen beträffande antalet basresurser avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 4,
94. att riksdagen beträffande resurstillskott för hemkunskapsundervisningen på lågstadiet avslår motionen 1978/79: 2596 yrkandet 2,

95. att riksdagen beträffande lokalfrågor avslår motionen 1978/79: 2598 yrkandet 1,
96. att riksdagen i övrigt godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 förordats i fråga om statsbidrag till grundskolan,

genomförande och uppföljning

97. att riksdagen beträffande tidpunkt för läroplanens genomförande bifaller propositionen 1978/79: 180 och avslår motionen 1978/79: 2631 yrkandet 12,
98. att riksdagen beträffande markering av skolstyrelsens och skollednings roll i förnyelsarbetet avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 18,
99. att riksdagen beträffande översyn av fort- och vidareutbildningen av skolans personal som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1978/79: 2606 yrkandet 19,
100. att riksdagen beträffande fortbildning i religionskunskap med bifall till motionen 1978/79: 2633 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
101. att riksdagen beträffande parlamentarisk medverkan i uppföljningsarbetet av SIA-reformen och läroplansreformen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 1 och 1978/79: 2636 yrkandena 2 a och 6 samt avslår motionen 1978/79: 2636 yrkandet 2 b,
102. att riksdagen bemyndigar regeringen att i övrigt vidta de övergångsåtgärder som behövs i anledning av införandet av läroplanen,
103. att riksdagen i övrigt godkänner vad som i propositionen 1978/79: 180 förordats om lokal genomföranderesurs, utvärdering samt om verksamheten i grundskolan.

Stockholm den 18 maj 1979

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Linnea Hörlén (fp), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Helge Hagberg (s), Hans Nyhage (m), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Lena Hjelm-Wallén (s), Jörgen Ullenhag (fp) och Åke Gillström (s).

Reservationer

1. beträffande *behörighet till intagning på vissa linjer i gymnasieskolan* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar "Valet av" och på s. 15 slutar "berörda myndigheter" bort ha följande lydelse:

Valet av alternativkurser har visserligen visat sig beroende av sociala och könsmissiga faktorer. Men det är osannolikt att föredragandens förslag kommer att förändra den sociala snedfördelningen. Däremot för det med sig ett flertal negativa effekter. Man riskerar således att bädda för studiemisslyckanden i individuella fall genom att förespegla eleverna att de inte behöver vissa förkunskaper. Det är också troligt att utbildningens kvalitet sänks och att tendensen till taktiska val förstärks.

Utskottet vill också erinra om de möjligheter som i dag finns på grundskolans högstadium att välja om. I gymnasieskolan finns möjligheter till stödundervisning. Sådan undervisning skall enligt nu gällande anvisningar i första hand ges till elever som läst allmän kurs i något ämne. Inget val får skapa utbildningsmässiga återvändsgränder.

Grundskolan måste förbereda för fortsatta studier och bör därför vara utformad efter de krav som ställs under den fortsatta utbildningen. Sambandet mellan grundskola och efterkommande utbildning bör snarare förstärkas i framtiden. Riksdagen bör därför avslå propositionens förslag på denna punkt och bifalla motionen 1978/79: 2631 yrkandet 4.

dels att utskottets hemställande under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande ändrade riktlinjer för behörighet till intagning på vissa linjer i gymnasieskolan avslår propositionen 1978/79: 180 och bifaller motionen 1978/79: 2631 yrkandet 4,

2. beträffande *skolans normgivning* av Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c) och Hans Nyhage (m) som anser

att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet vill också" och slutar "skall fostra" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av motionen 1978/79: 1905 framhålla att förhållandena i skolan i dag på många områden är långt ifrån tillfredsställande oaktat samhällets insatser sedan länge syftat till en god och likvärdig undervisning för alla. Både lärare och elever finner i många fall att skolan inte motsvarar målsättningen och kraven. Mångestädes finns oro och vantrivsel som gör det svårt att förmedla kunskap.

Det räcker inte med att skolans yttre organisation överses. Enligt propositionen 1978/79: 180 är det viktigt med "en inre förändring". Föredragande statsrådet har betonat att normer behövs och den s. k. normgruppen inom utbildningsdepartementet har givit ut skriften *Skolan skall fostra*, där man konstaterar att vi i vårt land har en grundläggande värdering som är gemensam för de flesta.

Om en inre förändring skall ske måste enligt utskottets mening undervisning och fostran bygga på en "codex ethicus" som ger fasthet och mening både åt skolan och åt samhället. Riksdagen har nu liksom tidigare till uppgift att ange riktlinjer för hur en sådan codex ethicus i praktiken skall utformas. Därvid måste man som framhålls i motionen 1978/79: 1905 ytterst bygga på och vädja till den enskilda människans förnuft och samvete. Att lära sig följa sitt samvetes röst måste vara en hörnsten i den skolans etiska fostran som riksdagen tidigare formulerat så: "respekt för sanning och rätt, för människans egenvärde och för människolivets integritet."

Dessa grundläggande etiska värden måste stärkas, byggas under och förnyas. Kristendomen med bl. a. tio Guds bud och Bergspredikan utgör grundvalen för västerländsk kultur, vår människosyn och vår demokratiska livssyn.

Därför är det viktigt att den nya läroplanen ger rum för en gedigen undervisning "i svensk kristen tradition med Bibeln i centrum", vilket också framhålls i propositionen. Trots detta får religionskunskapen enligt propositionen inte den ställning som är nödvändig om en inre förändring skall ske och om eleverna skall få tid att stanna inför det som statsrådet aktualiserat: "Det är viktigt att elevernas frågor om liv och död, mening och meningslöshet verkligen tas upp av skolan och inte skjuts undan till det man inte hinner med."

En grundlig kunskap i det som kristendomsämnet tidigare inrymde bör eftersträvas.

Den kristna trons etiska och moraliska livssyn skall inte tvingas på någon utan positivt erbjudas då unga människor behöver ledstjärnor för att hitta rätt.

3. beträffande *andlig vård och vägledning* av Sven Johansson (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar "Utskottets förslag" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

I den allmänna debatten framhålls ofta att ungdomar med personliga problem har svårt att få hjälp eller stöd. Detta gäller inte minst inom skolan. Det finns oftast för få skolkuratorer eller annan elevvårdande personal. I värsta fall kan problemen leda till självmord, vilka tyvärr tenderar att öka inom hela västvärlden. Då ungdomen alltjämt brottas med de andliga frågeställningarna bör därför den andliga vården inom skolan ges ett större utrymme. Det finns också exempel på goda lokala lösningar av detta. Utskottet finner således att det snabbt bör utredas hur skolan skall kunna bereda skolungdomar tillgång till andlig vård eller konfessionellt stöd av en troende lärare, kurator, skolsköterska eller präst. Utskottet anser att riksdagen med anledning av motionen 1978/

79: 1359 skall ge regeringen till känna vad utskottet anfört om en utredning.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen beträffande andlig vård och vägledning med anledning av motionen 1978/79: 1359 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *åtgärdsprogram för en kvalitativ upprustning i grundskolan* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar "Med hänvisning" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Vidare framhålls i motionen att varje enskild elev måste ges möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar, anlag och intressen till kunniga, dugliga och ansvarskännande individer och samhällsmedborgare. Utbildningens organisation och de metoder som används måste anpassas till de studerande, så att effektivitet, arbetsglädje och arbetsro får prägla utbildningen.

Utskottet, som delar motionärernas uppfattning om behovet av ett samlat åtgärdsprogram för en kvalitativ upprustning av grundskolan, anser att de åtgärder som föreslås i propositionen inte är tillräckliga för att uppnå vad som åsyftas i motionen. Det behövs enligt utskottets mening insatser av betydligt större omfattning och karaktär, bl. a. sådana insatser som behandlas i moderata samlingspartiets motion. Vad utskottet här anfört om behovet av ett åtgärdsprogram bör riksdagen med bifall till yrkandet 1 i motionen 1978/79: 1337 som sin mening ge regeringen till känna.

Riksdagen bör avslå motionen 1978/79: 2636 yrkandet 7 om att uttalandena i denna motion skall ligga till grund för fortsatt läroplansarbete.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen beträffande åtgärdsprogram med bifall till motionen 1978/79: 1337 yrkandet 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande *timplaneförändringar* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar "Den utökade" och slutar "fria aktiviteter" bort ha följande lydelse:

Utskottet har med avslag på propositionen 1978/79: 180 i det föregående ställt sig bakom kravet i motionerna 1978/79: 2606 och 1978/79: 2631 att bibehålla en oförändrad tid för samhällsorienteringen på hög-

stadiet. Enligt utskottets mening måste tid för detta tas från något annat timplanebundet ämne, eftersom den timplanebundna tiden i skolan inte kan utökas. Tiden för ökningen för samhällsorienteringen i förhållande till regeringens förslag bör enligt utskottets mening med instämmande i motionen 1978/79: 2606 och motionen 1978/79: 2631-tas från utrymmet för tillvalskurserna som således bör vara 10 veckotimmar. En begränsning av omfattningen av tillvalskurserna till 9 veckotimmar föreslogs i SÖ:s läroplansförslag som tillstyrkts av ett stort antal remissinstanser, bl. a. LO och TCO. Motionen 1978/79: 266 har ställt sig bakom SÖ:s förslag.

dels att utskottets hemställan under 17 bort, ha följande lydelse:

17. att riksdagen beträffande tiden för samhällsorienterande ämnen och för tillval på högstadiet avslår propositionen 1978/79: 180 och bifaller motionerna 1978/79: 2606 yrkandet 9 i denna del och 1978/79: 2631 yrkandet 10,

6. beträffande *hemkunskap på timplanen* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 29 börjar "Det är" och slutar "i denna del" bort ha följande lydelse:

Införandet av hemkunskap på mellanstadiet har föreslagits i några motioner. I motionen 1978/79: 2600 föreslås att tid för detta skall tas från utrymmet för fria aktiviteter. Som regeringen framhåller har både SÖ och flertalet remissinstanser framfört att det finns starka skäl att ge utrymme för icke timplanebundna aktiviteter på mellanstadiet genom en minskning av den timplanebundna delen. Förslaget grundar sig också på ett riksdagsuttalande (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367).

Utskottet vill erinra om att diskussionen tidigare rört en betydligt större omfattning av de fria aktiviteterna än vad regeringen nu har föreslagit. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte är möjligt att minska tiden för fria aktiviteter på mellanstadiet under den nivå som regeringen föreslagit.

Enligt utskottets mening skulle ett införande av hemkunskap på mellanstadiet betyda att detta tidsutrymme måste tas från den timplanebundna tiden. Vid en prioritering mellan tiden i de olika ämnena finner utskottet att detta inte är möjligt.

Med hänsyn också till praktiska problem i fråga om tjänstgöringsunderlag för lärare, lokaler och därmed förknippade kommunala kostnader anser sig utskottet inte kunna acceptera förslaget i motionerna 1978/79: 266 och 1978/79: 2600 att införa ämnet hemkunskap på mellanstadiet. Något förslag om detta finns inte heller från skolöverstyrelsen. Att nu göra denna förändring av timplanen är att fatta beslut utan faktaunderlag.

Med hänvisning till vad utskottet anför bör riksdagen med godkännande av propositionen 1978/79:180 i denna del avslå motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del och 1978/79: 2600.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. att riksdagen beträffande hemkunskap på timplanen bifaller propositionen 1978/79: 180 samt avslår motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 c i denna del och 1978/79: 2600,

7. beträffande *alternativkurserna i B-språk* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Utskottet anser" och på s. 32 slutar "avslår propositionen" bort ha följande lydelse samt att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Enligt föredragande" och på s. 33 slutar "i B-språk" bort utgå:

Vårt internationella beroende växer från dag till dag, vilket betyder att vi måste motverka tendenser till nationell isolering. För ett litet land som Sverige blir medborgarnas språkkunskaper av stor betydelse. Vår levnadsstandard är beroende av hur näringslivet lyckas på exportmarknaden, något som kräver internationellt orienterade affärsmän med goda språkkunskaper. Även forskare, yrkesarbetare och tjänstemän kommer att behöva god språklig utbildning i framtiden.

Mot denna bakgrund anser utskottet förslaget att alternativkurserna i B-språk skall avskaffas oacceptabelt. B-språk är ett färdighetsämne och de olika kursalternativen har tillkommit för att förbättra färdighetsträningen. Genom systemet med alternativkurser garanteras ämnena på ett smidigt sätt tillräckliga resurser för undervisningen.

Riksdagen bör därför avslå propositionens förslag i detta avseende samt bifalla motionen 1978/79: 2631 yrkandet 5 och avslå övriga i ämnet framförda motionsyrkanden.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. att riksdagen beträffande alternativkurserna i B-språk bifaller motionen 1978/79: 2631 yrkandet 5 samt avslår propositionen 1978/79: 180 och motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 i i denna del och 1978/79: 2606 yrkandet 3 i denna del,

beträffande *tillvalssystem*

8. av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar "Benämningen fria" och slutar "bör avvisas" bort utgå samt att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Enligt utskottets" och slutar "ändras" bort ha följande lydelse:

Med det synsätt som utskottet anlagt på tillvalsblocket är det följdriktigt att såsom anförs i motionen 1978/79: 2606 benämningen ändras till fria studier. Därmed markeras att kurser kan byggas upp friare än i övrig undervisning och att eleverna under fria studier kan skaffa sig kunskap utöver det som skolans ämnesbundna undervisning ger. Studiecirkelformen kan vara en lämplig arbetsform. Betyg skall inte ges. Det bör vara möjligt att arbeta i årskurslösa grupper. Både lärare och andra lämpliga medarbetare bör utnyttjas. Utskottet ansluter sig till uppfattningen i motionen 1978/79: 2606 att krav på lärarbehörighet inte alltid skall gälla för kurser inom sektorn fria studier.

Riksdagen bör därför avslå propositionens förslag i detta avseende och bifalla motionen 1978/79: 2606 yrkandet 8 i denna del. Detta och vad utskottet i övrigt med anledning av motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 k och motionen 1978/79: 2606 yrkandet 8 anfört om vidgade tillvalsmöjligheter bör riksdagen ge regeringen till känna. I övrigt bör riksdagen avslå motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 k. Motionen 1978/79: 2631 yrkandet 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. att riksdagen beträffande tillvalssystem m. m. avslår propositionen 1978/79: 180 och bifaller motionen 1978/79: 2606 yrkandet 8 i denna del och som *sin mening ger regeringen till känna* vad utskottet med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 k och 1978/79: 2606 yrkandet 8 i denna del anfört om vidgade tillvalsmöjligheter samt avslår motionen 1978/79: 266 yrkandet 1 k i övrigt och motionen 1978/79: 2631 yrkandet 2.

9. av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar "Utskottet ansluter" och slutar "teknik och hemkunskap" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad föredraganden anfört om tillvalsblockets utformning. Eleverna måste emellertid under sin skoltid ha rätt att tillägna sig så mycket kunskaper som möjligt. Några inskränkningar i elevernas rätt att välja olika ämnen bör därför inte förekomma.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Vad utskottet" och slutar "yrkandet 2" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 k, 1978/79: 2606 yrkandet 8 och 1978/79: 2631 yrkandet 2 anfört om vidgade tillvalsmöjligheter bör riksdagen ge regeringen till känna. I övrigt avstyrks yrkandet 8 i motionen 1978/79: 2606.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. att riksdagen beträffande tillvalssystem m. m. som *sin mening ger regeringen till känna* vad utskottet med anledning av mo-

tionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 k, 1978/79: 2606 yrkandet 8 och 1978/79: 2631 yrkandet 2 anført om vidgade tillvalsmöjligheter samt avslår motionen 1978/79: 2606 yrkandet 8 i övrigt,

10. beträffande *beslutsrätt om anpassad studiegång* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Enligt propositionen" och slutar "därför avslås" bort ha följande lydelse:

Föredraganden påpekar att anpassad studiegång bör beslutas av skolstyrelsen. Genom att erinra om den generella delegationsrätt som skollagen (§ 13) medger rekommenderas dock indirekt att beslutanderätten om anpassad studiegång läggs på rektor.

Det finns enligt utskottets mening starka skäl som talar för att beslut om anpassad studiegång fattas i den ordning som angavs i propositionen om skolans inre arbete (prop. 1975/76: 39) om att "skolstyrelsen eller efter skolstyrelsens beslut elevvårdskonferensen bör besluta i dessa frågor" (s. 239).

Utskottet anser mot denna bakgrund att beslut om anpassad studiegång bör fattas i den ordning som slogs fast i samband med riksdagens beslut om skolans inre arbete (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367). Riksdagen bör därför inte ansluta sig till propositionens uttalande utan bifalla motionen 1978/79: 2606 yrkandet 7.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. att riksdagen beträffande beslutsrätt om anpassad studiegång avslår propositionen 1978/79: 180 och bifaller motionen 1978/79: 2606 yrkandet 7,

11. beträffande *begreppet basfärdigheter* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 37 börjar "Utskottet delar" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar föredragandens uppfattning att tala, läsa, skriva och räkna utgör grundläggande färdigheter. Kommunikationsfärdigheternas betydelse för övriga studier och inte minst för att möjliggöra återkommande utbildning lägger ett särskilt ansvar på skolan. De utgör den betydelsefullaste delen av de färdigheter skolan bör söka ge eleverna och bör därför kallas basfärdigheter. Grund för en livskompetens eller medborgarkompetens i vidare mening utgör emellertid också andra färdigheter, exempelvis att kunna uttrycka sig med hjälp av bild, att kunna organisera sina studier och fungera i samarbete med andra i arbetslag och grupper. Termen basfärdigheter bör dock reserveras för tala, läsa, skriva och räkna. Därmed markeras deras speciella vikt.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2631 yrkandet 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. att riksdagen beträffande begreppet basfärdigheter bifaller motionen 1978/79: 2631 yrkandet 1,

12. beträffande *vardagsfärdigheter* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Enligt utskottets" och slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill utöver vad som framhålls i propositionen om vardagsfärdigheternas centrala roll med anledning av motionerna 1978/79: 266 (yrkandet 1d), 1978/79: 2606 (yrkandet 6e) och 1978/79: 2631 (yrkandet 7) ytterligare understryka syftet med sådana kunskaper och färdigheter, nämligen att varje individ oberoende av kön skall bemästra vanliga göromål i det dagliga livet. Detta bör ske genom att man såsom föreslås i motionen 1978/79: 2631 yrkandet 7 samordnar sådana moment i undervisningen som berör praktiska färdigheter nödvändiga för vardagslivet och kunskaper om barn-, familje- och konsumentfrågor.

Vad utskottet sålunda med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 d, 1978/79: 2606 yrkandet 6 e och 1978/79: 2631 yrkandet 7 anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. att riksdagen beträffande vardagsfärdigheter bifaller propositionen 1978/79: 180 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1978/79: 266 yrkandet 1 d, 1978/79: 2606 yrkandet 6 e och 1978/79: 2631 yrkandet 7,

13. beträffande *inriktningen av det naturvetenskapligt-tekniska blocket* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Utskottet ansluter" och slutar "därför avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning. De kunskaper i fysik och kemi som nu förmedlas i grundskolan är nödvändiga för att eleverna skall förstå väsentliga sammanhang. Några förändringar i dessa avseenden bör inte vidtas. De grundläggande insikter som eleverna skall ha bör dock förmedlas i bättre motiverade sammanhang än som ofta sker för närvarande. Utskottet tillstyrker således motionen 1978/79: 2631 yrkandet 3.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen beträffande inriktningen av det naturvetenskapligt-tekniska blocket avslår propositionen 1978/79: 180 och bifaller motionen 1978/79: 2631 yrkandet 3,

14. beträffande *rekryteringen av lärare för den obligatoriska undervisningen i teknik* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Eftersom LUT 74:s" och slutar "yrkandet 6 d" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tillstyrkt förslaget i propositionen om en starkt praktisk inriktning av ämnet teknik. Utskottet kan inte i fråga om utbildning av lärare i ämnet teknik ansluta sig till föredragandens hänvisning till lärarutbildningsutredningens avlämnade betänkande som nu remissbehandlas. Om genomförandet av utredningens förslag skall inväntas innan en utbildning av tekniklärare kan påbörjas finns risk för att behöriga lärare inte finns att tillgå, vilket kan innebära betydande risker för att undervisningen inte får den starka praktiska prägel som utskottet förordar.

Utskottet anser det mot denna bakgrund angeläget att utskottet vid sin behandling av läroplansförslaget uttalar att regeringen vid den fortsatta behandlingen av lärarutbildningen för ämnet teknik skall utgå från en rekrytering av personer med en bred teknisk-praktisk erfarenhet från yrkeslivet. Med anledning av motionerna 1978/79: 2535 och 1978/79: 2606 yrkandet 6 d bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande betydelse:

40. att riksdagen beträffande rekryteringen av lärare för den obligatoriska undervisningen i teknik med anledning av propositionen 1978/79: 180 och motionerna 1978/79: 2535 och 1978/79: 2606 yrkandet 6 d som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. beträffande *gemensam kursplan för orienteringsämnena* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar "Skolan skall" och på s. 47 slutar "yrkandet 1" bort ha följande lydelse:

Det är visserligen angeläget att skolans undervisning utgår från elevernas verklighetsuppfattning och att samma stoff belyses ur flera traditionella ämnens synpunkt. Men detta förhindras inte i framtiden lika litet som nu av att varje ämne som hittills har särskilda mål och huvudmoment. Genom en sådan utformning av kursplanerna bringas större reda

och klarhet i vad eleverna skall lära sig och skapas en bättre garanti från samhällets sida för att väsentligt stoff blir behandlat.

Vad utskottet således med bifall till motionerna 1978/79: 2601 yrkandet 1, 1978/79: 2602 yrkandena 1 och 2 samt 1978/79: 2632 uttalat om särskilda mål och huvudmoment för varje ämne bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 48 och 49 bort ha följande lydelse:

48. att riksdagen beträffande särskilda mål och huvudmoment för den samhällsorienterande respektive den naturorienterande sektorn avslår propositionen 1978/79: 180 samt med bifall till motionerna 1978/79: 2602 yrkandet 2 och 1978/79: 2632 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
49. att riksdagen beträffande särskilda mål och huvudmoment för enskilda orienteringsämnen med bifall till motionerna 1978/79: 2601 yrkandet 1 och 1978/79: 2602 yrkandet 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. beträffande *befrielse från deltagande i undervisning i religionskunskap* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar "Utskottet finner" och slutar "från religionskunskap" bort ha följande lydelse:

Såsom utskottet tidigare framhållit kommer huvudmomenten i religionskunskap att läsas integrerat med övrig samhällsorientering. Eftersom religionskunskapen därigenom kommer att integreras med den övriga samhällsorienteringen anser utskottet i likhet med vad SÖ föreslagit och flera remissinstanser tillstyrkt att befrielse inte längre bör ges från religionskunskap. Som exempel på omöjligheten att befria vissa elever från denna undervisning vill utskottet peka på att när arabvärlden behandlas i samhällsorienteringen går det inte att utesluta religionens betydelse utan att kunskapsluckor uppstår. En befrielse kan även motverka de integrationsidéer som utskottet tidigare ställt sig bakom. Utskottet vill också framhålla att hänsyn till och respekt för olika trosuppfattningar skall vara en självklarhet i skolan och inte döljas genom befrielse från en del i en helhet. Riksdagen bör därför bifalla motionen 1978/79: 2606 yrkandet 6 c i vad det gäller religionskunskap och ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 52 bort ha följande lydelse:

52. att riksdagen beträffande befrielse från deltagande i undervisningen i religionskunskap med avslag på propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet

6 c i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. beträffande frivillig undervisning i bibelkunskap av Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar "Eftersom bibelkunskap" och slutar "fria aktiviteterna" bort ha följande lydelse:

För att eleverna skall kunna få en fortlöpande bibelundervisning anser utskottet att eleverna inom den timplanebundna undervisningen, om skolstyrelsen så finner lämpligt och möjligt, bör erbjudas en veckotimmes undervisning i bibelkunskap per årskurs under låg- och mellanstadierna. Riksdagen bör därför bifalla motionen 1978/79: 2601 yrkandet 2 och som sin mening ge till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 56 bort ha följande lydelse:

56. att riksdagen beträffande frivillig undervisning i bibelkunskap med bifall till motionen 1978/79: 2601 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. beträffande fördelning av huvudmomenten på stadier av Bengt Wiklund, Lennart Bladh och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar "I propositionen" och slutar "motionen 1978/79: 2597 yrkandet 3" bort ha följande lydelse:

I motionen 1978/79: 2597 framhålls vidare att omsorgen om elever, som på grund av fysiska, psykiska eller sociala handikapp har svårigheter i skolan, är genomgående tema i SIA-beslutet och att detta på många punkter också går igen i prop. 1978/79: 180 samt i med anledning därav avlämnade motioner. På en för dessa elever mycket betydelsefull punkt gör emellertid propositionen dock avsteg. SÖ:s förslag om att ersätta de stadietbundna huvudmomenten med för de tre stadierna gemensamma huvudmoment har propositionen inte följt, trots att flertalet av remissinstanserna tillstyrkt.

Utskottet delar motionärens uppfattning att bättre förutsättningar för en lokal stadietövergripande planering nås genom att slopa stadietindelningen. Samtidigt undviks onödiga omtagningar och avbrott vid stadietgränserna. Elever med särskilda behov och intressen kan arbeta vidare med moment, som passar deras utveckling. De sedan länge påtalade svårigheterna för många elever vid stadietövergångarna underlättas. Utskottet anser att riksdagen genom bifall till motionen 1978/79: 2597 yrkandet 3 ytterligare befrämjar skolgången för elever med svårigheter. Utskottet föreslår att riksdagen med avslag på propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2597 yrkandet 3 som sin mening

ger regeringen till känna vad utskottet här anfört om slopande av stadiebundna huvudmoment.

dels att utskottets hemställan under 63 bort ha följande lydelse:

63. att riksdagen beträffande fördelningen av huvudmomenten på stadier med avslag på propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2597 yrkandet 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande *betygsättningen i grundskolan* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar "Det i" och slutar "yrkandet 11" bort ha följande lydelse:

Utskottet har för sin del den uppfattningen att betyg är nödvändiga som instrument för information, motivation och urval. Antalet betygs-tillfällen i grundskolan bör bibehållas oförändrat i förhållande till nu-läget och övergång bör ske till kursrelaterade betyg. Utskottet tillstyrker alltså motionen 1978/79: 2631 yrkandena 13 och 14 samt avstyrker regeringens förslag och övriga förutvarande motionsyrkanden.

Av utskottets ställningstagande följer att riksdagen bör avslå också motionen 1978/79: 939 såvitt den gäller grundskolan och motionen 1978/79: 2606 yrkandena 11 och 12

dels att utskottets hemställan under 72 bort ha följande lydelse:

72. att riksdagen beträffande betygsättningen i grundskolan dels bifaller motionen 1978/79: 2631 yrkandet 13 samt avslår propositionen 1978/79: 180 och motionerna 1978/79: 272 i denna del, 1978/79: 939 yrkandet 4 i denna del, 1978/79: 2606 yrkandet 11, 1978/79: 2635 yrkandet 2 och 1978/79: 2636 yrkandet 3, dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med tillstyrkan av motionen 1978/79: 2631 yrkandet 14 anfört om kursrelaterade betyg,

20. beträffande *betyg i tillvalskurser* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar "Enligt motionen" och på s. 57 slutar "motionen 1978/79: 2606" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare ställt sig bakom vad föredraganden anfört om betyg i årskurserna 8 och 9. Beträffande tillvalskurserna är dock förhållandena annorlunda. Utskottet har också förordat en friare uppläggning av dessa än vad regeringen föreslagit. Tillvalskurserna kommer därmed att vara mycket varierande till sin utformning och omfattning,

vilket med hänsyn till elevernas skiftande intressen och lokala önskemål är ett huvudsyfte med förslaget. Det kommer således att bli svårt att få fram ett tillräckligt underlag för att sätta jämförbara betyg. Därtill kommer att betygsättning på tillvalskurserna kan komma att medföra betygs-taktiska val i stället för det eftersträlvade intressevalet så att eleverna väljer lättare kurser endast i avsikt att förbättra sin totala betygssumma. Frihet från betyg i tillvalskurserna ger den enskilde eleven större möjlighet att komma till sin rätt eftersom även andra sidor av eleven än rena kunskapsprestationer kommer till uttryck. Läsningen till vissa etablerade arbetsformer kan också brytas med betygsfrihet på tillvalskurserna. Dessutom ger en betygsfrihet bättre möjligheter till organisatoriska och metodiska kopplingar till temastudier och fria aktiviteter, vilket enligt regeringens förslag och vad utskottet förordat bör eftersträvas. Betyg i tillvalskurserna skulle starkt reducera dessa möjligheter. På samma sätt som gäller för fria aktiviteter bör intyg om genomgången kurs utfärdas och föras in på betygsblanketten. Anteckningen bör avse omfattningen och inriktningen av tillvalskurs.

Riksdagen bör alltså biträda yrkandet 12 i motionen 1978/79: 2606 och avslå propositionen i denna fråga.

dels att utskottets hemställan under 73 bort ha följande lydelse:

73. att riksdagen beträffande betyg i tillvalskurser avslår propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 12 godkänner vad utskottet förordat,

21. beträffande *betyg med kryssmarkering (asterisk) m. m.* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 57 börjar "Omsorgen om" och slutar "yrkandet 13" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inte uppfattningen att kryssmarkering (asterisk) skall användas för att markera att vissa elever bedöms i särskild referensgrupp. I stället för att med denna åtgärd hjälpa dessa elever upplevs denna markering enligt utskottets uppfattning som diskriminerande.

Genom en förstärkt studie- och yrkesorientering för elever med skol-svårigheter ges bättre underlag för särskilt hänsynstagande vid ansökan till gymnasieskolan resp. arbetslivet. Möjligheten att ta in elever i gymnasieskolan på s. k. fri kvot berörs inte av föredraganden. Behovet av denna åtgärd ökar genom det vidgade samhällsansvaret för 16—19-åringar. Utskottet ansluter sig sålunda till motionärernas uppfattning och föreslår att riksdagen bifaller yrkandet 13 i motionen 1978/79: 2606.

dels att utskottets hemställan under 74 bort ha följande lydelse:

74. att riksdagen beträffande betyg med kryssmarkering (asterisk) och fri kvot bifaller motionen 1978/79: 2606 yrkandet 13,

22. beträffande *kvartssamtal* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar "Utskottet delar" och slutar "yrkandet 15" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör riksdagen hos regeringen begära att syftet med kvartssamtalen preciseras på sätt som föreslagits i motionen 1978/79: 2631 yrkandet 15, vilket yrkande utskottet alltså tillstyrker.

dels utskottets hemställan under 75 bort ha följande lydelse:

75. att riksdagen beträffande kvartssamtal bifaller motionen 1978/79: 2631 yrkandet 15,

23. beträffande *försöksverksamhet med färre betygstillfällena i gymnasieskolan* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar "Utskottet är" och slutar "motionen 1978/79: 2606" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad betygsutredningen föreslagit och gymnasieutredningen tillstyrkt att försöksverksamhet bör inledas med att minska antalet betygstillfällen i gymnasieskolan. Lokala skolmyndigheter bör kunna få besluta om inskränkning av antalet betygstillfällen i gymnasieskolan i enlighet med vad som framförts i motionen 1978/79: 2606. Utskottet tillstyrker därför yrkandet 15 i motionen 1978/79: 2606.

dels att utskottets hemställan under 77 bort ha följande lydelse:

77. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med färre betygstillfällen i gymnasieskolan bifaller motionen 1978/79: 2606 yrkandet 15,

24. beträffande *urvalsgrunder till fortsatt utbildning* av Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m) och Christina Rogestam (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar "Utskottet instämmer" och slutar "yrkandet 17" bort ha följande lydelse:

Det synes utskottet orimligt att en studerandes konstllhörighet, som ligger utom möjligheterna för hennes eller hans påverkan, skall negativt kunna få betydelse för möjligheterna att delta i fortsatt önskad utbildning. Utskottet avstyrker därför att konstllhörighet får ingå bland urvalsgrunderna. Med tillstyrkan av motionerna 1978/79: 2596 yrkandet 4 och 1978/79: 2631 yrkandet 17 biträder utskottet i övrigt regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan under 79 bort ha följande lydelse:

79. att riksdagen beträffande urvalsgrunder till fortsatt utbildning

med anledning av propositionen 1978/79: 180 samt med bifall till motionerna 1978/79: 2596 yrkandet 4 och 1978/79: 2631 yrkandet 17 godkänner vad utskottet förordat,

25. beträffande *intagningsnämnds sammansättning* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar "Enligt regeringens" och på s. 61 slutar "intagningsnämnds sammansättning" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill särskilt peka på det ansvar som åvilar samhället för att bättre följa upp alla 16—19-åringar med erbjudande om utbildning, arbete och praktik. I likhet med vad föredraganden anför anser utskottet att nämnden måste göra skälighetsbedömningar med hänsyn till förhållandena på arbetsmarknaden och till speciella elevbehov. Det är mot denna bakgrund angeläget att betygsutredningens förslag om en förstärkt lekmannarepresentation genomförs. Utskottet tillstyrker således yrkandet 14 i motion 1978/79: 2606.

dels att utskottets hemställan under 80 bort ha följande lydelse:

80. att riksdagen beträffande intagningsnämnds sammansättning med avslag på propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande *slutbetyg* av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "motionen 1978/79: 2631" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att bestämmelserna bör ändras så att alla elever ges rätt att genom kompletterande studier förbättra sina betyg. Utskottet föreslår därför att riksdagen bifaller yrkandet 16 i motionen 1978/79: 2631.

dels att utskottets hemställan under 81 bort ha följande lydelse:

81. att riksdagen beträffande slutbetyg och kompletteringsmöjligheter med bifall till motionen 1978/79: 2631 yrkandet 16 och med anledning av propositionen 1978/79: 180 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. beträffande *resurstilldelningen* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén, Åke Gillström (samtliga s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar "Utskottet anser" och slutar "motsvarande grad" bort ha följande lydelse:

Regeringens förslag innehåller knappast några resursförstärkningar för att förbättra arbetsmiljön i skolan förrän 1982/83. Utskottet kan inte dela uppfattningen att de problem som redan i dag är uppenbara i många skolor skall behöva vänta på extra resurssatsning först flera år framöver.

Utskottet anser i likhet med motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 20) att skolan bör tilldelas resurser på 95 milj. kr. redan budgetåret 1979/80 så att länskolnämndsdelens av förstärkningsresursen kan utökas med 0,026 veckotimmar per elev. Därigenom ges möjlighet till ökade insatser tidigare än regeringen föreslagit och med inriktning på skolor med särskilda problem.

Utskottet anser också i likhet med motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 17) att resurser för att kunna arbeta i mindre grupper i musik bör tillföras förstärkningsresursen, inte som i regeringens förslag basresursen. Då får man på det lokala planet största möjlighet att bedöma hur resurserna skall användas för att tillgodose olika behov, vilket överensstämmer med uppbyggnaden av det nya statsbidragssystemet för grundskolan och som utskottet principiellt nu åter uttalar sig för.

Utskottet föreslår alltså att riksdagen med ändring av sitt tidigare fattade beslut (UbU 1978/79: 28, rskr 1978/79: 246) anvisar till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1979/80 ett förslagsanslag av (9 543 000 000 + 95 000 000 =) 9 638 000 000 kr. samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tillskott till förstärkningsresursen.

dels att utskottets hemställan under 89 och 92 bort ha följande lydelse:

89. att riksdagen beträffande resurser för musik avslår propositionen 1978/79: 180 och med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

92. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79: 2606 yrkandet 17 i denna del och yrkandet 20 till *Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1979/80* under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 9 638 000 000 kr.,

28. beträffande *resurser för hemkunskapsundervisningen på lågstadiet* av Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m) och Christina Rogestam (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 67 börjar "Föredragandens förslag" och slutar "yrkandet 2" bort ha följande lydelse:

Hemkunskapsmoment på lågstadiet ställer krav på ytterligare undervisningsinsatser. Undervisning bör enligt utskottets mening handhas av lärare. Resursökningen bör därför som motionärerna anför tillföras den undervisningsbundna (lärarbundna) delen av förstärkningsresursen.

Vad utskottet med bifall till motionen 1978/79: 2596 yrkandet 2 i

förevarande del anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 94 bort ha följande lydelse:

94. att riksdagen beträffande resurstillskott för hemkunskapsundervisningen på lågstadiet med bifall till motionen 1978/79: 2596 yrkandet 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. beträffande *blockämne fritt skapande* av Claes Elmstedt, Sven Johansson, Gösta Karlsson och Christina Rogestam (samtliga c):

En viktig uppgift för skolan är att ge eleverna möjlighet till självförverkligande, frigörelse och ansvarstagande. Skapande verksamhet i olika former är därför viktig. Det bör vara naturligt att bygga på arbetsformerna i förskolan. Musik, rytmik, bild, form och rörelse är viktiga uttrycksmedel, vilka har starkt samband med kommunikationsförmågan men också har självständigt värde. I dagens skola är ämnena teckning, musik och slöjd i stort sett helt avskilda från andra ämnen och från varandra. Ett nytt blockämne — fritt skapande — borde utformas i vilket de ovan nämnda delarna bör ingå.

Ett sådant ämne bör också mera ta fasta på varje elevs förmåga och känsla för fritt skapande än vad som är möjligt i dagens sektoriserade undervisning. I den översyn av estetiska inslag i skolan som utskottet föreslagit bör de synpunkter vi här framfört särskilt beaktas.

2. beträffande *musikundervisning* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s):

Det är enligt vår mening olämpligt att, såsom föreslås i propositionen, utan någon egentlig prövning minska elevernas tid för obligatorisk musikundervisning med en tredjedel. En så djupgående förändring av ämnet borde ha föregåtts av en analys av problemen i musikundervisningen och orsakerna till dessa. Frågan om en annorlunda kursplan, som bättre tillgodoser elevernas intressen, borde också ha utretts. Även försöksverksamhet med musikundervisning i andra former borde ha legat till grund för ett förslag.

Det är enligt vår mening synnerligen otillfredsställande att — med hänsyn till behovet att i ett sammanhang besluta om timplan för grundskolan i alla dess delar — utan ett allsidigt utredningsmaterial riksdagen nu tvingas fatta beslut om en minskning av timtalet i musik.

3. beträffande *anskaffning av platser för den praktiska arbetslivsorienteringen* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s):

Utskottet har bifallit vårt krav om att utvidga den praktiska arbetslivsorienteringen till sex—tio veckor. Utskottet har också bifallit vårt förslag om uppföljningsarbete av SIA-reformen under parlamentarisk medverkan med uppgift att bl. a. följa utvecklingen av den utvidgade praktiska arbetslivsorienteringen. Enligt vår mening har praktisk arbetslivsorientering ute på arbetsplatserna så stor betydelse för elevernas utveckling att skola och arbetsmarknad i samverkan måste finna former för att förverkliga uppställda mål. Skulle det visa sig att det är omöjligt att anskaffa tillräckligt med platser för den praktiska arbetslivsorienteringen vill vi dock inte utesluta att en lagstiftning om arbetslivets medverkan i arbetslivsorienteringen behöver tillgripas.

4. beträffande *betygen* av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Åke Gillström (samtliga s):

Av propositionen framgår beträffande betygen bl. a. att föredraganden anser "att det finns brister i betygen som informationsförmedlare. Det är därför önskvärt att utveckla andra former för information som ger en mer allsidig bild av elevens insatser och aktivitet i skolan", framhåller föredraganden vidare. Vidare uttalas att "vad som — mot denna bakgrund — fortsättningsvis kan motivera ett bibehållande av betygen i grundskolan är enligt min mening endast deras roll som grund för urval till fortsatt utbildning."

Genom att det enligt propositionen för närvarande inte finns något alternativ till betyg för att klara det urval till fortsatt utbildning som måste ske vid ett begränsat antal platser "finns det inte nu grund för att ta bort betygen i grundskolan".

I den socialdemokratiska motionen 1978/79: 2606 accepteras regeringens förslag i denna del. Vi vill slå fast att detta görs på grundval av föredragandens ovan angivna klart uttalade avståndstagande från betyg i alla avseenden utom i fråga om urval till gymnasieskolutbildning. Utskottet har ingen annan uppfattning.

Med hänsyn till betygens enda återstående funktion — att klara av det urval till fortsatt utbildning som måste ske vid ett begränsat antal platser — anför föredraganden vidare att "det fortsatta utvecklingsarbetet rörande betygen som jag tidigare förordat bör få karaktären av ett intensifierat arbete för att ta fram andra urvalskriterier än betyg för urval till gymnasieskolan". Utskottet har i likhet med den socialdemokratiska motionen inte heller här någon annan uppfattning. Vid ett bifall till utskottets förslag och därmed också propositionen kommer arbetet att inriktas på att utveckla betygen i grundskolan.

Detta yrkande återfinns i motionen 1978/79: 2606 (yrkandet 11). Ett liknande yrkande finns i motionen 1978/79: 939 (yrkandet 4). Som en konsekvens av det ställningstagande utskottet gör till propositionen 1978/79: 180 vad gäller betygen i grundskolan borde utskottet ha ställt sig bakom yrkandena i dessa motioner.

Bilaga 1

Timplan för mellanstadiet

1 Ämne	2 Antal veckotimmar Lgr 69	3 SÖ:s för- slag	4 Föredra- ganden	5 Utskottet
Bild	6	6	6	6
Engelska	10	9	10	10
Idrott	9	9	9	9
Matematik	15	14,5	15	15
Musik	5	4,5	5	5
Orienteringsämnen	24	20,5	21	21
Samhällsorienterande	(18)		(15)	(15)
Naturorienterande	(6)		(6)	(6)
Slöjd	9	9	9	9
Svenska	26	25,5	26	26
Hemkunskap	—	—	—	1
	104	98	101	102

Timplan för högstadiet

1 Ämne	2 Antal veckotimmar Lgr 69	3 SÖ:s för- slag	4 Före- dra- ganden	5 Utskottet
Barnkunskap	—	—	1	1
Bild	5	4,5	5	5
Engelska	9	9	9	9
Hemkunskap	5 ¹	6	4	4
Idrott	9	9	9	9
Maskinskrivning	—	1,5	—	—
Matematik	12	11	12	12
Musik	3	3	2	2
Orienteringsämnen	30	30	31	32
Samhällsorienterande	17		16	(17)
Naturorienterande	13		15 ²	(15 ²)
Slöjd	5	6	5	5
Svenska	10	10	10	10
Tillval	11	9	11	11
	99	99	99	100

¹ Därav har 0,5 veckotimmar utgjort barnkunskap.

² Därav 2 veckotimmar teknik.

Bilaga 2

Översikt över motionernas behandling

Motionsyrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
1978/79:				
266:1 a	62-63	83		
b	52-53	66		
c	28-29	19, 21, 22	6	
d	39-40	38	12	
e	38-39	37		
f	30	24		
g	30-31	25, 26		1
h	17, 22	3		
i	32-33	28, 29, 30	7	
k	34-35	31	8, 9	
l	30	24		
5	24-25	9		
272	55, 56, 58	72, 76		
370	48	55		
522	50	61		
524:2	49-50	59		
567:1	50	60		
632	25-26	11		
736	43	42		
794:1	43	43		
924	25	10		
937	44	45		
938	16-17, 22	3		
939:1	44	45		
2	53	66		
4	56	72	19	
1325	51	62		
1337:1	26	12	4	
2	53	68		
1339	42	41		
1359	23-24	7	3	
1379	24	8		
1381:1	43-44	44		
2	63-64	86		
1389	45	47		
1393	54	70		
1889	51	62		
1905	18, 22	3	2	
2535:1-3	41	40	14	
2596:1	64-65	88		
2	66-67	94	28	
3	64-65	88		
4	59-60	79	24	
5	59	78		
2597:1	21-22	3		
2	22-23	5		
3	51	63	18	
2598:1	67	95		
2	54	69		
3	23	6		
4-5	22	4		

Bilaga 2

Motionsyrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
2599:1	46-47	50		
2	48	54		
2600:1-3	28-29	19		
2601:1	46-47	49	15	
2	48	56	17	
2602:1	46-47	49	15	
2	46	48	15	
3	48	54		
2606:1	69	101		
2	21-22	3		
3	31-33	28, 29, 30	7	
4	38-39	37		
2606:5	52	65		
6 a	15-16, 22	3		
b	17-18, 22	3		
c	47	51, 52	16	
d	41	40	14	
e	39-40	38	12	
f	19-22	3		
g	19-20, 22	3		
h	20-21, 22, 53	3, 67		
7	36	34	10	
8	34-35	31	8, 9	
9	27-30	17, 22, 23		
10	62-63	83		3
11	56	72	19	4
12	56-57	73	20	
13	57	74	21	
14	60-61	80	25	
15	58	77	23	
16	29-31	23, 26		2
17	65	88, 89, 91, 92	27	
18	68	98		
19	68-69	99		
20	65	92	27	
2607	49	58		
2631:1	37	36	11	
2	34	31	8, 9	
3	40	39	13	
4	14	1	1	
5	31-32	28	7	
6	35-36	32		
7	39-40	38	12	
8	35-36	32		
9	26	14		
10	28	17	5	
11	26-27	14		
2631:12	67-68	97		
13-14	55-56	72	19	
15	57-58	75	22	
16	61	81	26	
17	59-60	79	24	
2632	46	48	15	
2633	69	100		
2634:1	49	58		
2	50	59		
2635:1	47-48	53		
2	55-56	72		

Bilaga

Motionsyrkande nr	Motionsyrkandena behandlas på nedan angivna ställen i			
	utskottets yttrande s.	utskottets hemställan mom.	reservation nr	särskilt yttrande nr
2635:3	31-32	29		
4	24-25	9		
5	20-22	3		
2636:1 a-b	37	35		
c	36	33		
d	28	18		
e	31-32	29		
f	30	24		
g	44	46		
h-i	31	27		
j	53	67		
2 a	69	101		
b	69	101		
3	55-56	72	19	
4	66	93		
5	63	85		
6	69	101		
7	26	13		

Innehållsförteckning

1 Propositionen	
1.1 Propositionens hemställan	1
1.2 Propositionens huvudsakliga innehåll	2
2 Motionerna	
2.1 Motioner väckta under allmänna motionstiden vid riksmötet 1978/79	4
2.2 Motioner väckta med anledning av propositionen 1978/79: 180	7
3 Utskottet	
3.1 Övergripande synpunkter m. m.	13
3.2 Grundskolans utformning — skoldag — timplan	27
3.3 Innehållet i skolans arbete	37
3.4 Arbetssätt	51
3.5 Betygsättning i grundskolan m. m.	54
3.6 Skola — arbetsliv	62
3.7 Kostnader m. m.	64
3.8 Genomförande och uppföljning	67
4 Utskottets hemställan	69
Reservationer	
1. Behörighet till intagning på vissa linjer i gymnasieskolan (m)	78
2. Skolans normgivning (m, c)	78
3. Andlig vård och vägledning (c)	79
4. Åtgärdsprogram för en kvalitativ upprustning i grundskolan (m)	80
5. Timplaneförändringar (s)	80
6. Hemkunskap på timplanen (s)	81
7. Alternativkurserna i B-språk (m)	82
8. Tillvalssystem (s)	82
9. Tillvalssystem (m)	83
10. Beslutsrätt om anpassad studiegång (s)	84
11. Begreppet basfärdigheter (m)	84
12. Vardagsfärdigheter (m)	85
13. Inriktningen av det naturvetenskapligt-tekniska blocket (m) ..	85
14. Rekruteringen av lärare för den obligatoriska undervisningen i teknik (s)	86
15. Gemensam kursplan för orienteringsämnena (m)	86
16. Befrielse från deltagande i undervisning i religionskunskap (s)	87
17. Frivillig undervisning i bibelkunskap (m, c)	88
18. Fördelning av huvudmomenten på stadier (s)	88
19. Betygsättningen i grundskolan (m)	89
20. Betyg i tillvalskurser (s)	89
21. Betyg med kryssmarkering (asterisk) m. m. (s)	90
22. Kvartssamtal (m)	91
23. Försöksverksamhet med färre betygstillfällen i gymnasiesko- lan (s)	91
24. Urvalsgrunder till fortsatt utbildning (c, m)	91
25. Intagningsnämnds sammansättning (s)	92

26. Slutbetyg (m)	92
27. Resurstilldelningen (s)	92
28. Resurser för hemkunskapsundervisningen på lågstadiet (c, m)	93

Särskilda yttranden

1. Blockämne fritt skapande (c)	94
2. Musikundervisning (s)	94
3. Anskaffning av platser för den praktiska arbetslivsorienteringen (s)	95
4. Betygen (s)	95

Bilagor

1. Timplan för mellanstadiet. Timplan för högstadiet	97
2. Översikt över motionernas behandling	98